

Pärnu Tammsaare Kool

Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava

Sisukord

1. Õppe- ja kasvatus üldesmärgid.....	3
2. Õppe- ja kasvatus tegevuse põhimõtted	3
3. Õppe ja kasvatus rõhuasetused ning taotletavad pädevused	4
3.1. Õppe ja kasvatus rõhuasetused 1.–2. klassis	4
3.2. Taotletavad üldpädevused 1.–2. klassis	5
3.3. Õppe- ja kasvatus rõhuasetused 3.–5. klassis	5
3.4. Taotletavad üldpädevused 3.–5. klassis	6
3.5. Õppe ja kasvatus rõhuasetused 6.–7. klassis	6
3.6. Taotletavad üldpädevused 6.–7. klassis	7
3.7. Õppe ja kasvatus rõhuasetused 8.–9.klassis	7
3.8. Taotletavad üldpädevused 8.–9. klassis	7
4. Õppekorraldus	8
5. Hindamine	9
6. Ainevaldkond „Keeled”	
Emakeel	10
Eesti keel teise keelena	26
7. Ainevaldkond „Matemaatika”	
Matemaatika	32
8. Ainevaldkond „Loodusõpetus”	
Loodusõpetus	50
9. Ainevaldkond „Sotsiaalsained”	
Ajalugu	69
Inimeseõpetus	73
10. Ainevaldkond „Kunstiained”	
Kunstiõpetus	90
Muusikaõpetus	99
11. Ainevaldkond „Kehaline kasvatus”	
Kehaline kasvatus	105
12. Ainevaldkond „Tööõpetus”	
Tööõpetus	118

1. ÕPPE- JA KASVATUSE ÜLDEESMÄRGID

1.1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne on suunata kerge intellektipuudega õpilase arengut ja aidata kujuneda isiksusel, kes tuleb eluga toime võimalikult iseseisvalt, teeb võimetekohast tööd, määratleb end oma rahva liikmena ja riigi kodanikuna.

1.2. Lihtsustatud õppele kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud õppe- ja kasvatusesemärke, pädevusi, mis aitavad kujuneda isiksusel, kes:

- peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab luua ja majandada oma perekonda;
- armastab kodumaad;
- teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;
- tunneb ja järgib jõukohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;
- hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest;
- tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;
- teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;
- oskab oma igapäevast tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata;
- suudab tuttavates situatsioonides valida, otsustada ja vastutust kanda;
- on valmis koostööks;
- suudab osaleda võimetele vastavas täiendõppes;
- orienteerub lihtsas teabes;
- valdab järgmisi elementaaroskusi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;
- mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd;
- omab kujutlust maailmast kui tervikust.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTE GEVUSE PÕHIMÕTTED

Lihtsustatud õppes lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

2.1. Põhihariduse lihtsustatud õppes lähtutakse põhimõttest, et igal õpilasel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

2.2. Põhihariduse lihtsustatud õppes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Pööratakse tähelepanu sallivusele teistsuguse suhtes, kaaslaste erivajaduste mõistmisele; oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele.

2.3. Õppekava taotleb kõigi õpilaste arengu korrigeerimist: laste arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse eeldatavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi.

2.4. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õppekava koostatakse nii, et õpilased omandaksid teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid toimetulekuks igapäevases elus. Õppekava taotleb õpetamist, kasvatamist ja arengu toetamist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu.

Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatu. Praktilised oskused konkretiseeritakse õpitulemustes. Praktiliste oskuste omandamisel on suur osakaal emakeelel (suhtlemine, info hankimine), matemaatikal jt ainetes omandatud teadmistele ja oskustele. Seosed eri ainevaldkondade vahel kujunevad üldõppe või selle elementide rakendamise, õpetust läbivate teemade, õppeülesannete, -meetodite ja -viiside abil.

2.5. Lihtsustatud õppe suunab õpilast omandama sotsiaalset kogemust: täitma ülesandeid koostöös, eeskuju järgi, näidise põhjal ning verbaalse selgituse alusel. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline on õpetaja ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, jõukohasus, heatahtlik ja toetav miljö. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpetaja ja lastevanemate sagedased kontaktid (ühised nõudmised, samalaadne abi).

2.6. Põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava rakendamine ja arendamine tähendab konkreetse kooli ja klassi ning õpilase arvestamist. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli ja õpilastega.

3. ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED

3.1. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

3.1.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mõtlemine on kaemuslik-praktiline, areneb kaemuslik-kujundilise mõtlemise suunas, tegevusega kaasnev kõne on vähene. Õppetöös on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üld- ja aineõpetuse kombineeritud variant. Soovitav on õppimine praktilise tegevuse ja didaktilise mängu kaudu. Õppematerjal esitatakse õpilastele jõukohases mahus, õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt pedagoog.

3.1.2. Õpetuse põhitaotluseks on õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil: kuulamine, vaatlemine, matkimine, tegutsemine näidise järgi, võrdlemine, rühmitamine, adekvaatne reageerimine korraldustele, osalemine dialoogis, produktiivse tegevuse tulemusele orienteerumine, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine, oma välimuse ja õppevahendite korrashoid, omandatud praktilise tegevuse (toimingute) struktuuri ettekujutamine. Õpilased omandavad elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse.

3.1.3. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel (MINA ise) ning MINA – MEIE suhtel: kontakt ja koostegevus täiskasvanuga (pedagoogiga), koostegevus klassikaaslastega, osalemine õpitud süžee mängudes ja dramatiseeringutes.

3.1.4. Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse vastavalt õpilaste individuaalsetele iseärasustele õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega.

3.1.5. Väärtuskasvatuses kasutatakse ülesandeid, kus on vaja hinnata käitumisakte põhimõttel ÕIGE – VALE, motiivi TAHAN kõrval õpitakse lähtuma ka motiivist ON VAJA.

3.1.6. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada õpilase eneseusku ja käitumist õpilase rollis.

3.2. Taotletavad üldpädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- eristab oma-võõrast-ühist;
- hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, hoiab puhtust;
- märkab ilu;
- kuulab ja vastab küsimustele;
- kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
- osaleb klassi ühistegevuses (sh õpitud süžee mängudes);
- käitub tuttavas situatsioonis viisakalt;
- hindab käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi- tasandil;
- oskab looduses käituda õpitu ulatuses ning hinnata oma ja teiste käitumist looduses õige/valepõhimõttel;
- täidab ülesanded koostegevuses, eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi;
- selgitab mõisteid ööpäev ja aastaajad;
- leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel);
- vaatleb esemeid ja märkab nende erinevusi;
- eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi; tajub ruumisuhteid esemete ja kujutiste ning nende osade vahel;
- võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel;
- viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi;
- väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega;
- kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni;
- loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- arvutab 20 piires.

3.3. Õppe- ja kasvatuse rõhuasetused 3.–5. klassis

3.3.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, hakkab kujunema sisekõne, areneb elementaarne verbaalne mõtlemine. Sisekõne kujunemine võimaldab arendada õpitegevuse kavandamist-reguleerimist: orienteerumine ülesandes, planeerimine, algoritmide valik ja kasutamine, enesekontroll. Õpioskuste seisukohalt on oluline õppeülesannete teadvustamine, st oma tegevuse refleksioon.

3.3.2. Põhitaotluseks on kujundada õpilase roll ja õpioskused, häälestada õpilast suhtuma õppimisse positiivselt.

3.3.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE/KODUKOHT (paikkond).

3.3.4. Lugemine, kirjutamine, arvutamine, orienteerumine tekstis ja tekstiloome, vaatlus- ning võrdlusoskus jne omandatakse tasemel, mis võimaldab neid hiljem kasutada ainealaste teadmiste ning tööoskuste omandamiseks.

3.3.5. Väärtuskasvatases on esikohal käitumisaktide teadvustamine ja nende hindamine moraalinormidele vastavuse aspektist. Eesmärk on viisakas ja reeglitekohane käitumine tuttavates situatsioonides.

3.3.6. Oluline on kujundada ja toetada õpilase rolli ning valmistada õpilasi ette uute õppeainete (sh tööõpetuse) õppimiseks alates 6. klassist.

3.4. Taotletavad üldpädevused 3.–5. klassis

5. klassi lõpuks õpilane:

- osaleb jõukohaselt ühistegevuses, abistab kaaslast;
- alustab ja jätkab dialoogi;
- käitub koolis ja avalikes kohtades viisakalt, tunneb ja järgib lihtsamaid kombeid;
- arvestab teadaolevaid motiive ja tingimusi käitumisaktide hindamisel, väljendab käitumisaktis ilmnenu iseloomuomadusi;
- kirjeldab oma käitumist konfliktsituatsioonis;
- hoidub kaaslast kahjustavast käitumisest;
- väljendab ennast arusaadavalt (sh lühitekstide abil);
- mõistab omandisuhteid OMA – VÕÕRAS – ÜHINE-tasandil ja käitub vastavalt;
- eristab fantaasiat ja reaalsust;
- hoiab puhtust ja korda kodus ning koolis, hoidub loodust kahjustavast käitumisest;
- täidab ülesandeid eeskuju, näidise ja õpitud oskuse piirides verbaalse korralduse (sh kirjaliku instruksiooni) järgi;
- õpib ükski, klassis ning kodus, osaleb ühistöös;
- kasutab tuttavaid abivahendeid õpiülesannete täitmisel (sh lihtsaid skeeme ja sümboleid);
- kirjeldab oma tegevust nii tegevuse ajal kui ka tagantjärele;
- kasutab õpitud enesekontrollivõtteid (resultaadi kontroll, operatsioonaalne kontroll);
- mõistab ruumi ja aja suhteid, väljendab neid kõnes;
- vaatleb sihipäraselt, võrdleb ning rühmitab objekte ja nähtusi, kui rühmitusalus on antud;
- eristab tuttavates situatsioonides ja oma tegevuses põhjust, tagajärge ja eesmärki;
- loeb jõukohast õppeteksti ladusalt, tõlgendab õpitud teksti oma sõnadega, kujutab kirjeldatud objekte ja situatsioone ette;
- vormistab oma õpiülesanded nõuetekohaselt.

3.5. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 6.–7. klassis

3.5.1. Laste juhtivaks tunnetusprotsessiks on endiselt mälu. Verbaalse mõtlemise areng võimaldab mõista lihtsamaid teooriaid, süstematiseerida praktilisi ja vaimseid kujutlusi.

3.5.2. Põhitaotlus on elementaarse teoreetilise mõtteviisi ja tööharjumuste kujundamine, rollisuhtlemise teadvustamine.

3.5.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/KODUKOHT-suhted EESTIGA.

3.5.4. Õpilased omandavad ladusa lugemisoskuse ning koostavad kirjalikke lühitekste, mida kasutatakse omandatud teadmiste ja oskuste kinnistamiseks ning süstematiseerimiseks ja õpetaja suunamisel uute teadmiste omandamiseks. Oluliselt tõuseb tööõpetuse osakaal, mis soodustab oma tegevuse struktuuri teadvustamist, praktiliste baasoskuste omandamist ja kestva töö harjumuste kujunemist.

3.5.5. Väärtuskasvatuses on olulisel kohal suhtlusprobleemide lahendamine ning viisakas ja reeglitekohane käitumine erinevates situatsioonides.

3.5.6. Õpetaja olulisim ülesanne on õpilase rolli toetamine lastel ning uute praktilise ja vaimse töö oskuste kujundamine. Tähelepanu vajab teemade ja töövõtete integreerimine eri õppeainetes.

3.6. Taotletavad üldpädevused 6.–7. klassis

7. klassi lõpuks õpilane:

- lahendab konflikte rahumeelselt;
- selgitab rahulikult oma seisukohta kaaslastele;
- täidab ühistegevuses erinevaid ülesandeid, käitub vastavalt rollile;
- käitub viisakalt, tunneb kombeid;
- tegutseb vastavalt päevakavale;
- tunneb tervisliku eluviisi põhitõdesid ja järgib neid;
- hindab objektiivselt kaaslaste käitumist, saab aru iseloomude ja võimete erinevustest;
- kirjeldab oma käitumist, hindab seda ja vajaduse korral korrigeerib;
- mõistab töö vajalikkust; 10) kasutab õpioskusi ja tuttavaid abivahendeid;
- oskab märgata oma õpiraskusi, küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda;
- täidab õpitud erialal tööülesandeid, kasutab juhendaja abi;
- valdab omandatud õpitoimingute struktuuri: formuleerib ülesande, kavandab tegevuse, täidab ülesande, kontrollib ja hindab tulemust;
- teeb vaatluse põhjal järeldusi;
- kirjeldab oma praktilist ja vaimset tegevust;
- loeb lodusalt, hangib informatsiooni oma teadmistele vastavast tekstist;
- loeb lihtsat plaani, kaarti, tabelit;
- teab inimtegevuse mõju loodusele, hoidub loodust kahjustamast;
- valdab emakeele praktilist grammatikat, st mõistab ja kasutab süntaktilisi konstruktsioone nende tähendust arvestades.

3.7. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis

3.7.1. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, kuid verbaalse mõtlemise osakaal tõuseb. Uute teadmiste omandamisel suureneb funktsionaalse lugemise osatähtsus, õpilased omandavad oskuse teha märkmeid ja neid kasutada, täita ülesandeid suuliste ja kirjalike juhendite järgi.

3.7.2. Õpetuse põhitaotlus on õpilase sotsialiseerumine ühiskonnas: valmisolek eluks perekonnas, osalemiseks tööturul, jõukohaseks kutse- ja täiendusõppeks.

3.7.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/EESTI-suhted MAAILMAGA.

3.7.4. Väärtuskasvatases on esikohal demokraatia põhimõtteid (tolerantsust) toetava kodaniku kasvatamine, kes oskab ja tahab käituda sotsiaalsetele normidele vastavalt, püüab lahendada konfliktsituatsioone kokkulepete teel.

3.7.5. Õpetaja ülesanne on toetada õpilaste sotsialiseerumist ja toimetulekuoskuste kujunemist (kodus, tööturul, ühiskonnas), soodustada teabe iseseisva hankimise ja kasutamise oskuse kujunemist, mõjutada väärtushinnanguid.

3.8. Taotletavad üldpädevused 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuks õpilane:

- suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab partneriga;
- esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega;
- järgib ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetilisel või õiguslikult valedele ettepanekutele;
- tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna;

- hindab õigesti oma võimeid ning kujutab ette oma toimetulekut elus (sh tööturul);
- teab nimetada oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab seista oma õiguste eest, lahendab konflikte seadusi ning moraalinorme arvestades;
- arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest (sh perekonnas), tunneb vastutust oma tegude eest;
- loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel;
- eristab vahendeid tarbekeemias ja füüsikas;
- kasutab jõukohaseid teabevahendeid, teeb märkmeid (konspekterib), koostab tarbekirja;
- täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas;
- teab kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi;
- mõistab igapäevaelus ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid;
- mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid;
- väärtustab praktilist tööd ja on omandanud valmisoleku kutseõppeks.

4. ÕPPEKORRALDUS

4.1. Õppe ja kasvatus korraldus on määratud kooli õppekavas, lähtudes riiklikus õppekavas esitatud nõuetest ja ülesannetest.

4.2. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse taotletavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi ning sellest tulenevalt ei ole vajalik „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” § 18 lõikes 4 sätestatud nõustamiskomisjoni soovitus õpitulemuste vähendamiseks.

4.3. Pärnu Tammsaare koolis lihtsustatud õpe toimub kahes liitklassis: 1-5 ja 6-9 klassid ja õpe korraldatakse õppeainete kaupa, rakendades õppeainete lõimimise põhimõtet.

4.4. Õppe ja kasvatus ajakasutus, (sh projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) määratakse kooli õppekavas, arvestades „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses” sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ning punktis 4.5 toodud tunnijaotusplaani.

4.5. Tunnijaotusplaani on järgmine:

Õppeained / klassid	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Emakeel	7	9	8	8	7	6	6	6	6
Eesti keel teise keelena			2	2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4
Ajalugu						1	2	2	1
Inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Muusikaõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kunstiõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kehaline kasvatus	2	3	3	2	2	2	2	2	2
Tööõpetus	2	2	2	2	4	4	4	5	7
valikained			2	2	2	2	2	2	2
Nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

4.6. Eesti keelt kui teist keelt õpetatakse alates kolmandast klassist. Alates 5.klassist eesti keele kui teise keele tundide arv on suurendatud. Lisaks keeletundidele õpetatakse eesti keelt teise keelena lõimituna teiste õppeainetega – st toimub praktiline kõnearendus.

4.7. Lihtsustatud õppel olevatele õpilastele võib kohaldada punktis 4.5 toodud tunniarvust plaanist erinevat tunniarvust plaani (sealhulgas liita ja ümber kujundada õppeaineid), välja arvatud tööõpetuse osas. Sealjuures tuleb tagada õpilastele võimalused lisada kehtestatud lihtsustatud õppe õpitulemuste saavutamiseks järgmiselt:

- 1) 1.–2. klassi õpitulemused hiljemalt 2. klassi lõpuks;
- 2) 3.–5. klassi õpitulemused hiljemalt 5. klassi lõpuks;
- 3) 6.–7. klassi õpitulemused 7. klassi lõpuks;
- 4) 8.–9. klassi õpitulemused põhikooli lõpuks.

4.8. Läbivad teemad on määratud Pärnu Tammsaare kooli õppekavas.

5. HINDAMINE

Lihtsustatud õppes kohaldatakse hindamisel põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

Sõnalised hindamiskriteeriumid 1.klassis:

- Hinnanguga „**väga tubli**” hinnatakse õpilase õpitegevust kui õpilane täidab õpetaja nõudeid loominguiliselt, täpselt ja iseseisvalt, võtab aktiivselt osa õppeprotsessist, on teadmishimuline.
- Hinnanguga „**tubli**” hinnatakse õpilase õpitegevust kui õpilane täidab õpetaja nõudeid täpselt ning peaaegu iseseisvalt, võtab aktiivselt osa õppeprotsessist, on teadmishimuline.
- Hinnanguga „**saad hakkama**” hinnatakse õpilase õpitegevust kui õpilane täidab õpetaja nõudeid õpetaja abiga, õpilase poolt täidetud ülesannetes esineb vigu, õpilane võtab osa õppeprotsessist.
- Hinnanguga „**püüa paremini**” hinnatakse õpilase õpitegevust kui õpilane täidab õpetaja nõudeid suurema hulga vigadega ja ainult õpetaja abiga, õppeprotsessis on passiivne.
- Hinnanguga „**nõrk**” hinnatakse õpilase õpitegevust kui õpilane ei täida õpetaja nõudeid isegi õpetaja abiga, ei võta osa õppeprotsessist.

Hindamisnormid:

- „5“ – 90 – 100 %
- „4“ – 75 – 89 %
- „3“ – 50 – 74 %
- „2“ – 20 – 49 %
- „1“ – 0 – 19 %

6. Ainevaldkond „Keeled”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Emakeel	7	9	8	8	7	6	6	6	6	63
Eesti keel			2	2	4	4	4	4	4	24

EMAKEEL

Õppeaine kirjeldus

- Emakeelel on intellektipuudega lapse arengus keskne roll. Keel on suhtlemise ja tunnetustegevuse vahend. Keele abil kavandatakse ja reguleeritakse nii oma kui ka teiste tegevust. Vene keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ning rahvuskultuuri omandamisel.
- Põhikooli lihtsustatud õppekava (LÕK) järgi õpivad lapsed, kelle kõne on alaarenenud. Tunnetustegevuse piiratuse tõttu ei vasta eakohasele normile ei kõneloome ega suulise kõne või kirjaliku teksti keeleüksuste tajumise pragmaatika ja semantika. Kõikide keeletasandite üksused (lausemallid, sõnavara, sõnavormid, sõnakoostis, morfoloogia, foneetika/fonoloogia) on omandatud kas puudulikult või moonutatult. Enim ilmnevad puudujäägid kõrgematel keeletasanditel nagu sidusteksti mõtestamine ja tekstiloome.
- Emakeele õppimine on LÕK-is korrigeeriva suunitlusega. Selle eesmärk on arendada kõnefunktsioone ning vähendada õppija kõne arengu mahajäämust eakaaslastest. Vene keele abil korrigeeritakse õpilase üldist arengut: keele kaudu teadlikustab õpilane oma õpitoimingud; kõne osalusel arenevad psühhomotoorika, kõrgemad psüühilised protsessid, tunde- ja tahtevald ning teised isiksuse omadused. Samas tuleb arvestada, et LÕK-i alusel õppija suudab mõista ja sõnastada vaid seda, mis on tema jaoks oluline, mida ta on ise märganud, kogenud ja endale teadvustanud. Õppetöös tuleb seega LÕK-i alusel õppija puhul lähtuda ümbritseva keskkonna tajumisest ja õppija tegevustest.
- Vene keelel kui õppeainel on põhikooli LÕK-i ainete hulgas eriline koht. Keel on esmalt õppimise objekt (keeleüksuste ja nende tähenduse omandamine, kõne kuulamine, mõistmine, kõnelemine, lugema ja kirjutama õppimine), teisalt aga ka teadmiste hankimise, õpitegevuse kavandamise ja reguleerimise vahend.
- Vene keele õppimine LÕK-i alusel on praktilise suunitlusega, esikohal praktiline harjutamine. Iga uus oskus omandatakse etapiti osaoskuste kaupa. Mõistmine eeldab keeleüksuse äratundmist, selle õigsuse määramist ja seostamist objektide ning tegevustega. Iseseisev kasutamine eeldab aga keeleüksuste ebateadlikku või teadlikku moodustamist (nt sõnavorm, lause, tekst) ja rakendamist (nt sõnavormi viimine lausesse või sõnaühendisse, lause viimine konteksti). Keeleteooriaga tegelevad õpilased minimaalselt, tutvudes vaid peamiste terminite ning mõningate keelereeglitega.
- Praktilise kõnearenduse keskseks üksuseks on lause (suulises kõnes lausung), mis ühtlasi võib olla minimaalne ütlus (mõtestatud väljend). Lausest liigutakse õpetamisel kahes suunas:
 - 1) õpitakse analüüsima ja koostama lauset madalamate tasandite keeleüksustest (sõnad, sõnavormid);
 - 2) õpitakse analüüsima ja koostama sidusat teksti.
- Õppimine toimub lausemallide kaupa. Praktilises lauseõpetuses harjutatakse peamiselt järgmisi operatsioone:

- 1) lause mõtestatud tajumine:
 - kuulamine, sõnade äratundmine ja nende tähenduse leidmine kontekstis;
 - lause äratundmine ja eristamine mittelausest, tähenduse ning mõtte (ehk pragmaatilise tähenduse) mõistmine.
- 2) lauseloomine:
 - kavatsuse ja kõne-eelse kujutluse (mõtte) kujunemine, mõtte hargnemine;
 - lause grammatiline konstrueerimine ja sõnavalik, moodustatud lause esitamine suuliselt ja/või kirjalikult;
 - lause korrektuur (parandamine ja täiendamine);
 - lausete ühendamine ja sisestamine ning keerulise koostisega lause asendamine struktuurilt lihtsamatega (muuteoperatsioonid).
- Vene keele õpetuse põhivaldkonnad on:
 1. keelelise suhtluse osaoskused – kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine (rõhuasetusega mõistmisel);
 2. keelekasutuse funktsioonid – suhtlemine, tegevuse kavandamine, teiste ja seejärel oma tegevuse reguleerimine, kõnele (sh privaatkõnele ja sisekõnele) toetuv tunnetustegevus;
 3. keelevahendite kasutamine – elementaarsed teadmised keelest ja kirjandusest (sh ilukirjanduslikud (lühit)tekstid).

Õpetuse eesmärgid

Emakeele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist. Vene keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
- 2) osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet.
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- 7) kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
- 8) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- 9) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 10) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 11) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

Emakeele õppe rõhuasetused 1.–2. klassis

- Emakeele õpe 1.–2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist.
- Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena ning mõista ja sooritada õpiülesandeid.
- Lihtsustatud õppekava vajava lapse tunnetustegevus toetub 1.–2. klassis valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam, kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos ebatäpne või osaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.

- Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajutud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista. Lihtsustatud õppekava vajav 1.–2. klassi laps suudab töömälus hoida kolme- või neljasõnalist lausungit.
- Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust.
- 1.–2. klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed, äärmuslikud, negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded. Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Eialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.
- Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ning positiivse suhtumise (sh füüsilise kontakti) järele.
- Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutüvi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on praktiline või materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.
- Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlema ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis. Oskustest on peamised tuumlaused (baaslaused) ja laiendatud lihtlausede mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.
- Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskuju järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.
- Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Vaimsete ülesannete täitmisel toetatakse näitvahendite, õpitavad toimingud materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire.
- Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki (... *kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht*).

Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

Õpitulemused

1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) eristab häälikuid kuulmise ja hääldamise järgi;
- 2) analüüsib sõna häälikkoosseisu, laob kuulnud silpe ja sõnu liikuvast aabitsast;
- 3) häälib sõnu, koostab analüüsitud sõnade skeeme, määrab silpide ja häälikute järjestuse sõnas;
- 4) loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu ja vähe laiendatud lihtlauseid;

- 5) mõistab loetu tähendust varasemale kogemusele toetudes;
- 6) vastab dialoogi repliigile;
- 7) väljendab suuliselt oma soove ja alustab dialoogi tarvete rahuldamiseks;
- 8) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- 9) kirjutab väikseid kirjatähti;
- 10) laob analüüsitud sõnu tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ja;
- 11) mõistab, koostab ja kasutab lihtsaid 3–4-sõnalisi lauseid;
- 12) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.

Õppesisu

- Häälikud, silpid, sõnad. Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.
- Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–2-silbilistes sõnades, õpetaja abiga).
- Sõnade skeemid.
- Aabits. Suured ja väikesed trükitähed. Väikesed kirjatähed.
- Aabitsa sõnajärg (Sõnade alfabeetiline järjestus).
- Häälikud ja tähed. Sõnade tähtedega analüüs.
- Veerimine: 1–3-silbilised sõnad ja vähe laiendatud lihtlauseid.
- Analüüsitud sõnade ära kirja tegemine (õpetaja abiga).
- Analüüsitud tähtede, silpide, sõnade kirjutamine (õpetaja juhatusel).
- Poolitamine (õpetaja juhatusel).
- Aktiivse sõnavara suurenemine ja kasutamine.
- Dialoogid: küsimused ja vastused (õpetaja juhatusel).
- 3–4-sõnalisi lihtlauseid mõistamine, koostamine ja kasutamine.
- Viisakusväljendid.

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) analüüsib sõnade häälikulist koostist, määrab häälikujärje 1–2-silbilistes sõnades;
- 2) teeb lühikeste analüüsitud lausete ära kirja;
- 3) kirjutab õpetaja etteütlemise järgi 1–2 silbist koosnevat sõnu häälikkoostist moonutamata;
- 4) mõistab, koostab ja kasutab kuni 5-sõnalisi laiendatud lihtlauseid;
- 5) alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;
- 6) kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest 3–4 lausega;
- 7) kirjeldab tuttavaid esemeid 2–3 tajutava tunnuse alusel;
- 8) kuuleb ja eristab rõhulist häälikut (silpi) sõnas;
- 9) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade kaupa;
- 10) järjestab pildiseeria teksti sisu järgi;
- 11) taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused).

Õppesisu

- Häälikud, tähed, silpid, sõnad. Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.
- Aabits. Aabitsa sõnajärg.
- Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.
- Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri.
- Pehmendusmärgi õigekiri.
- Suured tähed nimedes.
- Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–2-silbilistes sõnades, õpetaja abiga).
- Analüüsitud sõnade kirjutamine. Poolitamine.
- Lühikeste lausete ära kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).

- Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.
- Harjutav etteütetus (1–2 silbist koosnevaid sõnu).
- Lühikeste tekstide lugemine (õpitud teksti silpe ja lühikeste sõnade kaupa).
- Sõnaühendid ja laused. 2-5-sõnalisi lihtlausetega mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.
- Lühikeste lausetega laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).
- Dialogide koostamine (õpilase kogemusele vastavas situatsioonis).
- Vestlemine õpilase tegevust (3-4 lauset).
- Tuttavate esemete kirjeldamine (2-3 tajutava tunnuse alusel).
- Pildiseeria teksti sisu järgi järjestamine.
- Lühitekstide taastamine abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused).
- Aktiivse sõnavara suurendamine ja kasutamine.

Emakeele õppe rõhuasetused 3.–5. klassis

- Emakeeleõpetuse peamine eesmärk on soodustada olulisi arengulisi muutusi õpilaste tunnetuslikus-kõnelises tegevuses.
- Õpilase ajutegevus on täiustunud. Kasvab analüütilist taju ja kõnetegevust korraldava vasaku poolkera osakaal, mis võimaldab esemete, tegevuste ja sündmuste seni hängusaid mälukujutlusi suurema hulga tunnuste abil täpsemaks muuta. Lisaks kaemuslik-praktilisele mõtlemisele suunatakse last järjest enam kasutama kujundilist mõtlemist.
- Õpilase analüütilis-sünteesilise taju ja sellest kujunevate kujutluste areng eeldab õpetaja suunamisel toimuvat esemete tunnuste/omaduste, osade ning funktsioonide märkamist ja teadvustamist. Nendele toetudes saab arendada esemete, tegevuste, sündmuste jm rühmitamisning üldistamisoskust.
- Konkreetsed ja üldistatud kujutlused ning nende vahelised assotsiatiivsed seosed on baas, millele toetudes kujunevad ja arenevad keeleüksuste tähendused (sõna ja selle vormid, sõnaühendid, laused/lausungid, hargnenud ütetus, sidus tekst), laienevad võimalused nimetatud üksusi valida ja kombineerida.
- Kasvab oluliselt kõne mõju käitumisele ja tunnetustegevusele (sh tegevuse reguleerimisele). Kõne abil ammutatakse varem omandatud teadmisi mälust sihipäraselt; luuakse rohkem uusi mõtestatud seoseid (sõnaühendite, tekstisidusate lausetega mõistmine ja kasutamine); hangitakse uut teavet; suunatakse tunnetusprotsesse (tajumise suunamine, materjali seostamine mälus, mõtlemisoperatsioonide sooritamine); kommenteeritakse, kavandatakse ja kontrollitakse oma tegevust.
- Õpilane õpib oma tegevuse protsessi kommenteerima. Esiialgu toimub see väliskõnes (endale suunatud privaatkõne), seejärel sosinkõnes, mis hiljem läheb üle sisekõneks. Sisekõnes lõimuvad keeleüksuste tähendused kujutlustega, kuid 3.–5. klassi õpilased rakendavad sisekõnet esialgu hargnenult ning piiratud, mis aeglustab õpitegevuse tempot.
- Tunnetuslik-kõneline tegevus, mis toimub õpilase lähimas arengutsoonis (potentsiaalses arenguvallas), valmistab õpilasi ette 6.–7. klassis õppimiseks (loodusõpetus, ajalugu, inimeseõpetus jm) ning elementaarsete keeleteadmiste omandamiseks.
- Lugemistehnika ja õigekirjaoskuse arenemine on omavahel tihedalt seotud. Mõlema oskuse jaoks on oluline automatiseerida esmalt häälikanalüüsi (häälikute olemasolu, häälikute järg; kirjutamisel häälimine, lugemisel veerimine) ja seejärel ka foneemanalüüsi (häälikurühmade äratundmine, häälikupikkuse kui kõnetakti vältele osutaja äratundmine lugemisel ja määramine kirjutamisel võrdleva hääldamise alusel).
- Automatiseerumata osaoskuste sooritamiseks on vaja materialiseeritud abivahendeid (graafilised orientiirid, värvid, analüüsietappide tulemuste visualiseerimine).

- Õpetamisel on tähelepanu keskmes häälimise ja võrdleva hääldamise oskuste arendamine. Eesmärgiks on, et õpilased suudaksid nimetatud operatsioone sisekõnele toetudes sooritada, tempot kirjutamisega kohandada ja lugemisoskuse arenguks tõsta. Nimetatud operatsioonide sooritamise kiiruse tahtlik reguleerimine on otseselt seotud lugemistehnika ja õigekirja omandamisega. Häälimist ning võrdlevat hääldamist kasutatakse ühtlasi enesekontrollioskuse omandamiseks.
- Lugemisoskuse kujunemine sõltub veel olulisel määral õpilase jaoks tuttavate süntaktiliste konstruktsioonide esinemise sagedusest tekstis ning õpilase keeleüksuste tähenduse valdamise tasemest.
- Lugemistehnika arendamise eesmärgiks on jõuda sisult ja keeleliselt kohandatud tekstide ladusa lugemiseni või vähemalt selle piirini. Õpetaja suunab õpilasi tekste analüüsima sisu ja mõtte mõistmise seaduspärasusi arvestades.
- Teksti esmasele lugemisele ja pedagoogi suunavatele kommentaaridele järgneb sündmuse puhul stseenide järjestuse, kirjelduse puhul tunnuste ja omaduste valdkondade teadvustamine. Korduval lõikude kaupa lugemisel suunatakse õpilasi mõistma lausete tähendust ja lausetevahelisi seoseid, tuletama tekstis puuduvat teavet, märkama mõistmiseks olulisi keeleüksusi (sõnu, sõnaühendeid, osalauseid), kirjeldama tekkivaid kujutlusi.
- Tekstis orienteerumist arendavad valiklugemise ülesanded (esmlt lõikude ja seejärel kogu teksti ulatuses). Valiklugemise ülesanded on suunatud lühikese sisukokkuvõtte ning ilukirjandusliku teksti puhul ka varjatud teabe sõnastamisele. Õpilaste väljendust täiendatakse ja konkretiseeritakse.
- Tekstis esinevat otsekõnet analüüsitakse õpetaja suunamisel. Dialoogi analüüsides saavad õpilased saadud teadmisi ka ise suhtlemise reguleerimiseks rakendada. Harjutatakse väljendite valikut sõltuvalt suhtlemissituatsioonist, käitumisaktide hindamist, konfliktide reguleerimist soodustavate ütluste kasutamist.
- Alustatakse teksti kohta küsimuste moodustamise ja kaaslastele esitamise õpetamist.
- Jutustamises eristatakse kahte valdkonda – tekstilähedane jutustamine (vahendatud tekstiloome) ja jutustamine oma kogemusest.
- Tekstilähedase ümberjutustuse kui vahendatud tekstiloome õppimine sõltub järgmistest asjaoludest: mälu muutumisest juhtivaks tunnetusprotsessiks; teksti sisu ja mõtte mõistmise tasemest; keeleüksuste valdamisest; keeruliste grammatiliste struktuuride lihtsamateks ja tekstisidusateks muutmise oskusest; teabeüksuste variatiivse sõnastamise oskusest.
- Tekstilähedasel jutustamisel tuleb hoiduda teksti fragmentaarsest sõnastamisest või mehaanilisest päheõppimisest. Oluliseks tuleb pidada teabe järjestamist, sõnavara variatiivset valimist, lausungite seostamist ja nende parandamist järeltööna. Teksti mitmekordsel taastamisel tuleb muuta abivahendeid ja varieerida sõnastust. Sobivateks abivahenditeks on skeemid koos tugisõnadega (sh ka küsisõnad).
- Praktilise grammatika õppimise peamised eesmärgid on tuumlause mallide hulga laiendamine; muutevormide kasutamine eri lausemallides ja mitmes tähenduses; tuumlausete ühendamine ja sisestamine, et mõista ja moodustada koondlauseid, laiendatud lihtlauseid ning lihtsamate seostega kaheosalisi liitlauseid.
- Lausemallide baasiks on kujutlused tegevussituatsioonidest (skemaatilised kujutluspildid) ja nende kombinatsioonid. Oluline on teadvustada situatsioonide komponente: subjekt(id), objekt(id), vahendid, tunnused (sh tegevus või seisund), aeg, ruum jne. Jõutakse tajutavate sündmuste/nähtuste põhjuse ning eesmärgi mõistmise ja sõnastamiseni. Oluline on põhjuse ja eesmärgi eristamine ning nende ettekujutamine ajas ja ruumis.
- Keeleüksuste tähenduse selgitamine, täpsustamine ja täiendamine toetub rühmitamisoskusele ja teadmiste rühma kuuluvatest objektidest, sündmustest, nähtustest, tunnustest.

- Lausetähenduse mõistmine toetub põhisõna ja laiendite seostele, mille teadvustamiseks harjutatakse süntaksiküsimuste esitamist. Sõnade ja sõnaühendite tähendust seletatakse ja täpsustatakse kontekstis.
- Liitsõnade ja tuletiste tähenduse mõistmiseks on oluline uute allrühmade moodustamiseks vajalike spetsiifiliste tunnuste teadvustamine (loom – rohusööja, inimene – tööline – kaevur). Võrdluste ja metafoorsete väljendite tähenduse seletamine eeldab ühistele tunnustele osutamist (tuli / päike küpsetab, seisab postina / liikumatult).
- Peamiseks tööviisiks on praktiline harjutamine. Keeleüksuste analüüs sisaldab enamasti semantilisi ülesandeid. Keeleterminite kasutamine jääb valdavalt õpetaja pädevusse. Uute õpioskuste omandamine algab materialiseeritult.
- Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele. Kirjalikult esitatud töökorralduse täitmist saab nõuda juhul, kui töövõte on koostegevuses ja/või matkimise teel omandatud.
- Raskusastme varieerimiseks muudetakse materjali keerukust, pedagoogi osalemist ehk õpilase iseseisvuse astet ja/või abivahendeid.

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja koostab kuni 5-sõnalist lihtlauset;
- 2) kasutab laiendatud lihtlauses nimi-, omadus- ja tegusõnade õpitud vorme;
- 3) viib õpitud sõnavorme mitmesse sõnaühendisse;
- 4) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus-vastus, teade-küsimus);
- 5) võrdleb ja kirjeldab kahte tuttavat objekti tajutavate tunnuste alusel;
- 6) määrab veaohalikud häälikud ja tähed (täishäälikuühendid, rõhuta täishäälikud), muudab sõnavormi õigekirja kontrollimise eesmärgil;
- 7) kirjutab pärast analüüsi õigesti 2–3-silbilisi üksikhäälikutest koosnevaid sõnu;
- 8) kirjutab ära kirjas 1–2-silbilisi sõnu originaalteksti täiendavalt vaatamata;
- 9) kontrollib ära kirja õigsust;
- 10) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa;
- 11) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele (sh annab hinnangu tegevusaktile);
- 12) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu.

Õppesisu

- Häälikud, tähed, silpid, sõnad. Täishäälikud, kaashäälikud. Silbitamine.
- Aabits. Aabitsa sõnajärg.
- Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid.
- Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri. Pehmendusmärgi õigekiri.
- Heliliste ja helitute kaashäälikute õigekiri.
- Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades).
- Sõnavormid. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil).
- Nimi-, omadus- ja tegusõnade vorme eristamine. Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja abiga).
- Sõnade kirjutamine ja õigekirja kontrollimine (õpetaja juhatusel). Poolitamine.
- Suured tähed nimedes.
- Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.
- Lühikeste tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (sõnahaaval). Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).

- Etteütlus: 1-3-silbiliste sõnade ja neist koostatud lausete kirjutamine (pärast ühisanalüüsi). Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
- Lühikeste tekstide lugemine (õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa).
- Küsimusi esitamine (õpetaja juhatusel).
- Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
- Teksti ümberjutustamine (abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga).
- Sõnaühendid ja laused. 2-5-sõnalisi lihtlausetega mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.
- Dialogide koostamine (küsimus-vastus, teade-küsimus).
- Teabe leidmine. Sõnastikud.
- Tuttavate objektide võrdlemine ja kirjeldamine (tajutavate tunnuste alusel, 2 objekti).
- Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).
- Vestlemine sündmustest.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja koostab kuni 6-sõnalisi lauseid, kasutab laiendatud lihtlauseid;
- 2) osaleb ühistegevuse ajal üksteise tegevust reguleerivas dialoogis;
- 3) kasutab sõnaühendites ja lausetes sõna käändevorme õpitud funktsioonides;
- 4) võrdleb ja kirjeldab tuttavaid esemeid rühmas (kuni 3 objekti); kirjeldab ühistegevust;
- 5) määrab sõnadevahelised seosed süntaksiküsimuste alusel;
- 6) kirjutab õigesti üksikhäälikutest koosnevaid kuni 4-silbilisi sõnu;
- 7) sooritab ära kirja sõnahaaval;
- 8) loeb õpitud teksti sõnaühendite ja fraaside kaupa; tundmatut teksti sõnahaaval;
- 9) kasutab suunamisel õigekirja kontrollimise võtteid;
- 10) leiab tekstist küsimuste ja/või juhendite alusel sõnu, lauseid, lõike (sh peamõttele viitavaid lauseid);
- 11) tuletab tekstis sõnastamata teabe oma kogemustele/teadmistele toetudes ja õpetaja juhendamisel;
- 12) vastab küsimustele teksti kohta (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele);
- 13) annab ühisvestlustes hinnanguid tegevusaktidele;
- 14) annab abivahenditele toetudes tekstilähedaselt ja valikuliselt edasi teksti või lõigu sisu.

Õppesisu.

- Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri: Rõhulised ja rõhutud täishäälikud ja silbid. Kaashäälikute ж, ш, ч, щ õigekiri. Pehmendusmärgi õigekiri. Heliliste ja helitute kaashäälikute õigekiri. Sõna häälikkoosseisu analüüs. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).
- Suured tähed nimedes.
- Sõnaühendid ja laused. 2-6-sõnalisi lihtlausetega mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine.
- Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.
- Nimi-, omadus-, ase- ja tegusõnade vorme eristamine. Lausetega laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).
- Käändevormide mõistmine, moodustamine ja kasutamine.
- Pöördevormide mõistmine, moodustamine ja kasutamine.
- Etteütlus: 1-3-silbiliste sõnadest koostatud lausete kirjutamine. Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).

- Tekstide lugemine (õpitud teksti sõnaühendite ja fraaside kaupa; tundmatu teksti sõnahaaval).
- Tuttavate objektide võrdlemine ja kirjeldamine (tajutavate tunnuste alusel, kuni 3 objekti).
- Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (sõnahaaval). Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja abiga).
- Küsimusi esitamine (õpetaja juhatusel).
- Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
- Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele).
- Teksti peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel).
- Teksti ümberjutustamine (abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga, tekstilähedaselt või valikuliselt).
- Teabe leidmine. Sõnastikud.
- Dialogid (küsimus-vastus ja teade-küsimus ühistegevuse ajal).
- Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).
- Vestlemine tegevusaktidest.
- Vestlemine sündmustest.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset;
- 2) mõistab õpitud koond- ja liitlausete liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunatult moodustada;
- 3) rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides;
- 4) kasutab eri tüüpi dialoogirepliike koostegevuses, teeb kokkuvõtteid ühistegevusest;
- 5) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid;
- 6) kirjutab õigesti lihthäälikutest koosnevaid sõnu;
- 7) kasutab pehmendusmärki kaashäälikute puhul;
- 8) kirjutab häälikuühenditega sõnu pärast analüüsi õigesti;
- 9) sooritab ärakirja peamiselt sõnapaaride kaupa;
- 10) kasutab kirjutamisel enesekontrollivõtteid; kontrollib rõhuta täishäälikute, heliliste ja helitute kaashäälikute õigekirja sõnavormi muutmise (võrdleva hääldamise) abil;
- 11) kasutab sõnavormide analüüsimisel ja moodustamisel algoritmi;
- 12) täidab valiklugemise ülesandeid, lugedes õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt;
- 13) leiab tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, osaleb lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel;
- 14) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevusaktidele ning põhjendab seda;
- 15) annab tekstilähedaselt edasi tekstilõikude sisu, pealkirjastab lõike ja osaleb sõnastuse täpsustamisel.

Õppesisu

- Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi õigekiri. Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades). Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).
- Sõnaühendid ja laused. 2-6-sõnalisi lihtlausete mõistamine, koostamine, laiendamine ja kasutamine. Lause algustäht. Kirjavahemärgid lause lõpus.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, asesõna. Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel).

- Käändevormide ja pöördevormide rakendamine.
- Liitlausete ja koondlausete mõistamine ja moodustamine.
- Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (peamiselt sõnapaaride kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).
- Etteütlus, valiketteütlus. Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
- Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt häälega või endamisi vaikselt). Valiklugemine.
- Küsimusi esitamine (vajaduse korral õpetaja abiga).
- Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
- Teksti kohta esitatud küsimustele vastamine (põhjuslikud seosed, hinnangud tegevustele, tegudele).
- Teksti peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel).
- Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
- Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt).
- Dialogid (eri tüüpi dialoogirepliikid koostegevuses, kokkuvõtted ühistgevusest).
- Vestlemine tegevusaktidest. Oma arvamuste põhjendamine.
- Vestlemine sündmustest.
- Sünonüümide ja antonüümide kasutamine (õpetaja abiga).

Emakeele õppe rõhuasetused 6.–7. klassis

- 6.–7. klassis on keskne eesmärk soodustada juhtiva ajupoolkera (valdavalt vasaku) analüütilise tegevuse (sh kõnepiirkondade) arengut.
- Kujundilises tunnetustegevuses kasvab märgatavalt verbaalse teabe osakaal, mis võimaldab tekstidest hangitud teabe põhjal luua uusi kujutlusi, mõista põhjus-tagajärgseid.
- Õpilaste verbaalsed mehhanismid ei ole veel iseseisvaks õpitegevuseks piisavad. Varasemaga võrreldes rohkem kasutatakse hargnenud korraldusi ning variatiivseid skemaatilisi vahendeid, suunatakse õpilasi abivahendeid ja töövõtteid valima, töövõtete eesmärke ja töösamme sõnastama.
- Uue oskuse omandamisel nõutakse õpilastelt toiminguga kaasnevat kommenteerimist ja enesekontrolli sooritamiseks harjutamise käigus protsessile järgnevat kirjeldamist. Oluliseks peetakse oskust esitada koostegevuses kaaslastele soovitusi, leida ja parandada eksimusi. Töövõtete mehaanilist sooritamist aitab vältida sõnastuse varieerimine ja hoidumine reeglitest praktilise tegevuse toeta. 6.1.6.5.
- Sõnavara mahu suurenemine, sõnatähenduste täpsustumine, uute semantiliste seoste loomine sõnade vahel tõstab keelekasutuse osakaalu tunnetustegevuses. Õpetamisel pööratakse 6.– 7. klassis tähelepanu omadussõnadele: tähenduse täpsustamine, rakendamine laiendina. Suunatakse enamlevinud sõnamoodustusmallide omandamist, sõnavormide rakendamist erinevates tähendustes, sõnade mõistmist ja kasutamist ülekantud tähenduses.
- Õpitakse leidma tekstist tundmatu tähendusega sõnu ja tuletama nende tähendust konteksti põhjal, märkama ja parandama semantilisi eksimusi sõnaühendites ja lausetes. Sõnaühendite moodustamisel on oluline seostada ühte sõna võimalikult paljude teistega.
- Eesmärk on harjutada uue teksti ladusat häälega lugemist. Lugemiskiiruse reguleerimisel lähtutakse iga õpilase suulise kõne tempost. Alustatakse lihtsate tekstilõikude vaikset ülesandega lugemise (s.o teabe otsimine) õppimist.
- Korduval häälega lugemisel püütakse jõuda elementaarse ilmekuseni, mis suures osas sõltub lapse oma kõne ilmekusest ja teksti eelneva analüüsi tulemustest.
- 6.–7. klassis on tekstikäsitlemise eesmärkideks eri mõistmisstrateegiatega kasutamine ja ümberjutustuse variantide harjutamine.

- Õpilaste iseseisvuse suurendamiseks esitatakse ülesanded lähtuvalt teksti mõistmise strateegiast ja jutustamise liigist, arvestatakse lapse tekstianalüüsi oskuse kujunemise etappi. Harjutatakse ülesannete esitamist kaasõpilastele.
- Tekstis kirjeldatud keeruliste ja/või lastele vähetuntud stsenaariumite korral rakendatakse detailset analüüsi. Teksti sisu kokkuvõtte ja allteksti sõnastamine vajab veel õpetaja parafraseerimist, st kokkuvõtlikku sõnastamist.
- Tekstis orienteerumiseks lisandub valiklugemisele temaatilise lugemise õppimine, mis on ühtlasi eeldus temaatiliseks ja tegelase nimel jutustamiseks.
- Alustatakse kirjaliku ümberjutustuse õpetamist, mis esialgu vajab detailset etappide kaupa suunamist. Kirjutatud tekst loob järeltöövõimalused sisu ja sõnastuse puudujääkide leidmiseks ning parandamiseks.
- Praktilises lauseõpetuses tegeldakse lausete ühendamise, sisestamise ja laiendamisega. Kaheosaliste liitlausete mõistmist ja moodustamist harjutatakse mallide kaupa, lähtudes nende grammatilisest tähendusest.
- Kõnearenduse seisukohalt peetakse oluliseks, et õppija oskaks muuta lause kontekstisidusaks. Suunavate abivahenditena kasutatakse skeeme. Õpilaste tähelepanu pööratakse lauseid ja lauseosi siduvate sõnade tähendusele ning sõnajärjele.
- Harjutusmaterjali koostamisel lõimitakse keeleõpetust teiste õppeainetega, st kasutatakse teistele ainetele tüüpilisi lausekonstruktsioone ja aktiveeritakse vastavat sõnavara.
- Ärakirjaoskusi rakendatakse kirjalike ülesannete täitmisel kõikides õppeainetes. Ärakirja harjutamise eesmärk on lausete või mitmest sõnast koosnevate lauseosade kaupa kirjutamine. Jätkub õigekirjaoskuste automatiseerimine, kasutatakse variatiivset harjutusmaterjali. Õpilasi suunatakse märkama õigekirja seisukohalt keerulisi häälikkoostisi sõnades enne kirjutamist, sooritama valikulist enesekontrolli, kasutama metakeelilisi operatsioone ortograafiareeglite rakendamiseks. Harjutatakse võõrsõnade hääldamist ja õigekirja.
- Suhtlemisoskuste kujundamisel toetatakse kirjaliku dialoogi repliikide suunatud analüüsile: mida ja milleks öeldakse, kuidas eesmärk realiseeritakse (strateegia), kuidas repliiki hargnenult sõnastaks kõneleja ja kuulaja. Tähelepanu pööratakse otseselt sõnastamata teabe tuletamisele. Kirjaliku dialoogi analüüsimise oskustele toetudes harjutatakse sobivate repliikide valimist olenevalt kirjeldatud situatsioonist.

Õpitulemused

6. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemale; mõistab kaheosaliste liitlausete tähendust, eristab osalausete väljendatud suhteid ja seoseid;
- 2) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, suunab enda ning teiste tegevust käitumisnorme arvestavalt;
- 3) jälgib kaaslaste vastuseid ning täiendab neid;
- 4) osaleb õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid;
- 5) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga);
- 6) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust;
- 7) kirjutab sõnu õigesti, kasutab vajaduse korral individuaalseid abivahendeid, teeb ärakirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust;
- 8) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust;
- 9) moodustab sõnavorme, esitab suunamisel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi;
- 10) loeb õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;

- 11) loeb jõukohast tundmatut teksti peamiselt süntagmade kaupa;
- 12) taastab tekstilõikude sisu (valikjutustamine), valib ja kasutab jutustamiseks abivahendeid;
- 13) kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel;
- 14) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele

Õppesisu

- Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi õigekiri. Sõna häälikkoosseisu analüüs (1–3-silbilistes sõnades). Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).
- Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.
- Sõnavormi muutmine ja moodustamine.
- Sõnavormi koostise ja tähenduse analüüs.
- Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.
- Liitsõnade ja tuletiste tähendus ja moodustamine.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna. Lausete laiendamine ja täiendamine (õpetaja juhatusel). Käänevormide ja pöördevormide rakendamine.
- Liht- ja koondlausete mõistamine ja kasutamine.
- Kaheosaliste liitlausete mõistamine.
- Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).
- Etteütetus, valiketteütetus. Oma vigade leidmine ja parandamine (õpetaja juhatusel).
- Tekstide lugemine (õpitud teksti kõne tempos ladusalt sisule vastava intonatsiooniga, jõukohase tundmatu teksti peamiselt süntagmade kaupa).
- Tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise hindamine.
- Teksti peamõtet leidmine (õpetaja juhatusel).
- Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
- Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt, abivahendite kasutamine omavaliku järgi).
- Situatsioonide ja objektide plaani alusel kirjeldamine.
- Õpitegevuse planeerimine. Abi otsimine, abipalved.
- Dialoogid (eri tüüpi dialoogirepliikid koostegevuses, kokkuvõtted ühistegevusest).
- Inimeste iseloomustamine.
- Vestlemine tegevusaktidest. Oma arvamuste põhjendamine.
- Vestlemine sündmustest.
- Teabe leidmine. Teatmikud.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab ja kasutab õpitud liht- ja koondlausemalle;
- 2) mõistab ja kasutab suunatult eri suhteid väljendavaid kaheosalisi liitlauseid;
- 3) hangib teavet teistelt inimestelt; õpetaja suunamisel tekstist;
- 4) mõistab seisukohtade võimalikku erinevust suhtlemisel, selgitab oma seisukohti;
- 5) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid;
- 6) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu;
- 7) kasutab sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist;
- 8) tunneb ja rakendab tähekasutusreegleid;
- 9) kasutab õpitud ortograafiareegleid õpetaja suunamisel;
- 10) loeb jõukohast võõrast teksti kõne tempos;
- 11) loeb õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega;

- 12) täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid;
- 13) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilist lugemist;
- 14) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaoleva(te) tunnus(te) alusel;
- 15) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelas(t)e käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile või oma kogemusele;
- 16) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral rakendab teksti analüüsimisel kasutatud abivahendeid;
- 17) koostab pärast ühist ettevalmistust abivahenditele toetudes (kava, tugisõnad, sõnaühendid) lühikese kirjaliku ümberjutustuse.

Õppesisu

- Õpitud ortograafiareeglite kasutamine (õpetaja suunamisel). Täishäälikute ja kaashäälikute õigekiri. Sõnavormi muutmine (õigekirja kontrollimise eesmärgil). Pehmendusmärgi õigekiri. Kommenteerimine, kirjutamine ja kontrollimine (õpetaja juhatusel).
- Sõnavormi muutmine ja moodustamine.
- Käänevormide ja pöördevormide kasutamine.
- Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.
- Sõnavormi koostise ja tähenduse analüüs.
- Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.
- Liitsõnade ja tuletiste tähendus ja moodustamine.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna. Käänevormide ja pöördevormide kasutamine. Rakendamine kõnes.
- Lihtlausete, koondlausete ja kaheosaliste liitlausete mõistamine ja kasutamine.
- Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine (vajaduse korral õpetaja abiga).
- Konspekterimise harjutamine: valiketteütlus, märkmete tegemine (õpetaja juhatusel).
- Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).
- Küsimusi esitamine. Tekstist vastusi leidmine (sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele).
- Tekstis kirjeldatud tegelaste iseloomustamine (plaani järgi).
- Tekstis kirjeldatud tegelaste rühmitamine (teadaolevate tunnuste alusel).
- Tekstis kirjeldatud tegelaste käitumise hindamine. Oma arvamuste põhjendamine (viidetega tekstile või oma kogemusele).
- Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
- Teksti peamõtet leidmine (vajaduse korral õpetaja abiga).
- Analüüsitud teksti sisu taastamine (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, vajaduse korral abivahendega).
- Ümberjutustamine (tekstilähedaselt või valikuliselt, vajaduse korral abivahenditega).
- Lühikese kirjaliku ümberjutustuse kostamine (pärast ühist ettevalmistust abivahenditele toetudes).
- Teabe leidmine. Teabeallikad (teised inimesed, tekstid, teatmikud jne). Teabetekstide lugemine.
- Dialogid (oma seisukoha selgitamine ja põhjendamine).
- Vestlemine tegevusaktidest. Oma arvamuste põhjendamine.
- Vestlemine sündmustest.

Emakeele õppe rõhuasetused 8.–9. klassis

- 8.–9. klassis on peamine eesmärk soodustada õpilastel oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Vajalik on aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.
- Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärgi teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).
- Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelaskarjate ühised tunnused, tunded ja hoiakud. Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.
- Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekterimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.
- Tekstiga tutvumisel ja teksti analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst, mida vajaduse korral parafraseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.
- Harjutatakse ümberjutustuse eri liikide koostamist, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloo ajal.
- Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõnafraase).
- Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine.
- Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

Õpitulemused

8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;
- 3) reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 4) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 5) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- 6) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme;
- 7) kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- 8) loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;
- 9) täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;

- 10) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 11) taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;
- 12) iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi;
- 13) kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- 14) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse;
- 15) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töodes;
- 16) märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 17) koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).

Õppesisu

- Õpitud ortograafiareeglite kasutamine. Rõhulised ja rõhutatud täishäälikud ja silbid. Helilised ja helitud kaashäälikud. Pehmendusmärk.
- Sõnavormi muutmine ja moodustamine.
- Sõnaliited. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.
- Liitsõnade ja tuletiste mõistamine ja kasutamine.
- Süntaksi- ja morfoloogiaküsimuste esitamine.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna. Käänevormide ja pöördevormide kasutamine. Rakendamine kõnes.
- Lihtlausete, koondlausete ja kaheosaliste liitlausete mõistamine ja kasutamine (suulises ja kirjalikus tekstis).
- Tekstide ärakirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine.
- Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).
- Küsimuste teksti kohta esitamine (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt).
- Teksti ja teksti lõikude pealkirjastamine.
- Teksti peamõtet leidmine.
- Tuttava teksti erineval viisil taastamine (tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; abivahendite kasutamine pärast analüüsi).
- Tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse kostamine (pärast ühist arutelu).
- Konspekterimise harjutamine: lugemine märkmetega, valiketteütlus, märkmete tegemine (õpetaja juhatusel).
- Dialogid (suunavate küsimuste esitamine, vastuste analüüseerimine).
- Tegevuste ja sündmuste kirjeldamine (kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal/abiga).
- Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist. Oma arvamuste põhjendamine.
- Tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine (plaani järgi).
- Teabe leidmine. Teabekirjanduse lugemine ja kasutamine (juhendamisel).
- Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne), blankettide täitmine paberil ja arvutis (õpetaja juhatusel).

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel;
- 2) teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavasituatsioonis käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);

- 3) mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele;
- 4) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- 5) loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga,
- 6) kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;
- 7) teeb märkmeid ja konspekterib elementaarselt;
- 8) taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- 9) kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- 10) iseloomustab tegelasi ja tegelusrühmi; seletab ja hindab nende käitumist;
- 11) koostab õpitud tarbekirja liike;
- 12) valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koondja liitlauseid, sõnamoodustus;
- 13) järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid, leiab ja parandab õigekirjavigu.

Õppesisu

- Õpitud ortograafiareeglite kasutamine. Rõhulised ja rõhutatud täishäälikud ja silbid. Helilised ja helitud kaashäälikud. Pehmendusmärk.
- Sõnavormi muutmine ja moodustamine. Käändevormide ja pöördevormide kasutamine. Sõnade õpitud liidetega tuletamine.
- Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste teadmine: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, määrsõna. Rakendamine kõnes.
- Lausete eri tüüpe kasutamine (teabe hankimisel ja sõnastamisel). Lihtlauseid, koondlauseid ja kaheosaliste liitlauseid.
- Tekstide ära kirjutamine ja kontrollimine (lauseosade või lühikeste lausete kaupa). Oma vigade leidmine ja parandamine.
- Tekstide lugemine (õpitud teksti ladusalt mõningase ilmekusega, jõukohase võõrase teksti kõne tempos).
- Tuttava teksti erineval viisil taastamine (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt).
- Konspektide koostamine kirjaliku teabeteksti järgi (oluliste faktide leidmine; lausete lühendamise, lühendite kasutamine). Teksti taastamine konspekti järgi.
- Suulise kõne konspekterimine: temaatiline valiketteütlus, märkmete tegemine.
- Suhtlemine tavaolukorras (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne).
- Arvamuste sarnasused ja erinevused. Arvamuste vastandlikkus.
- Oma seisukohtade selgitamine ja põhjendamine. Konfliktide lahendamine.
- Vestlemine tegevusaktidest ja käitumist. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine. Oma arvamuste põhjendamine.
- Teabe leidmine. Teabekirjanduse lugemine ja kasutamine.
- Tegevuste ja sündmuste kirjeldamine.
- Tegelaste ja tegelusrühmade iseloomustamine, nende käitumise seletamine ja hindamine.
- Tarbekirjade koostamine (näidise järgi: kiri, teade, kutse, avaldus jne). Blankettide täitmine paberil ja arvutis.

EESTI KEEL TEISE KEELENA**Õppeaine kirjeldus**

Eesti keele teise keelena kui suhtlusvahendi omandamine on pikaajaline pingutust nõudev tegevus, mis eeldab õppija aktiivset osalust. Õpetuses lähtutakse kommunikatiivse õpetuse põhimõtetest. Rõhk on interaktiivsel õppimisel ja õpitava keele kasutamisel.

Kommunikatiivne keeleoskus (suhtluspädevus) hõlmab kolme komponenti: keelelist, sotsiolingvistilist ja pragmaatilist. Keeleteadmised (hääldus, grammatika, sõnavara) ei ole eesmärk omaette, vaid vahend parema keeleoskuse omandamiseks. Keele struktuuri õpitakse kontekstis, järk-järgult jõutakse grammatikareeglite teadliku omandamiseni. Sotsiolingvistilise pädevuse kaudu areneb õppija keelekasutuse olukohasus (viisakusreeglid, keeleregister jm). Pragmaatilise pädevuse kaudu areneb õppija võime mõista ja luua tekste. Suhtluspädevust arendatakse keeleliste toimingute (kuulamise, lugemise, rääkimise, kirjutamise) kaudu.

Keeleõppe telje moodustavad teemavaldkonnad, mille kaudu ja piires kujundatakse suhtluspädevust. Põhikoolis on teemade käsitlemisel lähtepunktiks „Mina ja minu lähiümbrus”. Kõigis kooliastmetes ja klassides käsitletakse teemasid kõigist teemavaldkondadest, kuid rõhuasetused ja maht võivad olla erinevad. Teemade käsitlemisel lähtutakse vastava kooliastme õpilaste kogemustest, huvidest ja vajadustest. Keeletunnis suheldakse peamiselt eesti keeles. Kooli õppekeeles võib vajaduse korral anda selgitusi.

Õppimise käigus arendatakse õpioskusi, sealhulgas oskust seada endale õpieesmärke ja analüüsida oma õpitulemusi, kasutades nt Euroopa keelemappi või õpimappi. Kõigis kooliastmetes on oluline osa paaris- ja rühmatööl (rollimängud, dramatiseeringud, ajurünnak jne). Õpilasi suunatakse üha enam tegema eakohast iseseisvat tööd (lugema, infot hankima, projektides osalema jne.).

Õpitut seostatakse keele kasutamiseга väljaspool keeletundi. Selleks sobivad mitmesugused keelekeskkonnas toimuvad tegevused (õpilasvahetus, koolide ühistegevused, tunnikülalised, õppekäigud, info saamine erinevatest teabeallikatest). Keeleõpet rikastatakse keeleõppija isikliku kogemuse kaudu, mida õppija saab jagada kaasõppijatega.

Õppetegevusi kavandades lähtutakse didaktilistest põhiprintsiipidest (lähemalt kaugemale, tuntult tundmatule, lihtsalt keerulisele, konkreetsele abstraktsele) ning keelekasutuse vajadustest (alustades sagedamini kasutatavatest sõnadest ja vormidest). Kõigis kooliastmetes peab õppijat motiveerima ning kujundama temas positiivset hoiakut keeleõppesse. Eduelamuse saavutamiseks luuakse tundides positiivne õhkkond ja väärtustatakse õppija edusamme.

Igal õppeperioodil antakse õppijale tagasiside hinde vormis. Tunnustatakse ka tulemuste saavutamiseks tehtud jõupingutusi. Vigu käsitletakse keeleõppe loomuliku osana, nende analüüsimine soodustab õpitava mõistmist ning võimaldab õpilasel oma keelekasutust korrigeerida.

Õpetaja hinnangute kõrval kasutatakse õppes enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid.

Õpetuse eesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet; osaleb vestluses;
- 2) omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- 3) omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
- 4) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 5) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 6) täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti;
- 7) kasutab vajaduse korral sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- 8) omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- Eesti keele õppimine algab suulise kursusega, mis kestab üldjuhul 1–2 kuud. Õpilane õpib kuulmise järgi eristama eesti keelt teistest keeltest, tunnetab artikulasioonibaasi (keele rõhulisrütmiulist struktuuri e. völdet), matkib kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eesti pärisnimesid, kohanimi, salme jt eakohaseid tekste. Õpilane suhtleb lihtsates suhtlusolukordades (keelemängud, laulumängud, lühidialoogid).
- Suulisele kursusele järgneb põhikursus, mille raames kujundatakse õpilaste oskust eestikeelset kõnet kuulata, ise kõnelda, lugeda ja kirjutada. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema.
- Tähelepanu keskpunktis on kuulamine ja rääkimine. Kõnelemisoskuse arendamiseks õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid: üleküsimine, uuesti alustamine, mitteverbaalsed väljendusvahendid (miimika, žestid, imiteerimine). Suhtlemises õpitakse vastavalt situatsioonile kasutama väit-, küsi- ja käsklauseid õpitud mallide ulatuses (lauses 3–5 sõna). Õpitakse moodustama lauseid tegevuste, piltide ja skeemide abil, kasutama viisakusväljendeid, vastama dialoogi repliigile, alustama lihtsamat dialoogi oma tarvete rahuldamiseks.

Õpitulemused 3.klassis

- 1) tunneb suulises ja kirjalikus kõnes ära õpitud sõnad ja väljendid, mõistab nende tähendust; 2) vastab lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; oskab esitada lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- 3) tunneb eesti tähestikku;
- 4) kirjutab õpitud sõnu ja väljendeid, teeb ära kirja;
- 5) kirjutab oma isikuandmeid;
- 6) teab Eesti riigi ja rahvuslikke sümboleid;
- 7) suhtub positiivselt eesti keele õppimisse.

Õppesisu 3. klassis

Kõnearendus-ja lugemisteemad

- MINA (nimi, vanus, sugu).
- PEREKOND (ema, isa, õde, vend, vanaema, vanaisa).
- KODU (maja, tuba, mööbel, kooduloomad).
- KOOL, KLASS (koolitarbed).
- LIIKLUSVAHENDID (auto, buss, rong, lennuk).

Suhtlusoskus

- Tervitamine, hüvastijätmine.
- Enda tutvustamine.
- Palumine, tänamine.

Õpitulemused 4.klassis

- 1) kasutab suhtluses õpitud sõnu, väljendeid ja lihtsaid lauseid oma elementaarsete vajaduste väljendamiseks;
- 2) saab aru õpetaja poolt antud suulistest selgelt hääldatud juhenditest;

- 3) osaleb dialoogis elementaarsetel isiklikel teemadel, kasutades õpitud sõnavara ja lausemalle;
- 4) mõistab kirjutatud lühikesi lihtsaid tekste õpitud teemade piires;
- 5) leiab vajaliku teabe lühikestest lihtsatest tekstidest;
- 6) kirjutab lühikesi lauseid enda kohta õpitud lausemallide alusel;
- 7) vastab kirjalikult enda kohta käivatele lihtsatele küsimustele õpitud lausemallide alusel;
- 8) tunneb Eesti traditsioone ja tähtpäevi.

Õppesisu 4. klassis

Kõnearendus- ja lugemisteemad:

- MINA ISE (riietus, põhivärvid, kehaosad).
- MINU PEREKOND JA KODU (pereliikmed- tädi, onu, lemmikloomad).
- MINU KODUKOHT (loodus, metsloomad, ilm, aastaajad, kodumaa, pealinn, riigilipuvärvid).
- KOOL JA KLASS (koolipäev, õppeained – mida teen? mida teeb?; sõbrad – poiss, tüdruk, nimi).
- MINU PÄEV (igapäevased toimingud, toit, söömine, riietus).
- PÜHAD (Jõulud, Uusaasta, Emadepäev, Isadepäev).
- SIGNAALSÕNAD (põhiarvud 1-12, nädalapäevad, kellaajad (täistunnid), aastaajad).

Suhtlusoskused:

- Tervitamine ja hüvastijätt.
- Enda tutvustamine (nimi ja perekonnanimi, ma olen õpilane jne.).
- Tänamine ja palumine.
- Millegi ulatamine ja vastuvõtmine.
- Õnnetlemine ja soovid pühadeks (häid pühi!).

Õpitulemused 5.klassis

- 1) saab aru lihtsatest isiklikest küsimustest ja igapäevaelus vajalikest juhenditest, hoiatustest; 2) osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- 3) kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähimat ümbrust;
- 4) tuleb suulises suhtluses toime igapäevaelus kõige sagedamini esinevates olukordades;
- 5) saab aru lihtsate kirjalike sõnumite ja juhendite tähendusest;
- 6) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, mis on seotud isikuandmetega, igapäevavajadustega ja tunnetega;
- 7) kirjutab lühikesi lauseid etteütlemise järgi;
- 8) teab mõningaid eesti kirjanikke;
- 9) nimetab Eesti suuremaid linnu, saari, oma elupaiga lähiümbruse vaatamisväärsusi.

Taotletavad õpitulemused 5. klassi lõpuks osaoskuseti

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Eesti keel	A1.2	A1.2	A2.1	A1.2

Õppesisu 5. klassis

Kõnearendus- ja lugemisteemad

- MINA JA MINU SÕBRAD (välimus, kasv, iseloom – hea, halb).
- MINU KODU JA PERE (lähemad sugulased , lapselaps).
- MINU KOOL , KLASS, ÕPETAJAD.
- KODU –JA KOOLITEEL, TÄNAVAL.
- KAUPLUSES (ostud toiduainete kauplustest, puuviljad, marjad).
- MINU KODUMAA EESTI (asukoht, pealinn, teised suuremad linnad, raha – euro, sent).
- LOOMAD (kodus, loomaaias ja metsas).

- AEG: aasta, kuu, nädal, ööpäev.
- PÜHAD (jõulud, uusaasta, EV sünnipäev, emadepäev).

Suhtlusoskused

- Enda ja teiste esitlemine.
- Vastamine dialoogi repliigile, dialoogi jätkamine ja alustamine tuttavas situatsioonis.
- Viisakusväljendite kasutamine.
- Soovide ja vajaduste väljendamine.
- Eneseväljendamine liikumis- ja laulumängudes.
- Õpitud keelendite kasutamine igapäevastes olukordades.

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- Jätkub elementaarse suhtlusoskuse omandamine näitvahendeid kasutades. Kujunenud oskusi automatiseeritakse kontsentrist printsiipi arvestavalt. Õpitakse piltide põhjal lauseid moodustama ja neid seostama. Harjutatakse oma tegevustest ja ühisüritustest suulise kokkuvõtte tegemist, olmedialooge, tehakse valikuid esitatud repliikidest.
- Suureneb lugemise ja kirjutamise osakaal. Leitakse tekstidest vastuseid küsimustele ja esitatakse küsimusi teksti kohta, harjutatakse tekstilähedast jutustamist tekstis esinenud keelendeid kasutades (abiks sõnaühendid, tugisõnad, laused). Tegeldakse tundmatute sõnade leidmisega tekstist.
- Arendatakse kirjalikku eneseväljendust.
- Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Rohkem tähelepanu pööratakse käändevormide mõistmisele ja kasutamisele enamlevinud funktsioonides: koht, aeg, objekt, kuuluvus, kaas- ja ilmaolu.

Õpitulemused 6.klassis

- 1) mõistab lihtsat, lühikeste lausetega kõnet, osaleb dialoogis tuttavatel teemal.
- 2) tuleb suulises suhtluses toime eakohastes igapäeva elu situatsioonides.
- 3) saab aru lihtsatest kirjalikest tekstidest, mille sõnavara on sageli kasutatav (isiklikud kirjad, lühiuudised, juhendid).
- 4) kirjeldab suuliselt ja kirjalikult ennast ja oma lähimat ümbrust.

Õppesisu 6. klassis

Kõnearendus- ja lugemisteemad:

- KOOL(koolitee, koolisõbrad, jne.).
- TÖÖ JA VABAAEG (kodused tööd, töö aias ning põllul).
- TURG, OSTUD TURULT.
- KAUPLUSES (mänguasjad, koolitarved)
- EESTI LASTE KIRJANIKUD (Eno Raud, Edgar Valter, Ellen Niit).
- AASTAAJAD (muutused looduses erinevatel aastaajadel, ilm, linnud).
- LIIKLUS LINNAS (liiklusvahendid, ülekäik, valgusfoor, tänav, sõidutee).
- PÜHAD, ÕNNITLUSED PÜHADE PUHUL (jõulud, uusaasta, sünnipäev, emadepäev, isadepäev).

Suhtlemisoskus:

- Tänamine ja vabandamine.
- Ostmine kaupluses ja turul.

- Istekoha pakkumine liiklusvahendis.
- Sünnipäevaks ja pühadeks õnne soovimine.
- Õpitud keelendite kasutamine igapäevastes olukordades.

Õpitulemused 7.klassis

- 1) saab aru selget teavet sisaldavast kõnest, saab aru kõne teemast ja olulisest sisust, saab aru igapäevaselt kasutatavast sõnavarast;
- 2) kirjeldab oma lähimat ümbrust lühikeste lausetega;
- 3) tuleb suulises suhtluses toime sagedamini esinevates teenindussfääriga seotud suhtlussituatsioonides, algatab ja lõpetab lühikesi dialooge;
- 4) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid (isiklikud kirjad, märkmed), mis on seotud igapäeva eluga.

Taotletavad õpitulemused 7. klassi lõpuks osaoskuse ti

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Eesti keel	A2.1	A2.1	A2.1	A1.2

Õppesisu 7. klassis

Kõnearendus- ja lugemisteemad:

- MINU KOOL JA KLASS (hoone, ruumid, tunniplaan, õppeained, klassikaaslased).
- PERE, KODU, SÜNNIKOHT.
- LINNUD
- OSTUD PUDU- JA RAAMATUKAUPLUSEST.
- EESTI LASTEKIRJANIKUD JA KUNSTNIKUD (Jaan Rannap, Holter Pukk, Asta Vender).
- MINU KODUMAA (riigilipp, lind, lill)
- ELUKUTSE, AMET, TEGEVUSALA (kaevur, ehitaja, juuksur, kirjanik, kunstnik, näitleja jne.).
- PÜHAD JA RAHVAKALENDRI TÄHTPÄEVAD (EV iseseisvuspäev, mardi- ja kadripäev).
- TRANSPORT JA REISIMINE (ühistransport, sõidupilet, kuukaart, edasi-tagasi pilet , istekoht jne.).

Suhtlemisoskus:

- Enda ja teiste esitlemine.
- Tänamine, palumine, vabandamine.
- Õnnitlemine ja soovid pühadeks.
- Vajaliku info hankimine õpitud situatsioonides (kauplus, bussijaam jne.).

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- Suureneb iseseisva keelekasutuse osakaal. Taotluseks on, et õpilane suudaks esitada teave sõltuvalt situatsioonist, selgitada oma seisukohta kaaslastele või kaaslaste rühmale, oma arvamust põhjendada, nõustuda/loobuda, teha alternatiivettepanekuid.
- Kuulamisoskuse arendamiseks kuulatakse eestikeelset kõnet, vestlusi. Tehakse nende põhjal õpetaja abiga kokkuvõtteid ja järeldusi.
- Lugemisel keskendutakse tarbetekstidele: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametkirjad.

- Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamisel pööratakse enam tähelepanu teabe hankimisele ja selle suulise ja kirjaliku edastamise harjutamisele. Kirjalike tekstide koostamisel on esiplaanil tarbekirjade koostamine ja blankettide täitmine.
- Arendatakse huvitegevuse ja mõne õppeaine alast sõnavara

Õpitulemused 8.klassis

- 1) saab aru kooliga, huvidega jm õpilaste igapäevaelu valdkonnaga seotud suulisest kõnest;
- 2) saab aru eakohaste ja igapäevaeluga seotud raadiouudiste, telesaadete peamisest sisust;
- 3) suhtleb suuliselt isiklikes ja igapäevaelulistes situatsioonides tuttavatel teemadel;
- 4) kirjutab kogemuse põhjal lühikesi, lihtsaid sündmuste kirjeldusi;
- 5) saab aru kirjalike lihtsate tavatekstide põhisisust ja mõningatest detailidest;
- 6) saab aru olulisest teabest olmetekstides: (menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud);
- 7) saab aru suulistes ja kirjalikes lihtsates tekstides tööõpetuse valdkonna sõnavarast ja kasutab neid suulises suhtluses õpitud lausemallide piires;
- 8) nimetab mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi, oskab neist mõnda lühidalt kirjeldada.

Õppesisu 8. klassis

Kõnearendus- ja lugemisteemad:

- MINU ERIPÄRA (välimus, iseloom , huvid).
- MINU PERE JA KODU (linn, küla, maja, korter , aed , õu, vanemate töö, kodused tööd).
- KODUKOHA LOODUS (taimed, loomad, putukad, linnud).
- SPORT JA SPORTLASED.
- TEENINDUS JA SUHTLEMINE (kauplus, arst, postkontor, telefonikõned jne).
- MINA JA MINU ARVAMUS (meeldib –ei meeldib).
- TARBEKIRI (kiri, postkaart , ankeet).
- EESTI KIRJANIKUD JA KUNSTNIKUD (Oskar Luts , Lidia Koidula, Evald Okas).

Suhtlusoskused:

- Vajaliku info küsimine (nimi, aadress, telefoninumber jne.).
- Oma soovi väljendamine.
- Loa palumine, lubamine ja keeldumine.
- Meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Õpitulemused 9.klassis

Põhikooli lõpetaja:

- 1) saab aru suuliselt edastatud tekstist tuttavatel ja igapäevaeluga seotud teemadel;
- 2) saab aru emakeelena rääkijate suulise kõne peamisest mõttest (õpitud teemade piires);
- 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaeluga seotut, osaleb suulistes lühiaruteludes tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;
- 4) kirjeldab kirjalikult lühidalt oma igapäevast ümbrust ja tegevust;
- 5) saab aru kirjalike tekstide peamisest sisust ja tuttavate teemade võtmesõnadest;
- 6) saab aru suulistes ja kirjalikes lihtsates tekstides loodusõpetuse valdkonna sõnavarast ja kasutab neid suulises suhtluses õpitud lausemallide piires;
- 7) teab mõningaid Eesti õppeasutusi, saab aru jätkuõppimise ja töö leidmise alast suulisest ja kirjalikust teabest.

6.2.8.3. Taotletavad õpitulemused põhikooli lõpuks osaoskuseti

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Eesti keel	A2.2	A2.1	A2.2	A2.1

Õppesisu 9. klassis***Kõnearendus- ja lugemisteemad:***

- MINA JA MINU VANEMAD (rahvus ,kodakondsus).
- HARRASTUSED JA VABA AEG (sport , kino , muusika).
- MINU TULEVIK (erialad , tööturg , asutuse juht).
- EESTLASED JA NAABERRAHVAD (asukoht , pealinn , keel , raha).
- EESTI KULTUUR (teater , tuntud kirjanikud , kunstnikud , heliloojad, sportlased).
- ORIENTEERUMINE INFOS (TV , ajakirjandus).
- TARBEKIRI (kirja , postkaardi kirjutamine , ankeetide täitmine , CV kirjutamine).

Suhtlusoskused:

- Vajaliku info küsimine õpitud teemade piires.
- Reageerimine pöördumisele , telefonikõnele jne..
- Oma soovi väljendamine ja kaaslaste soovi küsimine.
- Oma arvamuse väljendamine (meeldib-ei meeldi , nõus- ei ole nõus).
- Loa palumine , lubamine ja keeldumine.

7. Ainevaldkond „Matemaatika”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Matemaatika	5	5	5	5	5	5	4	5	5	44

MATEMAATIKA**Õppeaine kirjeldus**

Matemaatika õpetamisel intellektipuudega õpilastele on kõige olulisem keskenduda nendele matemaatikalastele teadmistele, mida valdamata on raske tulla toime ja osaleda ühiskonna elus. Matemaatikaõpetus aitab sellele igati kaasa, õpetades lapsi tunnetama tegelikkust ning luues isaseisva toimetuleku oskusi. Sellest tulenevalt peab matemaatika õpe keskenduma praktilistele ja rakenduslikele oskustele, samuti kujundama õpilastes selliseid oskusi ja teadmisi, mis aitavad kaasa igapäevaelus esinevate probleemide lahendamisele. Lisaks eelpooltoodule peab matemaatikaõpe andma õpilastele oskusi ja teadmisi, mis aitavad kaasa elukutse omandamisele. Juba koolis peavad õpilased saama selliseid kogemusi, mis võimaldavad neil oma oskusi kasutada mitmesuguste praktiliste ülesannete lahendamisel – nii arvete koostamisel, mõõteriistadega mõõtmisel, arvutamisel jne. Õpetaja peab samal ajal viima õpilasteni arusaama, et kõiki oskusi läheb neil vaja igapäevases elus.

Matemaatika õpetamisega arendatakse ka mitmesuguseid üldisi pädevusi, eelkõige orienteerumist ajas ja ruumis; suutlikkust küsida ja otsida vajalikku teavet; võimekust osaleda ühistegevuses, hinnata oma tegevuse tulemusi; suutlikkus mõista ja hinnata oma võimeid ja oskusi. Samuti on olulised mitmesugused valdkonnapädevused: sotsiaalne pädevus –

orienteerumine ühiskonna majanduslikus arengus, tööandja ja töövõtja suhetes; refleksiooni- ja interaktsioonipädevus – suhtlemine sõltuvalt situatsioonist, tervislike eluviiside järgimine, oma probleemidele lahenduste otsimine; kommunikatiivne pädevus – sõnavara, suulise ja kirjaliku teksti mõistmine ja kasutamine; loodus- ja tehnoloogiapädevus – keskkonnaobjektide tajumine, loodushoidlik ellusuhtumine, tehnoloogia kasutamine; matemaatikapädevus – lihtsamate mõõtmiste sooritamine; mudelite, skeemide ja graafikute koostamine ning lugemine; igapäevaelus vajalike rahaliste toimingute teostamine, eelarve kavandamine ja argitoiminguteks vajaliku materjalikulu arvestamine. Kuid mitte ainult oskusi ja teadmisi ei tule matemaatikatundides arendada. Matemaatika õppimine ka distsiplineerib õpilasi, soodustab mitmesuguste positiivsete iseloomujoonte – korralikkuse, visaduse ja tahtekindluse kujunemist. Matemaatika õppimine kujundab tööharjumusi, soovi ning tahet töötada, oskust vormistada oma töötulemust ning hoiakut viia alustatud töö lõpuni. Praktiliste ülesannete (voolimine, joonistamine, värvimine, lõikamine, kleepimine, modelleerimine) täitmine matemaatikatunnis annab võimaluse arendada lapse motoorikat. Kogu matemaatikaõpe on eelduseks ja toeks ka mitmete teiste ainete omandamisel. Nimelt kujundab matemaatika pädevusi, mis on teiste ainete omandamise eeldusteks ja rakendab ning kinnistab teistes ainetes õpitavaid teadmisi ja oskusi. Matemaatikatundides omandatud oskusi ja vilumusi vajatakse näiteks tööõpetuse tundides (jooniste lugemine, mõõtmised) ja ajaloos (kaartide lugemine). Võrdlemis- ja järjestamisoskust vajatakse enamikes õppeainetes. Samas eeldab matemaatika ainekava sisu omandamine teadmisi ja oskusi, mida kujundatakse teiste ainete tundides. Emakeeletundides omandatud sõnavara ja lausemallid on aluseks probleemülesannete lahendamisele. Tööõpetuse ja kunstiopetuse tundides arendatakse ruumilist ettekujutust ning silmamõõtu, kujundatakse ettekujutust geomeetriliste kujundite ja esemete suurusest.

Põhihariduse lihtsustatud õppekava matemaatika ainekava on üles ehitatud kontsentrisuse printsiibil ning jaotatud viieks kontsentriks, millest igaüks moodustab tervikliku ja süsteemse tasandi kõigist matemaatika algkursuse valdkondadest.

Matemaatika ainekava haarab järgmisi valdkondi:

- Naturaalarvud. Naturaalarvude aritmeetika.
- Suurused. Mõõtühikud ja mõõtmine.
- Murdarvud. Murdude aritmeetika. Protsent.
- Geomeetria algkursus.
- Sotsiaalmatemaatika. Eluliste probleemide praktiline lahendamine.

Nimetatud viit ainevaldkonda käsitletakse tasakaalustatult kõikides klassides.

Õpetuse eesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses;
- oskab suunamisel otsida matemaatikaalas teavet (sh Internetist);
- omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma jne).

omandab:

- naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude praktilise tähenduse;
- kujutluse põhilistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nendevahelistest tähtsamatest seostest;
- meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
- lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell jne);

- oskuse sooritada kõiki nelja aritmeetilist tehet õpitud mitmekohaliste naturaali- ja murdarvudega;
- oskuse lahendada liht- ja liittekstülesandeid;
- kujutluse geomeetristest kujunditest ja kehadest, nende tunnused ja omadused;
- oskuse moodustada/joonestada geomeetrisi kujundeid joonestusvahendite (joonlaud, sirkel, kolmnurk, mall) abil.

Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- Õpetamise ülesandeks on aidata lastel omandada kujutlus matemaatikast kui õppeainest. Konkreetsete praktiliste toimingute kaudu selgitatakse, millega aine tegeleb ja kuidas see on seotud õpilaste endi elu ja tegevusega.
- Täpsustakse õpilaste kogemuslikke kujutlusi esemete ja suuruste maailmast, omandatakse kujutlused hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires, arvude liitehitusest ja esitamisest kümnendsüsteemis. Õpitakse opereerima hulkadega ning sooritama liitmis- ja lahutamistehteid suulise arvutamise võtet kasutades.
- Õpitakse ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetrisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Esmasel tutvumisel tekstülesannetega õpitakse rakendama liitmise ja lahutamise elementaaroskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamiseks.

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- 1) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 2) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) vastab küsimusele mitu? (nii haaramise teel kui ka loendades);
- 5) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 6) teab arvude koostist 10 piires;
- 7) liidab ja lahutab 10 piires;
- 8) sooritab ja kommenteerib esemete hulga suurust muutvaid tegevusi (+ , - , =);
- 9) teab rahaühikuid;
- 10) moodustab erinevatest õpitud rahatähtedest vajaliku rahasumma;
- 11) teab geomeetrisi kujundite ring, kolmnurk, nelinurk nimetusi;
- 12) nimetab nädalapäevade ja aastaegade nimetusi õiges järjekorras;
- 13) konstrueerib praktiliselt geomeetrisi kujundeid; joonistab kõverjoont; sirgjoont;
- 14) koostab matemaatilisi jutukest ja lahendab neid õpetaja abiga;
- 15) eristab tekst- ja tulpülesannet.

Õppesisu

Eelkursus

Tegevused esemete ja esemete gruppidega. Esemeid eristavad tunnused. Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel. Esemete ühised tunnused. Esemete hulgale ühise nimetuse andmine. Suurustunnused: *suur-väike, suurem-väiksem, ühesuurused; pikk-lühike, pikemlühem, ühepikkused; lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused; kõrge-madal, kõrgemmadalam, ühekõrgused; paks/jäme-õhuke/peenike, paksem/jämedam-õhem/peenem, ühepaksused; sügav-madal, sügavam-madalam.* Esemete järjestamine suurustunnuste alusel kasvavas ja kahanevas

järjekorras (esemete arv reas ei ületa 5 eset). Antud tunnuste järgi esemete leidmine, tunnuste nimetamine. Ruumikujutlused: *üleväl-all; ülemine-alumine; ees-taga; ette-taha; kaugel-lähedal; keskel, vahel, järel; kõrval; juures; peal; kohal; sees; kaugemal-lähemal; vasak-parem, vasakul-paremal; siin-seal*. Esemete asukoha määramine küsimuse abil (endast või esemest lähtudes). Esemete asetamine nõutud kohale. Kujutlused raskustest: *raske-kerge, raskem-kergem, samarasked (üheraskused)*. Esemete võrdlemine raskuse alusel (lihastundlikkusele toetudes). Ajasuhted: ööpäeva osade nimetamine ja järjestamine (*öö-päev; hommik-lõuna-õhtu-öö*); *eile, täna, homme; vara-hilja; ammu-hiljuti; aeglaselt-kiiresti; noorem-vanem*. 2–3 vastavat ööpäeva osa iseloomustava tegevuse nimetamine (lähtuvalt lapse elukogemusest).

Tegevused hulkadega

Hulkade vaatlemine, ühise tunnuse leidmine ja nimetamine (seos: kuuluvad ühte hulka). Hulkade moodustamine ühise tunnuse alusel (*suured seened*) ja kahe tunnuse alusel (väikesed punased nõõbid); hulgaelementide järjestamine etteantud tunnuse järgi (*laius, kõrgus* jne). Hulga suuruse tajumine, kujutlused *palju, vähe, üks ja palju*. Hulkade võrdlemine ja võrdsustamine (üksüheses vastavuses). Kujutlused *rohkem, vähem, samapalju, võrdselt*. Geomeetriliste kujundite (*ring, kolmnurk, nelinurk*) kasutamine hulgaelementidena. Hulkade ühendamine ja hulgast osahulga eraldamine; liitmise ja lahutamise tehte sisu avavate võtmesõnade selgitamine; sõnad on, sain kokku, on kokku, lisan juurde, panen juurde, oli, võtan ära, jäi järele.

Arvud 10-ni

Arvud 1–10. Järgmise arvu tekkimine eelmisele ühe lisamise teel. Esemete hulga tajumine; hulga ja arvu vaheline seos; arv kui loendamise tulemus; kuni neljast elemendist koosneva hulga haaramine; arvu ja numbri vaheline seos; hulga, arvu ja numbri vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine. Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine). Arvude võrdlemine (*on suurem kui; on väiksem kui; on võrdne*). Kujutlus kümnelisest. Arvu koostis. Järgarvule vastava eseme määramine.

Liitmine ja lahutamine 10 piires

Esemete hulka muutva tegevuse sooritamine ja kommenteerimine (konkreetse materjali põhjal ja arvudega). Märkide +, –, = sisulise tähenduse tutvustamine. Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires arvutamiseks. Liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine.

Suurused

Nädal (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine). Aasta (aastaaegade nimetamine ja järjestamine). Tutvumine rahaühikutega (*euro, sent*): nimetamine, eristamine; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (10 piires). Praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.

Geomeetria

Kujundite ring, kolmnurk, nelinurk (*ruut, ristkülik*) nimetamine, eristamine ja konstrueerimine. Sirg- ja kõverjoonte eristamine, nimetamine ja joonistamine. **Tekstülesanded**
Matemaatilised jutukesed. Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeepliltide abil. Tekstülesande eristamine võrdusest. Lihtülesanded summa ja vahe leidmiseks (täieliku näitlikustamise tasandil). Lahenduse vormistamine avaldisena (küsimus esitatakse suuliselt, vastus antakse suuliselt).

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- 1) moodustab abivahendeid kasutades arve 1–20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas (20 piires);
- 4) järjestab arve 1–20;
- 5) eristab kümnelisi ja ühelisi kahekohalises arvus (20 piires);

- 6) loeb ja kirjutab arve 1–20;
- 7) loeb, kirjutab ja lahendab liitmis- ja lahutamisvõrdusi 20 piires (järku ületamata);
- 8) kasutab vajaduse korral liitmise vahetuvusseadust;
- 9) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid (20 piires);
- 10) seostab ajasuhteid eile, täna, homme nädalapäevadega;
- 11) eristab ajasuhteid üleile ja ülehommega;
- 12) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi;
- 13) määrab aega täistundides;
- 14) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- 15) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
- 16) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;
- 17) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- 18) tajub lihttekstülesannete struktuuri, teab nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid;
- 19) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügi operatsioonide praktilisel sooritamisel (20 piires);
- 20) koostab ja lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid summa ja vahe leidmiseks 20 piires (õpetaja abiga).

Õppesisu

Arvud 20-ni

Arvud 11–20. Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise (liitmise) teel. Esemete hulga tajumine. Kümneline ja üheline, nende koht arvus. Ühe- ja kahekohalised arvud. Arvude 11–20 lugemine ja kirjutamine. Arvude rida 1–20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras). Arvude võrdlemine. Hulga ja arvu vaheline seos; arvu ja numbrilise vaheline seos; hulga, arvu ja numbrilise vaheline seos; arvule vastava hulga moodustamine; numbrilise ja arvule vastava hulga moodustamine. Järgarvud 1.–10.

Liitmine ja lahutamine 20 piires

Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega. Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega (pluss, miinus, on) ja märkidega (+ , - , =). Puuduva tehtekomponendi leidmine proovimise teel. Liitmise vahetuvusseaduse rakendamine. Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine: kaks ühesugust ($2 + 3 + 1$; $8 - 2 - 5$; $6 + 4 + 2$; $14 - 4 - 2$) või kaks erinevat tehet ($9 - 5 + 3$).

Suurused

Ajasuhted: mõistete eile, täna, homme sidumine nädalapäevadega; mõisted üleile ja ülehommega; ööpäevaosade üldistamine sõnaga ööpäev. Ajaühikud: mõiste nädal (puhke- ja tööpäevad, nädala kestus). Kellaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; suur ja väike osuti; kellaaja määramine tunnilise täpsusega. Pikkusühikud: sentimeeter (cm); nimetus, tähendus ja kasutamine; mõõtühiku valmistamine (1 cm); mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st). Rahaühikud: rahatähe vahetamine suuremaks või väiksemateks; vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires); praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega.

Geomeetria

Lõik. Lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites. Lõikude võrdlemine (mõõtmistulemuse järgi). Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi. Kujundi elementide nimetamine (nurk, külge) ja nende loendamine.

Tekstülesanded

Ühetehtelise ülesande koostamine ja lahendamine summa ning vahe leidmiseks (seosed rohkem-vähem, pikem-lühem, teiste suurusuhete kasutamine). Andmete väljatoomine ja kujutamine esemelis-skemaatilisel. Lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus,

vastus). Praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt).

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- 3.–5. klassis tutvustatakse õpilastele peamisi naturaalarvudega arvutamise võtteid 1000 piires, luuakse kujutlused mõõtühikute süsteemist, geomeetriliste kujundite ja kehade elementidest. Õpetatakse omandatud teadmisi eluliste probleemide lahendamiseks rakendama (sh õppekäikude ja õuesõppe kaudu).
- Sel etapil omandavad õpilased kujutluse arvumõistest 1000 piires, õpitakse eristama järkarve ja järguühikuid, omandatakse arvude ehitust kümnendsüsteemis ja rakendatakse seda arvutamisel.
- Tutvutakse suulise ja kirjaliku arvutamise algoritmidega. Tundmatu suuruse leidmisel kasutatakse oma teadmisi tehtekomponentide vahelistest seostest. Antakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse tundma tehteid nimega arvudega. Praktiliselt tutvustatakse harilike murdarvude olemust, nende skemaatilist märkimist, lugemist ja kirjutamist.
- Õpitakse geomeetriliste kujundite elemente eristama, nimetama ja joonestama, vajalikke mõõteriistu ja joonestusvahendeid kasutama.
- Kujundatakse arusaam, et elus ettetulevaid probleeme saab sõnastada tekstülesandena. Õpitakse kasutama oma teadmisi tekstülesande struktuurist. Õpitakse esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerima lihtsamaid liht- ja liitsituatsioone (ühe- ja kahetehtelised tekstülesanded õpitavate seoste kohta), omandatakse kujutlus situatsiooni (ülesande) analüüsimisest ja lahendusstrateegia väljatöötamisest. Õpitakse tekstülesande lahendamiseks vajalikke tegevusi planeerima, lahendust kirjalikult vormistama.

Õpitulemused

3.klassi lõpetaja:

- 1) järjestab arve 1–100 kasvavas ja kahanevas järjekorras esimesest antud arvust teise antud arvuni (nii suuliselt kui ka kirjalikult);
- 2) eristab ühelisi, kümnelisi ja sajalist 100 piires;
- 3) jaotab ja koostab arve kümneliste ja üheliste järgi 100 piires;
- 4) võrdleb arve 100 piires;
- 5) kirjutab ja loeb võrratusi 100 piires;
- 6) teab arvude ehitust kümnendsüsteemis 100 piires;
- 7) teab numbri asukoha tähtsust arvu märkimisel 100 piires;
- 8) eristab paaris- ja paarituid arve 100 piires;
- 9) kontrollib liitmise ja lahutamise tulemust pöördtehtega (100 piires);
- 10) liidab ja lahutab arve 20 piires üleminekuta ja ühest kümnest teise üleminekuga (suulise arvutamise võtet kasutades);
- 11) liidab ja lahutab arve 100 piires üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades);
- 12) teab mõõtühikuid meeter, kilogramm, liiter, minut, tund, kuu, aasta; rahaühikuid ja seoseid 1 ööpäev = 24 h; 1 aasta = 12 kuud; 1 m = 100 cm;
- 13) eristab naturaalarve nimega arvudest;
- 14) määrab kellaega täis- ja pooletunnise täpsusega;
- 15) määrab aega kalendri järgi päevades;
- 16) liidab ja lahutab ühenimelisi arve 100 piires;
- 17) mõõdab meetrites ja sentimeetrites (100 piires);

- 18) joonestab sirglõigu etteantud mõõdu järgi;
- 19) joonestab ruudulisele paberile nelinurga etteantud mõõtude järgi;
- 20) eristab kahetehtelist tekstülesannet ühetehtelisest (õpetaja abiga);
- 21) analüüsib ja lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid (õpetaja abiga);
- 22) sooritab praktiliselt ostu-müügi operatsioone (100 piires).

Õppesisu

Arvud 100-ni

Arvude moodustamine saja piires. Arvude saamine loendamise teel. Arvud 21–100. Arvude 21–100 lugemine ja kirjutamine. Ühe-, kahe- ja kolmekohaline arv. Täiskümnete numeratsioon. Arvude jaotamine ja koostamine kümnelite ja üheliste järgi. Arvu koha ja naabrite määramine; arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras (1–100). Numbri asukoha tähtsus arvu märkimisel. Paaris- ja paaritud arvud. Arvude võrdlemine 100 piires. Võrratuste kirjutamine, lugemine ja lahendamine; märgid $>$, $<$, $=$. Järgarvud 11.-20. Nimega arvude lugemine ja kirjutamine.

Liitmine ja lahutamine 100 piires

Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades): täiskümnete liitmine ja lahutamine; kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine; kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine; kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine; kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine. Liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöörde tehe). Puuduva tehtekomponendi leidmine. Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$).

Suurused

Kellaeg: kellaaja määramine täis- ja pooletunnise täpsusega. Seos 1 ööpäev = 24 tundi. Aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades. Ajaühikud: tund, minut; seosed: 1 tund on 60 minutit ($1 \text{ h} = 60 \text{ min}$), pool tundi on 30 minutit; kuu, päevade arv kuus; aasta, seos: 1 aasta = 12 kuud. Pikkusühikud: meeter (m), lugemine ja kasutamine; mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades). Seos: $1 \text{ m} = 100 \text{ cm}$. Sobiva mõõtühiku valimine. Pikkusmõõtude teisendamine praktilise tegevuse põhjal. Rahaühikud: 50 senti, 25 krooni, 50 krooni, 100 krooni. Seos 1 kroon = 100 senti. Ostetava kauba maksumus ja selle vastavus olemasolevale rahasummale. Massiühikud: kilogramm (kg); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine. Praktiline tegevus (kaalumise) esemete raskuse määramiseks. Kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid. Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine. Mahuühikud: liiter (l); kujutlus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine. Erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber). Mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine.

Tehted nimega arvudega

Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine ($12 \text{ m} + 15 \text{ m}$; $37 \text{ kg} - 22 \text{ kg}$), vajadusel tulemuse teisendamiseks naaberühikuteks ($24 \text{ min} + 36 \text{ min} = 60 \text{ min} = 1 \text{ h}$; $75 \text{ cm} + 25 \text{ cm} = 100 \text{ cm} = 1 \text{ m}$)

Geomeetria

Sirglõigu joonestamine antud mõõdu järgi (nimega arv: 5 cm pikkune lõik). Antud sirglõigu pikendamine ja lühendamine. Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile).

Tekstülesanded

Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra. Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine. Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). Üleminek tekstülesande sisu esemelis-skemaatilisel kujutamisel

andmete skemaatilisele esitamisele. Tekstülesannete sisu taastamine skeemi põhjal. Ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes). Kahetehteliste tekstülesannete lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused koostöös, võrdused koos nimetustega õpilase vihikus, vastus).

Õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- 1) esitab arvu kümneliste ja üheliste summana (100 piires);
- 2) liidab ja lahutab 100 piires (suulise arvutamise võtet kasutades);
- 3) tähtsustab järkude kohakuti kirjutamist kirjalikul arvutamisel;
- 4) liidab ja lahutab 100 piires ilma järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades);
- 5) mõistab korrutamise ja jagamise olemust;
- 6) teab korrutamise ja jagamise tabelit;
- 7) korrutab ja jagab täiskümneid ühekohalise arvuga (ilma järku ületamata) 100 piires;
- 8) kasutab tehtekomponentide nimetusi;
- 9) leiab puuduva tehtekomponendi proovimise teel ja analoogia põhjal;
- 10) määrab tehete järjekorra kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes;
- 11) eristab osa tervikust;
- 12) leiab tegevuslikult osa tervikust (oskab märkida kirjalikult);
- 13) teab mõõtühikuid sentimeeter, millimeeter, tsentner ja seoseid $1 \text{ min} = 60 \text{ sek}$; $1 \text{ cm} = 10 \text{ mm}$; $1 \text{ ts} = 100 \text{ kg}$;
- 14) ütleb kellaega veerandtunnise täpsusega (veerand, kolmveerand);
- 15) eristab ühe- ja mitmenimelisi arve;
- 16) liidab ja lahutab 100 piires ühe- ja mitmenimelisi arve (suulise ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades, õpetaja abiga), vajaduse korral teisendab tulemuse;
- 17) eristab murd- ja kõverjoont;
- 18) joonestab lõike etteantud mõõdu (3 cm, 5 cm 6 mm) järgi;
- 19) teab nurkade liike (täis-, nüri-, teravnurk);
- 20) joonestab joonlaua abil nurki (täis-, terav-, nürinurk);
- 21) lahendab koostöös õpetajaga lihttekstülesandeid arvu suurendamiseks või vähendamiseks mingi arv korda;
- 22) kasutab ostu-müügi ülesannetes sõltuvust $\text{maksumus} = \text{hind} \cdot \text{hulk}$;
- 23) loeb ja mõistab erinevalt esitatud andmete skeeme;
- 24) koostab skeemi järgi ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid (koostöös õpetajaga);
- 25) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid (koostöös õpetajaga).

Õppesisu

Arvud 100-ni

Arvud 1–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas; üheliste, kümneliste, sajalise eristamine arvus. Arvude võrdlemine, märkide $,$ $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel. Järgarvud 21.–100.

Aritmeetilised tehted 100 piires

Liitmine ja lahutamine 100 piires ilma järguühikut ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades). Tehtekomponentide nimetused. Liitmine ja lahutamine 100 piires järguühiku ületamisega (suulise arvutamise võtet kasutades). Liitmise vahetuvusseaduse kasutamine. Liitmine ja lahutamine 100 piires ilma üleminekuta ühest järgust teise (kirjaliku arvutamise võttega). Liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine liitmise ja lahutamise tehetest. Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine. Praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemelite hulkade võtmine teatud arv korda; korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine; võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamiseiga; korrutamise vahetuvusseadus. Tehtekomponentide nimetused. Korrutustabelile

tuginev korrutamine ja jagamine. Korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel. Puuduvate tehtekomponentide leidmine korrutamisel ja lahutamisel. Tehete järjekord. Ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes. Täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($20 \cdot 2 = 40$; $60 : 3 = 20$).

Murrud

Mõiste osa tervikust, mõiste olemuse selgitamine, hariliku murru märkimine. Poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult).

Suurused

Ajaühikud: sekund (s). Seos: 1 min = 60 sek; kellaaja määramine minutilise täpsusega; kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega; kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele); aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades (vastavad seeriapildid ja tekstülesanded). Pikkusühik: millimeeter (mm); mõõtmine, lugemine, kasutamine. Seos 1 cm = 10 mm. Rahaühikud: kõikide õpitud rahaühikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel. Raskusühikud: tsentner (ts); lugemine, kasutamine. Seos 1 ts = 100 kg. Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides. Mitmenimelised arvud.

Tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine ja lahutamine (teisendamiseta): 5 m 30 cm + 20 cm; 5 m 30 cm – 2 m. Nimega arvude liitmine ja lahutamine ilma teisendamiseta (kirjaliku liitmise ja lahutamise võtet kasutades):

3 m 20 cm	8 m 26 cm
+ 2 m 32 cm	-5 m 15 cm
-----	-----

Nimega arvude liitmine (teisendamisega): 5 m 60 cm + 40 cm = 5 m 100 cm = 6 m

Geomeetria

Murdjoon. Sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi. Nurkade (täisnurk, nürinurk, teravnurk) nimetamine ja eristamine, joonestamine joonlaua abil. Sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra).

Tekstülesanded

Lihtülesanded: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda. Ostu-müügi ülesanded. Sõltuvus: maksumus = hind · hulk. Tekstülesanded seoste korda/võrra ja rohkem/vähem eristamiseks. Andmete ja lahenduste märkimine vihikusse. Liitülesanded: kahetehteliste tekstülesannete lahendamine antud arvu suurendamiseks/vähendamiseks teatud arv korda (I tehe), summa leidmiseks (II tehe). Kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks (seosed korda/võrra, rohkem/vähem on mõlemas tehes). Kahetehtelise tekstülesande andmed tuuakse välja ühistööna (õpetaja küsimustele toetudes).

Õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- 1) järjestab arve suuliselt ja kirjalikult 1000 piires, esitab neid ühest antud arvust teise antud arvuni;
- 2) eristab järgühikuid, oskab määrata nende arvu;
- 3) võrdleb arve 1000 piires;
- 4) liidab ja lahutab kirjalikult arve 1000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
- 5) jagab kirjalikult ühekohalise arvuga 100 piires nii üleminekuta kui ka üleminekuga (jäägita ja jäägiga);
- 6) korrutab ja jagab suuliselt ja kirjalikult ühekohalise arvuga 1000 piires (ilma üleminekuta); 7) kontrollib liitmist/lahutamist ja korrutamist/jagamist pöördtehetega 1000 piires;
- 7) leiab puuduva tehtekomponendi 1000 piires (nelja aritmeetilise tehte ulatuses);
- 8) määrab tehete järjekorra kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes;
- 9) jagab jäägiga 1000 piires (kirjaliku arvutamise võtet kasutades);

- 10) loeb ja kirjutab Rooma numbreid I–X;
- 11) eristab murru lugejat ja nimetajat;
- 12) märgib skemaatiliselt lihtmurde, oskab neid lugeda ja kirjutada;
- 13) leiab jagamistehte abil osa antud arvust 1000 piires;
- 14) teab mõõtühikuid gramm, kilogramm, tonn, meeter, kilomeeter ja seoseid $1 \text{ a} = 365$ päeva, $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$, $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$;
- 15) liidab ja lahutab kirjalikult nimega arve 1000 piires (vajaduse korral teisendab vastuse);
- 17) teab ringjoont, ruutu ja ristkülikut;
- 1) 18) joonistab šablooni abil ringjoont;
- 2) 19) tajub tekstülesannetes sõltuvusi: $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$;
- 21) lahendab lihtülesandeid osa leidmiseks tervikust;
- 22) eristab seoseid korda/võrra, rohkem/vähem ning neile vastavaid aritmeetilisi tehteid;
- 23) lahendab näidise eeskujul kahetehtelisi tekstülesandeid; vormistab ülesande kirjalikult;
- 23) modelleerib praktilisi situatsioone, kasutades sõltuvusseoseid: $\text{hind} = \text{maksumus} : \text{hulk}$; $\text{hulk} = \text{maksumus} : \text{hind}$.

Õppesisu

Arvud 1000-ni

Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa. Arvu naabrid. Arvude võrdlemine. Järguühikute määramine arvus (tuhandeline) alustades kas kõrgemast või madalamast järgust. Iga järgu suurim ja väiksem arv. Arvu esitamine järkarvude summana ($567 = 500 + 60 + 7$). Järkarvude summa järgi arvu esitamine ($500 + 60 + 7 = 567$). Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra. Järgarvud 1000-ni. Rooma numbrid I–X.

Aritmeetilised tehted 1000 piires

Liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühikut ületamata (kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Kirjalik liitmine ja lahutamine 1000 piires järguühiku ületamisega: liitmine ja lahutamine üheliste järgu ületamisega; kümneliste järgu ületamisega; üheliste ja kümneliste järgu ületamisega; liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st. Liitmise ja lahutamise kontrollimine pöördtehte abil. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires: kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine: korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires ($14 \cdot 2$; $48 : 4$; $56 : 4$) suulise arvutamise võtet kasutades; kirjaliku korrutamise ja jagamise algoritm (järku ületamata). Korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine pöördtehtega. Tehete järjekord; ümarsulud. Puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamise ja jagamistehetes. Jäägiga jagamine (praktiliselt ja kirjaliku arvutamise võtet kasutades). Suuline korrutamine ja jagamine 1000 piires üleminekuta: täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($90 \cdot 7$; $360 : 4$); täissadade korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ($400 \cdot 2$; $800 : 4$). Kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ($121 \cdot 4$; $624 : 2$). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 1000 piires ilma järku ületamata. Kahekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga; kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.

Murrud

Murdude $1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/5$, $1/6$, $1/7$, $1/8$, $1/9$, $1/10$ leidmine skemaatiliselt, lugemine ja kirjutamine. Mõisted murru *lugeja* ja *nimetaja*, murrujoone tähendus.

Suurused

Ajauhikud: aasta – 365 (366) päeva. Rahaühikud: 500 krooni. Pikkusühikud: kilomeeter (km); kasutamine. Seos $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$, kasutamine. Mahuühikud: pool liitrit ($1/2$ liitrit), $1/3$ liitrit, kasutamine. Massiühikud: gramm (g), tonn (t); kasutamine. Seos $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$ (praktiline leidmine vastavate kaalupommide abil); $1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$.

Tehted nimega arvudega

Kõikide õpitud mõõtühikute teisendamine: suurema mõõtühiku teisendamine väiksemaks (4 m 75 cm = 475 cm); väiksema mõõtühiku teisendamine suuremaks naaberühikuks (650 cm = 6 m 50 cm). Mitmenimeliste arvude liitmine ja lahutamine tulemuse teisendamisega. Ühenimeliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.

Geomeetria

Ruut ja riskülik, nende joonestamine etteantud mõõtude järgi. Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šabloonil abil.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: sõltuvused: hind = maksumus : hulk; hulk = maksumus : hind. Ühetehtelised tekstülesanded arvust osa leidmiseks. Liitülesanded: kahetehtelised tekstülesanded seoste korda/võrra, rohkem/vähem eristamiseks. Andmete iseseisev leidmine ja skemaatiline esitamine, ülesande kirjalik lahendamine ja lahenduskäigu selgitamine suuliselt. Erinevate probleemsituatsioonide modelleerimisoskuse kujundamine (kahetehtelise tekstülesande struktuurile toetudes).

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)**Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis**

- 6.–7. klassis kujundatakse üldise arvutamisoskuse eeldused, õpetatakse rakendama omandatavaid teadmisi ja oskusi erinevates arvsituatsioonides (naturaal- ja murdarvud; nimega ja nimeta arvud) ning mõistma seost arvutamise oskuse ja eesmärgi vahel.
- Täiendatakse kujutlusi arvudest 100 000 piires, õpitakse eristama järke ja klasse. Kirjalikul arvutamisel rakendatakse teadmisi arvude ehitusest kümnendsüsteemis; õpitakse sooritama liitmise ja lahutamise tehteid mitmekohaliste arvudega, korrutamist ja jagamist ühekohalise arvuga.
- Kujundatakse arusaam, et nimega arvudega arvutamisel tuleb lähtuda tehete sooritamise üldistest seaduspärasustest, kuid unustada ei tohi ka nimega arvu olemust. Õpitakse lahendama geomeetriaülesandeid (liitma ja lahutama lõikude pikkusi, arvutama kujundite ümbermõõtu jne).
- Laiendatakse kujutlusi harilikest murdudest: harilike murdude liigid ja nendega tehtavad arvutused. Avatakse kümnendmurru mõiste, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi.
- Rõhutatakse oma tegevuse iseseisva planeerimise tähtsust eluliste situatsioonide (eelarve ja menüü koostamine, ostukorvi kalkuleerimine) analüüsimisel ja lahenduse otsingul (kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine). Kujundatakse oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) järjestab naturaalarve 10 000 piires (suuliselt ja kirjalikult);
- 2) kirjutab ja loeb naturaalarve kasvavas ja kahanevas järjekorras 10 000 piires;
- 3) võrdleb arve 10 000 piires, esitab võrdlemise tulemuse märkide $<$, $>$, $=$ abil;
- 4) esitab arvu järguühikute summana ning järguühikute summa järgi (10 000 piires);
- 5) ümardab arve kümneliste ja sajalisteni 10 000 piires;
- 6) liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
- 7) korrutab ja jagab kolmekohalist arvu ühekohalisega 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
- 8) suurendab ja vähendab arvu 10, 100, 1000 korda 10 000 piires;

- 9) korrutab ja jagab kirjalikult neljakohalist arvu ühekohalise arvuga 10 000 piires (nii üleminekuta kui ka üleminekuga);
- 10) kontrollib nelja aritmeetilist tehet pöördtehtega 10 000 piires;
- 11) leiab puuduva tehtekomponendi, kasutades nelja aritmeetilist tehet 10 000 piires;
- 12) määrab tehete järjekorra avaldistes;
- 13) kasutab lugemisel ja kirjutamisel Rooma numbreid I–XX;
- 14) eristab, loeb ja kirjutab lihtmurdu, liigmurdu ning segaarvu;
- 15) võrdleb ühenimelisi murde;
- 16) liidab ja lahutab ühenimelisi murde;
- 17) leiab ühte ja mitut osa arvust;
- 18) eristab kümnnendmurdu naturaalarvust, loeb ja kirjutab kümnnendmurde, seostab kümnnendmurde rahaga;
- 19) liidab ja lahutab kümnnendmurde;
- 20) arvutab vanust, sünniaastat, ajavahemikku, sündmuse toimumise aega;
- 21) teab mõõtühikuid detsimeeter; detsiliiter, milliliiter; sajand ja seoseid $1 \text{ dm} = 10 \text{ cm}$; $1 \text{ m} = 10 \text{ dm}$; $1 \text{ saj} = 100 \text{ a}$;
- 22) teisendab, liidab ja lahutab nimega arve kirjaliku arvutamise võtet kasutades;
- 23) eristab kolmnurki nurkade järgi;
- 24) liidab ja lahutab lõikude pikkusi;
- 25) arvutab kolmnurga, ruudu ja ristküliku ümbermõõtu;
- 26) lahendab tekstülesandeid tervikust ühe ja mitme osa leidmiseks;
- 27) lahendab kolmetehtelisi ülesandeid lahendusplaanile toetudes (õpetaja abiga);
- 28) lahendab probleemsituatsioone (õpetaja abiga).

Õppesisu

Arvud 10 000-ni

Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine, nimetamine kasvavas ning kahanevas järjekorras 1, 10, 100, 1000 kaupa. Arvu naabrid. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvude kümnnendsüsteem, iga järgu suurim ja väikseim arv. Arvude võrdlemine. Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Arvude ehitus kümnnendsüsteemis. Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste ja sajaliste arvu määramine antud arvus. Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni. Järgarvud 10 000-ni. Rooma numbrid XI–XX.

Aritmeetilised tehted 10 000 piires

Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud (kolmetehtelistes avaldistes). Kirjalik korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 10 000 piires: kolmekohalise arvu korrutamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga; kolmekohalise arvu jagamine ühekohalise arvuga nii üleminekuta kui ka üleminekuga teise järku (jäägita ja jäägiga). Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires. Ühe- ja kahekohalise arvu korrutamine 10, 100, 1000-ga: jagamine 10, 100, 1000-ga. Kirjalik korrutamine ja jagamine 10 000 piires: neljakohalise arvu korrutamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga; neljakohalise arvu jagamine ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga teise järku, jagamine jäägita ja jäägiga. Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes.

Murrud

Lihtmurd: määratlemine, lugemine, kirjutamine. Ühenimelised murrud: võrdlemine, liitmine ja lahutamine. Liigmurd, segaarv: lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust. Murru põhiomadus. Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil). Kümnnendmuru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil. Kümnnendmurdude võrdlemine. Kümnnendmurdude liitmine ja lahutamine.

- 13) määrab tehete järjekorra mitmetehtelistes avaldistes;
- 14) teisendab liigmurru segaarvuks ja segaarvu liigmurruks;
- 15) taandab murde;
- 16) korrutab ja jagab lihtmurdu ühekohalise arvuga;
- 17) leiab terviku tema osa järgi;
- 18) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 19) korrutab ja jagab kümnendmurde 10, 100, 1000-ga, ühekohalise arvuga ja täiskümnetega; 20) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;
- 20) arvutab hulknurga übermõõdu mõõtmisel saadud või etteantud andmetega;
- 21) leiab aritmeetilist keskmist;
- 22) teab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja lahenduse otsimise võtteid;
- 23) lahendab liht- ja liitülesandeid õpetaja osalise abiga.

Õppesisu

Arvud 100 000-ni

Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine; nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 10, 100, 1000 ja 10 000 kaupa. Arvu naabrid. Arvude esitamine järguühikute summana. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvude kümnendsüsteem, iga järgu suurim ja väiksem arv. Arvude võrdlemine. Arvude suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Järguühikute arvu ning üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste, kümnetuhandeliste arvu määramine antud arvus. Arvude ümardamine tuhandeliseni. Rooma numbrid XX–XXX.

Aritmeetilised tehted 100 000 piires

Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires (kõik variandid) üleminekuta ning üleminekulga. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega. Kolme ja enama liidetava liitmine, enesekontroll (vahetuvuse seadust kasutades). Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud (kolme- ja neljatehtelistes avaldistes).

Suuline korrutamine ja jagamine üleminekuta ($1122 \cdot 4$; $8642 : 2$). Kolme- ja neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine kirjalikult ühekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekulga. Kirjalik korrutamine ja jagamine 100 000 piires: korrutamine ja jagamine täiskümnete ja täissadadega; kahekohalise arvu jagamine kahekohalisega 100 piires jäägita ja jäägiga ($36 : 12$; $49 : 22$); korrutamine kahekohalise arvuga (üleminekuta ja üleminekulga); jagamine kahekohalise arvuga üleminekulga teise järku (jäägita ja jäägiga). Korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord. Ümarsulud kolme- ja neljatehtelistes avaldistes.

Murrud

Liigmurru teisendamine segaarvuks ja segaarvu teisendamine liigmurruks. Murdude taandamine. Murru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga. Terviku leidmine osa järgi. Kümnendmurdude kirjalik liitmine ja lahutamine. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine 10, 100, 1000-ga. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga ja täiskümnetega.

Suurused

Mõõtühikute seosed ja suhted; teisendamine: pikkusühikud kilomeeter (km), meeter (m), detsimeeter (dm), sentimeeter (cm), millimeeter (mm); raskusühikud tonn (t), tsentner (ts), kilogramm (kg), gramm (g); mahuühikud liiter (l), detsiliiter (dl), milliliiter (ml); ajaühikud sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; rahaühikud kroon, sent.

Tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. Nimega arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga.

Geomeetria

Hulknurk. Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine. Hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) übermõõt (P). Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: kümnendmurruna väljendatud osa leidmine arvust; sündmuste alguse, lõpu ja kestuse määramine. Liitülesanded (kahe- ja kolmetehtelised): aritmeetilise keskmise arvutamine; terviku leidmine tema osa järgi; ühesuunalise sirgjoonelise liikumise leidmine. Kahetehteliste tekstülesannete kirjalik vormistamine toetudes lahendusplaanile, selgituse kirjutamine avaldise väärtuse juurde (küsimust ei kirjutata): $364 \text{ km} + 428 \text{ km} = 792 \text{ km}$ läbiti kahe päevaga. Kolmetehtelised ülesanded: lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)**Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis**

- 8.–9. klassis laiendatakse ja süvendatakse teadmisi ning oskusi arvude järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest 1 000 000 piires. Kinnistatakse mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammuliste tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi. Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved).
- Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala- ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel.
- Laiendatakse peamiste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikuteks teisendamise oskusi. Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektordiagramme.
- Oluliseks peetakse kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamist igapäevaste eluliste probleemide (laen, järelmaks, intress, alla- ja juurdehindlus) modelleerimisel ja lahendamisel. Kujundatakse oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel.

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) järjestab naturaalarve 1 000 000 piires suuliselt ja kirjalikult;
- 2) loeb, kirjutab, nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 1 000 000 piires;
- 3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
- 4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
- 5) teab Rooma numbreid I–XXXV;
- 6) liidab, lahutab; korrutab, jagab ühe- ja kahekohalise arvuga 1 000 000 piires;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi murde ja segaarve;
- 8) korrutab ja jagab murde naturaalarvuga;
- 9) leiab tervikut osa järgi;
- 10) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 11) korrutab ja jagab kümnendmurde ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga;
- 12) leiab aritmeetilist keskmist;
- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;
- 14) sooritab tehteid nimega arvudega (ka kümnendmurdudena väljendatult);
- 15) teab pindalaühikuid ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter; aar, hektar;

- 16) eristab keskkonnas geomeetrilisi kujundeid (ristkülik, ruut) ja kehi (kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera);
- 17) arvutab valemi ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$) abil pindala;
- 18) joonestab sümmeetriatelje suhtes sümmeetrilisi lõike, kolmnurki ja nelinurki;
- 19) arvestab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja teab lahenduse otsingu võtteid;
- 20) lahendab ja koostab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid skeemi järgi.

Õppesisu

Arvud 1 000 000-ni

Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine; nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrid. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvu esitamine järguühikute summana. Arvu koostamine antud järguühikutest. Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine. Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda. Arvude ümardamine antud järguni. Rooma numbrid I–XXXV. **Aritmeetilised tehted 1 000 000 piires**

Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga). Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Kirjalik korrutamine ja jagamine täiskümnete ja -sadadega. Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehete kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord nelja- ja enamatehtelistes ülesannetes. Ümarsulud. Aritmeetiline keskmine.

Murrud

Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga. Segaarvude liitmine ja lahutamine. Terviku leidmine osa järgi. Kümnenimeliste murdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes. Kümnenimeliste murdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga. Mitmenimelise arvu väljendamine kümnenimelise murruna ja vastupidi ($4 \text{ m } 55 \text{ cm} = 4,55 \text{ m}$; $7,352 \text{ kg} = 7 \text{ kg } 352 \text{ g}$).

Suurused

Mõõtühikute seosed ja suhted; teisendamine: pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter; raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm; mahuühikud: liiter, detsiliiter (dl), milliliiter (ml); ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; rahaühikud: kroon, sent. Pindala (S). Pindalaühikud ruutmillimeeter (mm^2), ruutsentimeeter (cm^2), ruutdetsimeeter (dm^2), ruutmeeter (m^2), ruutkilomeeter (km^2), aar (a), hektar (ha); nimetamine, märkimine, kasutamine, seosed teiste mõõtühikutega, teisendamine.

Tehted nimega arvudega

Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes.

Geomeetria

Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$). Geomeetriliste kehade kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine. Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine. Telgsümmeetria.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine; kujundite pindala leidmine; sõltuvused: $\text{aeg} = \text{teepikkus} : \text{kiirus}$; $\text{kiirus} = \text{teepikkus} : \text{aeg}$; $\text{teepikkus} = \text{kiirus} \cdot \text{aeg}$. Liitülesanded: kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine lahendusplaani alusel ja koostamine skeemi järgi. Terviku leidmine ühe ja mitme osa järgi. Tekstülesannete vormistamine selgituse märkimisega avaldise väärtuse juurde. Kahekuni neljatehtelised

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr 27.04.2018 1-1/9
tekstülesanded ühe- ja vastassuunalise sirgjoonelise liikumise kohta ühistöös õpetajaga
(andmete väljatoomine, skeemi koostamine ja lahendusstrateegia leidmine).

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) loeb ja kirjutab arve 1 000 000 piires;
- 2) eristab järguühikuid;
- 3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
- 4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
- 5) liidab ja lahutab; korrutab ja jagab kahekohalise arvuga (1 000 000 piires);
- 6) kontrollib nelja aritmeetilise tehte õigsust vastava pöördtehtega;
- 7) leiab puuduva tehtekomponendi;
- 8) määrab tehete järjekorra nelja- ja viietehtelistes ülesannetes;
- 9) kasutab kalkulaatorit;
- 10) teab protsendi praktilist tähendust;
- 11) teisendab hariliku murru kümnendmurruks ja vastupidi;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurdu kahekohalise arvuga;
- 13) teab õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;
- 14) väljendab protsente kümnendmurdudena ja vastupidi;
- 15) leiab protsenti arvust ja arvu protsendi järgi;
- 16) liidab, lahutab; korrutab ja jagab nimega arve kahekohalise arvuga (teisendamise);
- 17) arvutab ruudu ja risküliku ümbermõõdu ning pindala; arvutab kuubi ja risttahuka ruumala kas mõõtmisel saadud või etteantud andmete järgi;
- 18) loeb ring-, tulp- ja joondiagramme;
- 19) lahendab probleemsituatsioonide põhjal kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.

Õppesisu

Arvud 1 000 000-ni . Aritmeetilised tehted 1 000 000 piires

Järguühikute eristamine arvudes ja arvu koostamine järguühikute järgi. Arvu esitamine järguühikute summana. Arvude võrdlemine. Arvude suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.

Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga. Kirjalik korrutamine kahekohalise arvuga üleminekuta ja üleminekuga. Kirjalik korrutamine ja jagamine nulliga lõppeva kolmekohalise arvuga ($3217 \cdot 350$; $884250 : 270$). Tehete õigsuse kontrollimine pöördtehtetega. Aritmeetilise keskmise leidmine. Puuduva tehtekomponendi leidmine. Tehete järjekord (nelja- ja viietehtelistes ülesannetes). Ümarsulud. Aritmeetiliste tehete sooritamine ja tulemuste kontrollimine kalkulaatori abil.

Murrud. Protsent

Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi. Lõplik ja lõpmatu kümnendmurd. Kümnendmurru korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga. Kalkulaatori kasutamine. Protsent. Sajandikosade märkimise kolm moodust: kümnendmurruna, harilik murruna, protsendina. Protsentide võrdlemine. Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina. Protsendi leidmine arvust. Arvu leidmine protsendi järgi.

Suurused

Mõõtühikute seosed ja suhted. Teisendamine: pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter; pindalaühikud: ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter, aar, hektar; raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm; mahuühikud: liiter, detsiliiter, milliliiter; ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; rahaühikud: kroon, sent. Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine nii ühe- kui kahekohalise arvuga kõikides raskusastmetes. Ruumalaühikud

kuupsentimeeter (cm³), kuupdetsimeeter (dm³), kuupmeeter (m³). Seos 1 dm³ = 1 l.
Ruumalaühikute teisendamine naaberühikuteks.

Geomeetria

Ring, sektor. Ring-, tulp- ja joondiagrammide tundmine, eristamine ja lugemine. Ruumala arvutamise valem ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$). Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine. Ruumala arvutamine elulise materjali varal.

Tekstülesanded

Lihtülesanded: ühetehtelised tekstülesanded ruumala, pindala, ümbermõõdu, aritmeetilise keskmise ja protsendi leidmiseks. Liitülesanded: kolme- ja neljatehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine.

8. Ainevaldkond „Loodusained”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4	24

Õppeaine kirjeldus

Lihtsustatud õppe loodusõpetuse sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Õppetegevuse põhieesmärgiks on tekitada ja säilitada õpilaste huvi ümbritseva keskkonna jälgimise, uurimise ning mõistmise vastu. Koos loodusalaste teadmiste õpetamisega kujundatakse õpilastel oskusi ja hoiakuid, mis aitavad neil saada teadlikuks ja vastutustundlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb oma elukeskkonda.

Loodusõpetus on tihedalt seotud teiste õppeainetega. Nii näiteks aitavad loodusõpetuse vahendusel kujundatavad kujutlused mõista lugemispalade sisu, matemaatikaalased teadmised aga aitavad võrrelda, sobitada ja rühmitada loodusnähtusi ja -objekte. Loodusliku materjali kasutamine, loodusnähtuste ja -objektide kujutamine käelise tegevuse kaudu (kunsti- ja tööõpetuse tundides) kinnistab omakorda loodusõpetuse tundides õpitut.

Lihtsustatud õppe õpilaste võimed on väga erinevad. Seetõttu varieeritakse (vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele) õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega.

Jõukohase õppematerjali ning -tegevuse valikul on väga tähtis arvestada teistes ainetes (eelkõige emakeeles ja matemaatikas) omandatud teadmiste-oskustega.

Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- 2) oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- 3) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- 4) teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustele;
- 5) hangib loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte, mudeleid ning viies läbi vaatusi ja katseid: sõnastab saadud teavet, teeb märkmeid ja edastab neid graafiliselt suuliselt ja kirjalikult.

Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.--2. klass)

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- 1.–2. klassis moodustab loodusõpetuse ainekava last ümbritsev keskkond. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused.
- Loodusõpetuse tundides õpitakse kuulama, jälgima ja vaatlema loodusnähtusi ja -objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused. Matemaatikaalaste teadmiste (nt suurus-, ruumi- jt mõisted) abil õpetatakse loodusnähtusi ja -objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama. Emakeelealastele teadmiste toetudes õpitakse loodusnähtusi ja -objekte kirjeldama. Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis: vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šabloon järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

- Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu.
- Peamiseks õppeviisiks 1.–2. klassis on vaatlus ja praktiline tegevus loodusobjektidega, looduslikele vahenditele ja piltidele toetuv vestlus. Palju kasutatakse didaktilist mängu ja õuesõpet. Õppetegevusega kujundatakse lisaks looduslooliste teadmistele õpilaste suhtlemis- ja kollektiivse töö oskusi ning rahuldatakse laste liikumisvajadust (eriti välitundides läbiviidud mängud).
- Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse (eelistatult) looduslikele või näitlikele vahenditele.

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- lahendab õpitud ülesandeid koostöös õpetajaga (värvimis-, sobitus-, valikülesandeid jt);
- keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile;
- orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil);
- eristab õpitud taimi, loomi, linde ja loodusnähtusi, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega;
- nimetab õpitud kodu- ja metslinde, taimi, nende kuuluvusrühma (piltide rühmitamine);
- nimetab aastaaegu, nende järjestust ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi.

Õppesisu

Teemad:

KOOL. Orienteerumine koolimajas, kooliruumid. Kooli ümbrus, asukoht (maal/linnas). Koolitee: bussipeatus, liikumine tänaval ja sõiduteel.

SÜGIS LINNAS JA MAAL. Sügis kui aastaaeg. Sügisilmad. Riietus sügisel. Mets ja park sügisel. Puude nimetused. Puulehed ja okkad. Puud sügisel, sügisvärvid. Seened: söögi- ja mürgised seened. Aed ja põld sügisel. Puuviljad ja marjad: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine. Köögiviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine (värvus, suurus, kuju, maitse). Kasutamine.

LOOMAD JA LINNUD. Loom ja lind. Looma ja linna välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus). Koduloomad. Kodulinnud ja -loomad: nimetused, välisehitus (kehaosad, kehakate, värvus) häälsused, liikumine. Tunnused: elukoht, inimene kui toitja ja hooldaja, kasulikkus inimesele. Koduümbruse linnud. Koduümbruse linnud: nimetused, välisehitus, liikumine. Rändlinnud, nende lahkumine sügisel. Metsloomad. Metsloomad: nimetused, välisehitus, liikumine, elupaigad.

TALV. Talv kui aastaaeg. Talveilmad, riietus. Kodu- ja metsloomad talvel. Loomade, lindude toitmine talvel. Laste tegevused talvel. Turvalisus (liikluses, veekogudel).

KODU. Asukoht (maal/linnas). Kodumaja, kodu ümbrus. Erinevad ruumid kodus. Esemed kodus (mööbel, toidunõud, jms).

ASJAD. Esemete võrdlemine ja rühmitamine erinevatel alustel: värvus, suurus, kuju, raskus, temperatuur (külm, soe, kuum), pinna omadused (pehme-kõva, sile-kare jm). Veest kergemad-raskemad esemed (ujub/vajub põhja).

KEVAD. Kevad. Kevad kui aastaaeg. Kevadilmad, riietus. Mets, põld ja aed kevadel. Kevadine koduümbrus (loomad, linnud, putukad). Koduloomade pojad ja nende nimetused. Puud kevadel. Kevadlilled aias, metsas ja niidul. Kevadtööd aias ja põllul. Tööriistad ja masinad.

SUVI. Suvised tegevused, riietus suvel. Marjad aias ja metsas.

AASTA. Aastaaegade nimetused ja järjestus. Loodus erinevatel aastaaegadel. Laste tegevused erinevatel aastaaegadel.

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;
- nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel);
- võrdleb vaadeldavaid objekte 2–3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes);
- kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses;
- loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud);
- loetleb õpitud loomade/lindude nimetusi ja tunneb kuuluvusrühma (metsloomad, (-linnud), koduloomad, (-linnud), rändlinnud), nimetab mõningaid fakte nende elu kohta;
- nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, puid, taimi, loomi õpitu ulatuses;
- kirjeldab 3–4 lausega aastajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes);
- järjestab (abivahenditele toetudes) aastaaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmusega/tegevusega.

Õppesisu

Teemad:

AEG. Aastaaegade ja nädalapäevade nimetused ning järjekord. Kuude nimetused aastaaegade kaupa. Aastaaegade tunnuste võrdlemine.

SÜGIS. Sügiskuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm sügisel, sügise tunnused. Kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm)

TAIMED. Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis). Puud koduümbruses: lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused). Puud aias: viljapuud ja puuviljad (värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused), saagikoristus. Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (värvus, suurus, kuju, maitse), saagikoristus. Rohttaimed aias ja põllul: lilled, umbrohud. Köögiviljad, juurviljad: söödavad taimeosad, saagikoristus.

LOOMAD. Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine. Koduloomade kasulikkus inimesele. Lemmikloomad. Loomapidamisega seotud vastutus. Metsloomad: välisehitus, elupaik, toit. Metsloomad talvel: loomade kohastumine eluks talvel (talvevarud, talveuni). Putukad: välisehitus, liikumine, putukad talvel. Eestis talvituvad linnud (tihane, leevike): välisehitus, toit. Lindude toitmine talvel.

TALV. Talvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm talvel, talve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus talvel (veekogud, pinnavormid jm).

ELUS JA ELUTA. Paljunemine, kasvamine ja arenemine, toitumine. Loomad: sünd, kasvamine ja arenemine, toitumine (sh järglaste toitmine ja hoolitsemine). Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi). Liikumine.

Elus ja eluta objektide liikumisviisid (nt jookseb, lendab, ujub, roomab, sõidab, veereb, voolab). Elus ja eluta. Elus- ja eluta: loodusobjektide rühmitamine.

KEVAD TAIME- JA LOOMARIIGIS. Kevadkuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm kevadel, kevade tunnused. Kodu- ja kooliümbrus kevadel (veekogud, pinnavormid jm). Viljapuude ja marjapõõsaste lehtimine ja õitsemine. Kevadtööd aias ja põllul. Kevadlilled aias ja metsas. Kodu- ja metsloomad kevadel, rändlindude saabumine.

SUVI. Suvekuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega. Ilm suvel, suve tunnused. Kodu- ja kooliümbrus suvel (veekogud, pinnavormid jm).

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- 3.–5. klassis tuginetakse õppetegevuses varem omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele. Varemõpitule toetudes jätkatakse õpilaste loodusteadliku maailmapildi kujundamist ja seostatakse saadud teadmisi teistes õppeainetes omandatuga.
- Arendatakse ning süstematiseeritakse tajusid (eelkõige nägemis- ja ruumitaju) ning kujutlusi. Arendatakse esemete/objektide ning nende osade äratundmist, terviku jaotamist osadeks, osade ühendamist oluliste (iseloomulike) ja mitteoluliste (individuaalsete) tunnuste alusel.
- Vaadeldakse looduses toimuvaid ajalisi muutusi, erinevate loodusosade omavahelist seotust, tutvutakse loodushoiu põhimõtetega.
- Pööratakse tähelepanu loodushoiule. Kujundatakse keskkonda säästvaid hoiakuid ja väärtushinnanguid. Eesmärgiks on arendada õpilastes soovi osaleda keskkonnaprobleemide ennetamisel ja lahendamisel. Koduümbruse keskkonnaprobleemide kõrval käsitletakse 5. klassis ka Eesti keskkonnaprobleeme.
- Õpitegevuses kasutatakse esemete ja loodusobjektide ning -nähtuste vaatlemist (sh demonstratsioonkatsed), terviku ja selle osade eristamist, võrdlemist, rühmitamist ja kirjeldamist esitatud kava järgi (5–6 lauset).
- Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi ja kommunikatiivseid võimalusi (looduslooline teabekirjandus, DVD- ja videofilmid, televisiooni- ja raadiosaated).
- 3.–5. klassis õpitakse tundma kodukoha kultuuriloolist minevikku, omandatakse elementaarne arusaamine Eesti Vabariigi riiklikust struktuurist.

Õpitulemused

3.klassi lõpetaja:

- kirjeldab vaadeldavaid objekte 3–5 lausega;
- võrdleb vaadeldavaid objekte võrdlusplaani alusel (õpetaja suunamisel);
- eristab ja nimetab tundmaõpituid taimi, loomi, linde nii looduses kui ka pildil; määratleb nende kuuluvusrühma;

- kirjeldab õpitud loomade ja lindude välimust ja nende elutegevuse seost aastaajaga (kuni 5-sõnaliste lihtlausetega);
- mõistab termomeetri näitu;
- toob välja õpitud põhjuslikke seoseid looduses;
- loetleb kuude nimetusi ja teab nende järgnevust;
- nimetab aastaegadele omaseid tunnuseid eluta looduses, taime- ja loomariigis; ilmastikus;
- loetleb taimede kasvatamiseks vajalikke töid koduaias;
- nimetab meie metsades kasvavaid leht- ja okaspuid ning nende mõningaid kasutusvõimalusi.

Õppesisu

Teemad:

AEG. Aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel. Kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega.

SÜGIS. Sügise algus (kalendri järgi), sügiskuud. Ilm sügisel, soe ja külm sügispäev. Sügise tunnused. Riietus ja tegevused. Loodus hilissügisel, riietus ja tegevused.

LINNUD KODUÜMBRUSES. Rändlinnud. Rändlindude kogunemine parvedesse ja äralend, rändlindude äralennu põhjused; ohud teekonnal. Kahe linnu võrdlemine (ränd- ja paigalind): välisehitus, toit.

TAIMED KODUÜMBRUSES. Leht- ja okaspuud, põõsad (vaarikas, sarapuu, paju) ja puhmad (mustikas, pohl): välisehitus, muutused aastaringelt, kasvukohad, tähtsus loomadele-lindudele ja inimestele. Seened: toidu- ja mürgiseened, seente kasutamine toiduna. Metsatööd: metsaraie, küttepuude varumine, metsa istutamine. Puidu kasutamine: mööbel, ehitusmaterjal, puidutooted, paber jms. Paberjätmete sorteerimine ja taaskasutamine. Rohttaime osad: juur, vars, lehed, õis, vili. Köögiviljad (sh juurviljad), lilled: välisehitus, kasutamine. Aia- ja põllutööd (taimede kasvatamine ja hoolitsemine), tööriistad.

ILM. Tutvumine ilma tunnustega. Ilmavaatlustabeli koostamine. - õhutemperatuur ja selle mõõtmine, termomeetri näidu lugemine ja märkimine; erinevad termomeetrid; - pilvisus: pilvitu, vähene pilvisus, pilves; - sademed: vihm, rahe, lumi; - tuul: tuulevaikne, nõrk tuul, tugev tuul, torm.

TALV. Talve algus (kalendri järgi), talvekuud. Vesi talvel: veekogude jäätumine ja jää sulamine, ohutusnõuded jääle minekul. Erinevad talveilmad (lumi, tuisk, sula, lumeta talv jms): riietus, tegevused. Õhutemperatuur talvel: temperatuuri mõõtmine, näitude lugemine termomeetritl, märkimine vaatlustabelisse.

KODUÜMBRUS TALVEL. Talvine koduümbrus (aed, põld, park, mets), lume tähtsus looduses. Loomade valmistumine talveks: talvevarud, pesa ehitamine, karvavahetus (suve- ja talvekarv). Erinevad loomad talvel. Metsloomad (mäger, ilves): välisehitus, elupaik, eluviis, toit. Eestis talvituvad linnud (rasvatihane, leevike, hallvares, varblane, rähn): välisehitus, elupaik, toit. Lindude toitmine talvel. Loomade ja lindude jäljed lumel.

KODU. Kodupaik – osake Eestist, eesti keel. Koduümbruse loodus. Eesti suuremad linnad (Tallinn, Tartu, Narva, Pärnu). Tallinn – Eesti pealinn.

KEVAD. Kevade algus (kalendri järgi), kevadkuud. Kevade kolm perioodi (algus, keskpaik, lõpp): perioodide tunnused (sh ilm), riietus ja tegevused. Õhutemperatuur öösel ja päeval, temperatuuride võrdlemine ja erinevuste/põhjuste selgitamine.

KEVAD LOOMARIIGIS. Kevad loomariigis: karvavahetus; poegade sünd ja areng. Rändlindude saabumine, pesitsemine, haudumine, hoolitsemine poegade eest. Loomariigi mitmekesisus: - kalad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - konnad: välisehitus,

liikumisviisid, elupaigad, toit, areng; - putukad: välisehitus, liikumisviisid, elupaigad, toit, areng.

KEVAD TAIMERIIGIS. Kõõgiviljataimede seemnete vaatlus ja võrdlemine. Seemnete külv. Taime kasvamine, kasvamiseks vajalikud tingimused. Kevadlilled (sh kevadel õitsevad sibullilled: tulp, nartsiss, märtsikelluke jm): välisehitus, kasvukohad. Kevadtööd aias ja põllul.

SUVI. Suve algus (kalendri järgi), suvekuud. Soe ja külm suvepäev: ilm, riietus ja tegevused. Aia- ja metsamarjad suvel.

AEG. Aasta (aastaajad, kuud, nädal, nädalapäevad): nimetused, järjekord, orienteerumine kalendris. Suvevaheaeg.

Õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- viib iseseisvalt läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ja täidab vastavat tabelit (juhendamisel);
- võrdleb loodusobjekte ja -nähtusi võrdluspilandi alusel;
- kirjeldab võrdlemise põhjal lihtlausetega kuni kolme objekti;
- jälgib õpetaja suunamisel demonstratsioonkatsetes ja laboratoorses töös toimuvat ja kirjeldab seda;
- rühmitab õpitud taimi ja loomi erinevate tunnuste alusel;
- teab looduse jagunemist elus ja eluta looduseks, nende omavahelist seost;
- eristab kultuurtaimi ja toob näiteid;
- nimetab kodukohas enamlevinud kultuurtaimede nimetusi ja nende kasvamise iseärasusi;
- loetleb taimede eluks vajalikke tingimusi;
- nimetab ja toob näiteid õhu, vee ja mulla peamistest omadustest;
- nimetab vee ja õhu saastumise olulisi põhjusi ja saastumise vältimise/vähendamise võimalusi;
- otsustab termomeetri näitude järgi, kas tegemist on vee/õhu soojenemise või jahtumisega;
- selgitab aastaegadele iseloomulikke muutusi soojus- ja valgustingimustest lähtuvalt;
- hindab õpetaja abiga kohaliku keskkonna seisundit.

Õppesisu

Teemad:

KODU. Linna- ja maakodu. Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets). Koduloomad, nende kasulikkus. Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms). Soovitusi õppetegevuseks: - Taluhoonete virtuaaltuur (<http://www.evm.ee/tuur/est/tuur>) - Õppekäik talumuuseumi.

ELUTA LOODUS

Vesi. Vesi looduses, vee kasutamine igapäevaelus, tähtsus elusolenditele. Joogivee omadused, võrdlus sademete ja veekogu veega. Vee olekud (vesi, jää, veeaur) ja nende muutumine. Vee keemine, keemistemperatuur. Vee aurumine. Vee külmumine ja jää sulamine, sulamistemperatuur. Veekogud (tiik, jõgi, järv, meri) erinevatel aastaegadel, veega seotud ohud. Vee ringkäik looduses (veeaur, pilved, sademed, vesi veekogudes). Vee reostumine. Vee säästlik kasutamine kodus ja koolis.

Õhk. Hapnik ja süsihappegaas õhu koostises (inimesed, loomad ja taimed hingavad sisse hapnikku, välja süsihappegaasi). Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhu soojenemine, jahtumine. Puhas ja saastunud õhk, puhta õhu tähtsus, õhu puhtuse tagamine ruumis. Soovitusi

õppetegevuseks: - Õhu- või veetemperatuuri mõõtmine. - Joogivee võrdlemine sademetest saadud vee või veekogu veega. - Näitkatsed: vee olekute muutumine. - Uurimus: vee kasutamine kodus või koolis.

Valgus ja soojus. Valgus- ja soojusallikad. Valguse ja soojuse tähtsus elusolenditele. Maa: esmane tutvumine Maa mudeli ehk gloobusega. Päev ja öö, nende vaheldumine. Päikese teekond taevavõlvil erinevatel aastaegadel: soojustingimuste muutumine, öö ja päeva pikkus erinevatel aastaegadel (päikesetõus ja loojumine erinevatel kellaaegadel). Soovitusi õppetegevuseks: - Gloobuse ja selle pöörlemise vaatlemine. - Näitkatse gloobuse ja (tasku)lambiga: öö ja päeva vaheldumine. - Päikese kõrguse ja öö ning päeva pikkuse vaatlemine. Iga kuu kindlal päeval silmapiiri kontuuri ja päikese 3 asendi (hommikul, keskpäeval ja õhtul) märkimine skeemile. Nende skeemide võrdlemine. - Õhutemperatuuri mõõtmine erinevatel kellaaegadel, tulemuste märkimine vaatlustabelisse - Miks termomeeter näitab päikese käes kõrgemat temperatuuri kui varjus? – mõõtmine termomeetriga.

INIMENE. Inimese välisehitus (kehaosad: kere, pea, kael, jäsemed (käed, jalad)). Selgroog. Keha mõõtmed: pikkuste võrdlemine silma järgi, pikkuste mõõtmine ja mõõtmistulemuste võrdlemine. Inimese kehatemperatuuri mõõtmine. Soovitusi õppetegevuseks: - Keha ja kehaosade pikkuste mõõtmine. - Keha kaalumise. - Kehatemperatuuri mõõtmine, termomeetri näidu lugemine

LOOMAD. Selgroogsed loomad Imetajad: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine Linnud: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Kalad: välisehitus, liikumine, elupaik (elab veekogus), areng, toitumine. Kahepaiksed (konnad): välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine. Roomajad (maod, sisalikud): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine. Selgrootud loomad: mitmekesisus ja elupaigad. Loomade elupaigad: maismaa- ja veeloomad, veeloomade erinevus maismaaloomadest. Loomade mitmekesisus: Mullas elunevad loomad: mutt, vihmauss. Nastik ja rästik. Loomade eluviis: Erinevate loomade eluviis (üksikult, karjadena, parvedena). Soovitusi õppetegevuseks: - Looma välisehituse ja eluviisi uurimine (pildid, piltteatmeteosed vms allikad). - Temaatilise plakati/stendi koostamine mõne organismirühma (nt imetajate erinevad liikumisviisid) või liikide võrdluse kohta. - Seeriapiltide järjestamine (loomade arenguetapid), looma arengu kirjeldamine piltide järgi (tugisõnade abil).

TAIMED. Taimede välisehitus (puu, põõsas, puhmas, rohhtaim). Erinevate taimede osade vaatlus, võrdlemine ja kirjeldamine. Taimede areng seemnest, arenguks vajalikud tingimused, seemnete levik (nt tuul, lind, inimene). Mulla tähtsus taimedele. Mullatööd aias ja põllul erinevatel aastaegadel (harimine, väetamine, seemnete külv, tõusmete eest hoolitsemine jms). Kultuurtaimed ilu-, köögivilja- ja viljapuuaias, põllul: tundmine, nimetamine, kasvatamise otstarve. Rohhtaimed: üheaastased taimed (nt aedhernes, kõrvits) ja mitmeaastased taimed (nt tulp, maikelluke). Teraviljad, teraviljade kasutamine. Umbrohud, umbrohutõrje. Taimede tähtsus inimestele ja loomadele. Mürgised taimed (nt näsiniin, karuputk, maikelluke jt). Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimus: taimede kasvu sõltuvus soojusest, valgusest ja mulla niiskusest.

SEENED. Kübaraga seened: välisehitus (kübar, jalg, seeneniidistik). Söögiseened ja mürgised seened. Soovitusi õppetegevuseks: - Seente välisehituse vaatlemine, kirjeldamine ja võrdlemine.

ORGANISMIDE KOOSELU. Eri liiki organismide kooselu (sh parasiidid). Toiduahelad. Soovitusi õppetegevuseks: - Õppekäik organismide kooselu uurimiseks erinevates elupaikades. - Lihtsamate toiduahelate koostamine (õpetaja abiga).

Õpitulemused

lõpetaja:

- nimetab kodukoha inimeste tegevusalasid, teenindusasutusi ja suuremaid ettevõtteid;
- tunneb ära Eesti Vabariigi sümbolika;
- tunneb ära iseloomulike tunnuste järgi ja oskab nimetada kodukoha veekogusid, pinnavorme, asulaid;
- orienteerub (liigub) kodukohas, juhatab vajaduse korral võõrale teed;
- leiab kaardilt Eesti ja näitab kodukoha asukohta Eesti kaardil;
- nimetab ja näitab kaardil põhiilmakaari;
- tunneb ära ja nimetab kodukoha metsa, sood, põldu, veekogu, maavarasid;
- eristab küla, alevit, linna, nimetab mõnd Eesti linna.

Õppesisu**Teemad:**

MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE. Tahked kehad ja vedelikud. Kehade kaalumine. Vedelike koguste ja temperatuuri mõõtmine. Mõõtmistulemuste võrdlemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Kehade kaalumine. - Vedelike koguste mõõtmine. - Vedelike temperatuuri mõõtmine.

ELUS JA ELUTA. Elus- ja eluta looduse objektide tunnused. Õpitud taime- ja loomarühmad. Soovitusi õppetegevuseks: - Looduslike objektide rühmitamine piltide ja sõnasedelite abil.

GLOOBUS. PLAAN JA KAART. Maakera mudel – gloobus. Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel. Eesti looduskaart. Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil. Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi. Pildi ja plaani/kaardi erinevus. Klassi plaan ja kooliümbruse plaan. Enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil. Soovitusi õppetegevuseks: - Põhiilmakaarte määramine õues kompassi abil ning päikese järgi (õpetaja abiga). - Eesti kaardiga tutvumine lauamängude või pusle abil. - Kooliümbruse erinevate paikade iseloomustamine (nt ilus/ohtlik jne koht) ja nende kaardistamine plaanil kokkulepitud värvide abil; värvidega märgistatud plaani võrdlemine kaaslaste omaga, oma arvamuse põhjendamine (õpetaja küsimuste toel).

PINNAVORMID KODUKOHAS. Pinnavormid kooliümbruses (tasane maapind, kungas, nõgu, org): vaatus ja mudeldamine Pinnavormide kujutamine Eesti kaardil. Soovitusi õppetegevuseks: - Kooliümbruse pinnavormide mudeldamine.

INIMENE. Inimese välisehitus. Keha mõõtmed: mõõtmine, kaalumine. Elundid ja elundkonnad. Meeleelundid. Tugi- ja liikumiselundid. Hingamiselundid. Vereringe. Seedeelundid. Erituselundid. Paljunemiselundid. Närvisüsteem. Inimese põlvnemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Kehapikkuse mõõtmine kooliaasta algul ja lõpus. Mõõtmistulemuste võrdlemine. - Päevamenüü jälgimine ja ülesmärkimine; menüü analüüsimine ühistegevuses (<http://www.ampser.ee>). - Õppekäik tervishoiuuseumisse.

ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU. Mets. Metsa tähistamine kaardil. Mets puuliikide järgi (okaspuu-, lehtpuu- ja segamets), elustik vastavat liiki metsas, toiduahelad. Koosluste võrdlus: mets-park, mets-põld. Veekogu. Veekogud kodukohas. Veekogude tähistamine kaardil. Vee-elustik kodukoha veekogus ja selle kaldal, toiduahelad. Veetaimede ja -loomade erinevus maismaa organismidest. Soo. Soo tähistamine Eesti kaardil. Soo-elustik (taimed, selgroogsed loomad), toiduahelad. Turvas, selle kasutamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Toiduahelate koostamine. - Ülevaate koostamine ühe loomaliigi kohta: välimus, elupaigad, eluviis, toit, järglaste saamine, looduslikud vaenlased.

MAAVARAD. Maavarad (liiv, kruus, savi, paekivi ehk lubjakivi, turvas, põlevkivi), nende kasutamine.

ELEKTER. Elektri tootmine Eestis. Elektri jõudmine elektrijaamast kasutajani. Elektri kasutamine koolis ja kodus, elektriohutus. Vooluring: vooluallikas (patarei), elektripirn, juhtmed, lüliti. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtsa vooluringi koostamine (abiga) ja toa elektrivõrguga võrdlemine. - Elektritarbimise jälgimine koolis ja kodus (eeskuju järgi).

KODUKOHT EESTI VABARIIGIS. Eesti naaberriigid. Asulad: linn, alev, küla. Eesti suuremad linnad, pealinn. Eesti riiklik ja rahvuslik sümboolika. Kodukoht: asula määramine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes. Kodukoha sümboolika (lipp, vapp). Inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang. Soovitusi õppetegevuseks: - Kodukoha näitamine Eesti kaardil. - Kodukohta tutvustava plakati koostamine.

MAAILMARUUM JA PLANEET MAA. Tähistaevas, taevakehad: täht (sh Päike), komeet. Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom. Päike ja planeedid. Maa kaaslane Kuu. Päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid. Meteor. Võimalikud katastroofid. Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine. Maa tiirlemine – aastaegade vaheldumine. Maakera siseehitus. Looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele. Soovitusi õppetegevuseks: - Näitkatse: planeetide ning nende kaaslaste liikumise (tiirlemise ja pöörlemise) mudeldamine. - Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine. - Näitkatse: aastaegade vaheldumise mudeldamine.

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- 6. klassi eesmärk on luua süsteemne kujutus kodukoha (maakonna) geograafiast ja loodusest. Peamised teemavaldkonnad on järgmised: pinnavormid, veekogud, kliima ja selle muutused, taimed, loomad, inimtegevuse seos loodusega.
- Kõikide teemade puhul pööratakse tähelepanu objektide ja nähtuste rühmitamisele oluliste tunnuste alusel (nt madalsood ja rabad, nende olulised tunnused), allrühmade moodustamisele (loomad, kodu- ja metsloomad, vee- ja maismaaloomad, liha- ja rohusööjad loomad).
- 7. klassis käsitletakse nimetatud teemasid Eesti ulatuses, pööratakse tähelepanu erisustele sõltuvalt piirkonnast ja elukeskkonnast.
- Keemia ja füüsika elemente käsitletakse seoses loodusnähtuste ja inimtegevusega (muldade ja maavarade keemilised ja füüsikalised omadused, ehitusmaterjalide omadused, muldade väetamine jne).
- Teadvustatakse põhjus-tagajärg-seoseid eluta looduse ja eluslooduse nähtuste vahel (nt taime- ja loomaliikide seos elukohaga – toitumine, eluase, asulate paiknemine jne).
- Peamised töövormid on tund, õppekäik ja vaatlus. Tundides sooritatakse lihtsaid katseid, võimaluse korral kasutatakse õppefilme.
- Iga teema puhul aktiveeritakse lapse teadmised, kogemused. Uus teema esitatakse 6.–7. klassis peamiselt suuliste lühitekstide, vestluste ja vaatluste ning näitvahendite abil, tekste kasutatakse teadmiste süvendamiseks/täpsustamiseks. Teadmisi süstematiseeritakse skeemide ja/või tabelite abil. Terminid esitatakse pärast

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) märkab oma ümbruses toimuvaid muutusi ja kirjeldab neid;
- 2) jälgib katseid ja sooritab neid õpetaja juhendamisel ise;
- 3) loeb lihtsaid plaane ja kaarte; koostab plaane (abiga);
- 4) tunneb ära pinnavormide kujutised füüsilisel kaardil, teab pinnavormide olulisi tunnuseid; eristab jõge, järve, merd, saart, poolsaart;
- 5) iseloomustab oma kodukoha looduskeskkonna objekte ja nähtusi (vajaduse korral abivahendeid kasutades);
- 6) eristab eluta ja elusa looduse objekte;
- 7) täidab ja kirjeldab abiga õppejooniseid ja skeeme, mis võimaldavad mõista õppeinfos sisalduvaid seoseid (nt õppejoonis: vee ringkäik looduses);
- 8) teab põhi- ja vaheilmakaari; määrab kompassi abil põhiilmakaari (õpetaja juhendamisel);
- 9) kirjeldab vett erinevas olekus ja toob välja vee oleku muutumise tingimused ning mõistab vee tähtsust inimese elus;
- 10) teab õhu tähtsamaid omadusi; loeb, märgib ja mõõdab vee ning õhu temperatuuri.

Õppesisu

Teemad:

MÕÕTMINE JA VÕRDLEMINE. Elus- ja eluta looduse objektid, loodus- ja tehisobjektid kooli lähiümbruses. Objektide suuruste, objektide vaheliste kauguste mõõtmine ja võrdlemine. Soovitusi õppetegevuseks: - Õppekäik/välitund kooli lähiümbruses: loodus- ja tehisobjektide eristamine, kirjeldamine, rühmitamine. Objektide suuruste, vahemaade mõõtmine ja tulemuste võrdlemine.

PLAAN JA KAART. Eesti looduskaart: leppemärgid. Ilmakaarte määramine kaardilplaanel, õues kompassiga ja päikese järgi. Eesti loodus- ja halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused, asulad (linn, alev, küla). Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Ilmakaarte määramine õues kompassiga ja päikese järgi. - Lihtsa plaani ja pildi võrdlemine: enda asukoha määramine plaanil, plaanil olevate objektide äratundmine, plaani täiendamine pildi järgi. - Liikumine kooliümbruse plaani järgi; klassi / kooliümbruse plaani täiendamine (abiga). - Eesti loodus- ja halduskaart: maakondade, suuremate linnade ja koduasula leidmine ning näitamine kaardil (õpetaja juhendamisel). Maakondade ja suuremate linnade märkimine kontuurkaardile (abiga).

PINNAVORMID KODUKOHAS. Pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik;) modelleerimine. Pinnavormide kujutamine kaardil. Inimese kujundatud pinnavormid kodukohas. Soovitusi õppetegevuseks: - Künka mudeli koostamine. Pinnavormi osade (nõlv, jalam) näitamine mudelil. - Pinnavormide mudeldamine liivakastis.

MULD ELUKESKKONNANA. Mulla kirjeldamine. Mulla koostis. Mullaelustik. Mulla tekkimine. Mulla tähtsus taimedele (temperatuur, niiskus, viljakus) ja loomadele. Vee liikumine mullas. Inimtegevuse mõju mullale (mulla harimine, väetamine, maaparandustööd). Soovitusi õppetegevuseks: - Mullaproovide võtmine, mulla kirjeldamine ja mullaproovide võrdlemine. - Kompostmulla valmistamine. - Mulla vee- ja õhusisalduse katseline kindlakstegemine. - Mullatemperatuuri mõõtmine.

VESI KUI AINE. Vesi looduses; veekogud. Puhta vee omadused. Vesi kui lahusti; looduslik vesi, mineraalvesi kui looduslik lahus. Vee olekud ja nende muutumine. Märgamine.

Veetemperatuur ja selle muutumine (keemis-, külmumis-, jää sulamistemperatuur). Vee kasutamine. Joogivesi. Põhjavesi. Vee reostumine ja kaitse. Vee puhastamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Erinevate omadustega vee võrdlemine. - Veetemperatuuri mõõtmine. - Igapäevaelus kasutatavate lahuste valmistamine. - Vee puhastamine erinevatel viisidel. - Vee kasutamise (sh joogi- ja reovee teekonna) uurimine kodus või koolis. - Vee säästliku kasutamise võimaluste uurimine kodus või koolis.

VESI ELUKESKKONNANA. Meri. Läänemeri: rannajoon, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere vee omadused. Mere, ranniku ja saarte elustik: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. Jõgi. Jõgi ja selle osad; jõestik ja selle osad. Vee voolamine jões; kärestik, juga. Veetaseme kõikumine jões. Eesti suuremad jõed. Jõgi elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. Järv. Järvevee omadused. Veevahetus järvedes. Eesti suuremad järved. Järv elukeskkonnana: iseloomulikud liigid (välimus, toitumine ja kasvamine, kohastumine eluks veeks) ning nende vahelised seosed. Soovitusi õppetegevuseks: - Suuremate lahtede, väinade, saarte, poolsaarte, jõgede ja järvede näitamine Eesti kaardil; nende kandmine kontuurkaardile (abiga). - Veeorganismide uurimine ja välisehituse kirjeldamine (kava toel). - Tutvumine eluslooduse häältega, kasutades audiovisuaalseid materjale. - Tutvumine siseveekogude selgroogsetega ja taimedega, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.

ÕHK KUI AINE. Õhu koostis. Õhu omadused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Õhutemperatuuri ööpäevane muutumine. Õhu liikumine soojenedes. Õhu liikumine - tuul. Tuule kasutamine inimtegevuses. Kuiv ja niiske õhk. Pilved ja sademed. Ilmastikunähtused. Veeringe. Õhu saastumine ja kaitse. Soovitusi õppetegevuseks: - Õhu omaduste ja koostise uurimine: küünla põlemine suletud anumal, õhu kokkusurutavus, õhu paisumine soojenedes, veeauru kondenseerumine. - Õhutemperatuuri mõõtmine. - Ilmavaatlused. - Kodukoha ilmaennustuste jälgimine, võrdlemine tegeliku ilmaga

ÕHK ELUKESKKONNANA. Õhu kui elukeskkonna tähtsamad omadused. Organismide levimine õhu kaudu. Õhukeskkonda kasutavad loomad ja nende seosed teiste organismidega; erinevate lendajate (linnud, nahkhiired, putukad) kohastumused. Soovitusi õppetegevuseks: - Võrdlustabeli (-skeemi) täitmine: erinevate lendajate kohastumused.

ORGANISMIDE RÜHMAD JA KOOSSELU. Taimed. Õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine. Mürgised taimed/taimeosad. Taimede eluks vajalikud tingimused. Taimede tähtsus looduses ja inimeste elus. Seened. Kübarseened; hallitusseened: ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgisusega seotud ohud. Sümbioos taimede ja seente vahel. Kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus. Bakterid. Elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus. Loomad. Selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine (välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine). Parasiidid loomadel ja inimestel. Organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine: ühe taime-, looma- või seeneliigi põhjalikum tundmine. - Kübarseente virtuaalnäitus: www.loodusmuuseum.ee - Hallitusseente vaatlemine mikroskoobiga.

KODUASULA ELUKESKKONNANA. Loodus- ja tehiskeskkond koduasulas. Taimed ja loomad koduasulas. Koduasula keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Koduasulat tutvustava ülevaate / plakati koostamine.

Õpitulemused

7.klassi lõpetaja:

- 1) kasutab õppetekste teabe kinnistamiseks, täpsustamiseks ja ülesannete täitmiseks;
- 2) kasutab teabe leidmiseks õpetaja abiga Eesti eri kaarte (füüsiline, administratiivne, loomastik/taimestik, kliima jne);
- 3) nimetab Eesti taimi ja loomi, tunneb ära taimede osi ja loomade kehaehitust, toob näiteid erinevates elupaikades elavatest taimedest ja loomadest;
- 4) teab, millest sõltuvad Eesti ilmastikutingimused;
- 5) põhjendab mulla ja selle kaitsmise vajadust;
- 6) nimetab Eesti peamisi põllumajandus- ja tööstusharusid ning valmistatavat toodangut;
- 7) kirjeldab keemiliste ainete mõju taimedele ja loomadele (väetamine, reostamine);
- 8) põhjendab loodusvarade säästliku kasutamise vajalikkust.

Õppesisu

Teemad:

EESTI RIIK. Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid. Rahvaarv ja rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnad ja maa-asulad. Riigi haldusjaotus. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti piiri, naaberriikide, maakonnakeskuste ja suuremate linnade näitamine kaardil. Eesti maakonnakeskuste ja suuremate linnade kandmine kontuurkaardile. - Rahvastikukaardi põhjal (kava abil) Eesti rahvastiku paiknemise iseloomustamine. - Riigi üldandmete otsimine teatmeteostest (õpetaja suunamisel).

EESTI ILMASTIK. Ilm, ilmastik, kliima. Eesti asendi mõju kliimale. Ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. Ilmavaatlused ja ilma ennustamine. Ilma mõju inimtegevusele; äärmuslikud ilmaolud Eestis. Fenoloogiline kalender. Soovitusi õppetegevuseks: - Ilmavaatluste läbiviimine: andmete märkimine tabelisse, graafikute koostamine (õpetaja juhendamisel). - Erinevate ilmaportaalidega tutvumine (ilmaennustused, ilmahoiatused jm); Eesti erinevate piirkondade ilma võrdlemine ilmakaartide järgi (näiteks <http://www.emhi.ee>).

EESTI PINNAMOOD. Kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujunemises. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti kaardil suuremate madalike, kõrgustike ja nende kõrgemate tippude näitamine; pinnavormide tähistamine kontuurkaardil.

EESTI LOODUSVARAD. Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Energiaallikatena kasutatavad loodusvarad. Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine. Kaevanduste ja karjääride kasutamiseiga seotud keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti kaardil maavarade tähtsamate leiukohtade näitamine, maavarade kandmine kontuurkaardile leppemärkidega. - Tuntumate kivimite kirjeldamine ja võrdlemine (tunnused, leiukohad, kasutamine). - Ülevaate koostamine: kodukoha loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse.

EESTI MAJANDUS. Peamised majandusharud Eestis (nt põllumajandus ja 41 toiduainetetööstus, tööstus, teenindus, transport) ja vastavate majandusharudega seotud tegevused. Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted kodumaakonnas/-asulas: asukoht, tegevusalad, ametid, toodang või teenus(ed). Tuntumad tööstus- ja teenindusettevõtted Eestis. Soovitusi õppetegevuseks: - Kaupluse külastus, ülevaate koostamine (kava järgi) ühe toiduainete tootegrupi kohta (eestimaine ja sissetoodud kaup, toidukorvi maksumus, hindade võrdlus jms).

SELGROOGSED LOOMAD EESTIS. Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks

elukeskkonnas; juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees, kopsud õhkkeskonnas elavatel organismidel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigusoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Paljunemine, looteline areng, sünnitus ja lootejärgne areng, järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel. Soovitusi õppetegevuseks: - Selgroogsete loomade elutegevuse jälgede otsimine, nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses. - Toiduahelate ja -võrgustike koostamine.

ELUKESKKONNAD EESTIS:

Läänemeri. Läänemere asend ja ümbritsevad riigid, suuremad lahed, väinad, saared, poolsaared. Läänemere rannik. Läänemere mõju ilmastikule. Keskkonnatingimused Läänemeres. Läänemeri kui elukooslus; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Mere mõju inimtegevusele ja ranna-asustuse kujunemisele. Läänemere reostumine ja kaitse. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Soovitusi õppetegevuseks: - Kaardil Läänemere-äärsete riikide, suuremate väinade, lahtede, saarte, poolsaarte näitamine ja nimetamine; objektide kandmine kontuurkaardile. - Läänemerele iseloomulike toiduahelate ja -võrgustike koostamine. - Ülevaate koostamine: õlireostuse mõju Läänemere elustikule.

Jões ja järved. Eesti suuremad jõed ja järved. Jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse. Kalakasvatus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti suuremate jõgede ja järvede näitamine kaardil, objektide kandmine kontuurkaardile. - Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi. - Siseveekogude selgroogsetega ja taimedega tutvumine ühistegevuses, kasutades veebimaterjale aadressidel <http://bio.edu.ee/loomad/> ja <http://bio.edu.ee/taimed/>.

Aed. Aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed. Aiamuld. Kompost. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Bioloogiline ja keemiline tõrje aias. Toataimed.

Põld. Põld kui kooslus. Peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud). Mahepõllundus. Inimtegevuse mõju mullale. Mulla reostumine ja hävimine. Mulla kaitse. Soovitusi õppetegevuseks: - Erinevate muldade võrdlemine. - Komposti valmistamine. - Aia- ja põllukultuuride iseloomustamine ning võrdlemine, kasutades konkreetseid näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. - Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs. - Klassis olevate toataimede paljundamine, hooldamine.

Niit. Niit kui Eesti liigirikkaim kooslus. Looduslikud ja inimtekkelised niidud. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soovitusi õppetegevuseks: - Ülevaate koostamine ühest taimeliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks. - Toiduahelate ja -võrgustike koostamine.

Mets. Eesti metsad. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Mets kui elukooslus. Eesti metsade peamised puuliigid. Elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Metsade tähtsus ja kasutamine. Metsade kaitse. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti metsade peamiste puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale. - Ülevaate koostamine ühest loomaliigist selle põhjalikumaks tundmaõppimiseks. - Ülevaate koostamine ühistegevuses: mets igapäevaelus / metsaga seotud tarbeesemed. - Metsloomade tegutsemisjälgede uurimine. - Metsakooslust iseloomustavate toiduahelate ja -võrgustike koostamine.

Soo. Soode paiknemine ja teke. Madalsoo ja raba. Elutingimused soos. Soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus. Soode tähtsus. Turba kasutamine.

Soovitusi õppetegevuseks: - Aia-/põllumulla ja turba võrdlemine. - Turbasambla omaduste uurimine. - Soo selgroogsete ja taimedega tutvumine, kasutades veebimaterjale <http://bio.edu.ee/loomad/> , <http://bio.edu.ee/taimed/> . - Sookooslust iseloomustavate toiduahelate koostamine.

LOODUS- JA KESKKONNAKAITSE EESTIS. Inimese mõju keskkonnale. Looduskaitse Eestis: eri tasandid, kaitsealused objektid ja kaitsealad. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse. Kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel. Jäätmekäitus. Säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine). Soovitusi õppetegevuseks: - Looduskaitsealade näitamine kaardil. - Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta. - Ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist (probleemi olemus, võimalikud tekkepõhjused ja lahendused (ehk keskkonnahoidliku mudeli koostamine) vms.

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- 8. klassis luuakse kujutlus Euroopa loodusest ja 9. klassis maailma loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus maailmas. teadmised Eesti seostest Euroopa ja maailmaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine. Omandatakse globaalprobleemidest (loodushoid Eestis, Euroopas ja maailmas, riikide erinev suhtumine).
- Õppevormid on samalaadsed 6.–7. klassis kasutatavatega. Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppeja teabekirjandusest, Internetist. Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutlus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) leiab loodusloolist teavet atlasedest ja kaartidelt;
- 2) võrdleb Eesti ja Euroopa loodust ja geograafiat;
- 3) näitab ja nimetab kaardil Euroopa riike (õpitu ulatuses);
- 4) nimetab Euroopa loodusvööndeid ja toob näiteid enamlevinud taimede ja loomade rühmade esindajatest Euroopa loodusvööndites;
- 5) nimetab Eesti ja Euroopa tähtsamaid maavarasid ning metalle ja mittemetalle õpitu ulatuses;
- 6) eristab tahkeid aineid vedelikest nende peamiste omaduste alusel: ruumala säilimine, kuju/vorm;
- 7) toob näiteid keemiliste reaktsioonide kohta;
- 8) nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja järjestab need energiasäästu järgi;
- 9) mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;
- 10) kirjeldab ja toob näiteid igapäevaelust kehade vastastikusest mõjust ning jõudude rakendumisest (elastsus, hõõrdejõud, üleslükkejõud, raskusjõud);
- 11) kirjeldab heli ja müra tunnuseid;
- 12) põhjendab turvavöö kinnitamise vajadust.

Õppesisu**Teemad:**

MÕÕTMINE JA HINDAMINE. Kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine. Mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil). Mõõtühikute teisendamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Vaksa ja sammu pikkuse määramine. - Vahemaade hindamine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega. - Koolilaua pikkuse ja laiuse hindamine, hindamistulemuse võrdlemine vaksa ja joonlauaga mõõdetud tulemusega. - Risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine.

AINED JA SEGUD. Ained ja materjalid, nende omadused. Ained koosnevad osakestest. Liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid. Keemiline reaktsioon – uute ainete tekke protsess. Puhas aine; ainete segu. Segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud. Happed, alused ja soolad igapäevaelus; ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine. Looduslikud happelised ained, happevihmad. Soovitusi õppetegevuseks: - Lahuse valmistamine (nt soola-, suhkrulahus). - Segu lahutamine koostisosadeks. - Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoritega. – Kõõgikeemia.

LIIKUMINE JA JÕUD. Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoor. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine. Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas. Soovitusi õppetegevuseks: - Maa pöörlemise ja tiirlemise mudeldamine: öö ja päeva ning aastaegade vaheldumise selgitamine. - Maa loodusliku kaaslaste Kuu tiirlemise mudeldamine. - Oma kõndimise kiiruse määramine.

KEHADE VASTASTIKMÕJU. Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud. Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon. Soovitusi õppetegevuseks: - Keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine. - Raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga.

MEHAANILINE TÖÖ JA ENERGIA. Töö. Võimsus. Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena. Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes. - Näitkatsete jälgimine ja kirjeldamine kava toel.

VALGUS JA SELLE SIRGJOONELINE LEVIMINE. Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad. Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused. Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse kiirus. Vari. Varjutused. Soovitusi õppetegevuseks: - Tähistäeva vaatlemine. - Olmevalgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) võrdlemine. - Varju uurimine.

ORGANISMIDE RÜHMAD. Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid. Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses. Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses. Loomad. Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad. Selgrootud loomad. Usside, limuste, lüliljalgsete peamised välistunnused (sh võrdlus selgroogsetega), levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Selgrootute loomade hingamine. Selgrootute loomade erinevad

toiduhankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lüljalgsete liit- ja lahksugulisus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel. Inimese parasiidid. Peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Soovitusi õppetegevuseks: - Hallitus- ja pärmseente kasvatamine erinevates tingimustes. - Seente vaatlemine mikroskoobiga. - Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel.

MAA GLOOBUSEL JA KAARTIDEL. Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid. Soovitusi õppetegevuseks: - Objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne). Objektide kandmine kontuurkaardile. - Vahemaade mõõtmine looduses. Vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil. - Kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal. - Kaardi järgi liikumine; lihtsa plaani või kooliümbruse kaardi koostamine (abiga).

MAAKERA LOODUSVÖÖNDID. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. (Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.) Soovitusi õppetegevuseks: - Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine. - Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel. - Loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.

MAAVARAD. Kivimid ja nende teke. Maavarad Eestis ja Euroopas. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil. - Maavarade vaatlemine ja kirjeldamine. - Õppekäik loodusmuuseumisse: tutvumine maavaradega.

TUNTUMAD METALLID. Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel). Soovitusi õppetegevuseks: - Metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms). - Internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta. - Metallisulami kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses. - Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (<http://mudelid.5dvision.ee/>).

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) leiab loodusloolist teavet ja mõistab seda õpitu ulatuses (teatmeteosed, atlased, kaardid jm);
- 2) nimetab ja näitab kaardil mandreid, maailmajaguseid ja ookeane;
- 3) toob näiteid ilma muutumise põhjustest Eestis;
- 4) rühmitab loomi ja taimi erinevatel alustel, nimetab enamlevinud rühmi ning mõnda nende esindajatest loodusvööndites;
- 5) toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses;
- 6) eristab füüsikalisi nähtusi keemilistest nähtustest, mõistab nende ilmumise tingimusi ja/või kasutamise võimalusi praktilises elus;
- 7) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu, teab eesliidete kilo-, detsi-, senti- ja milli- tähendust ning teisendab pikkuse, pindala ja ruumala mõõtühikuid;
- 8) kirjeldab elamu elektrikilbis paiknevaid seadmeid ja nende otstarvet, oskab võtta vooluarvesti näitu, järgib elektriseadmete kasutamise ohutusnõudeid;

- 9) on teadlik kiirgusallikate ohtlikkusest, tunneb ära kiirguse ohu märgi; teab, kuidas end kaitsta kiirguse eest;
- 10) kirjeldab Päikesesüsteemi (Päike, planeedid: Maa tüüpi planeedid, hiidplaneedid, nende orbiidi kuju, kaaslased, planeetide paiknemise järjekord);
- 11) tunneb säästliku eluviisi ja looduskaitse põhimõtteid, keskkonna- ja energiasäästu vajalikkust.

Õppesisu

Teemad:

INIMESE ORGANISM. Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid. Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel.

Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral. Soovitusi õppetegevuseks: - Loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga.

- Esmaabivõtete harjutamine.

Vereringe. Südame ehitus ja talitus. Veri, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaksineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid. Soovitusi õppetegevuseks: - Katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule. - Esmaabivõtete harjutamine.

Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisesüsteem. Soovitusi õppetegevuseks: - Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (<http://mudelid.5dvision.ee/>). - Isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel).

Hingamine. Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine. Soovitusi õppetegevuseks: - Praktilise tööga või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine. - Esmaabivõtete harjutamine.

Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.

Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid. Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimodeli abil). Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis. Soovitusi õppetegevuseks: - Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.

Infovahetus väliskeskkonnaga. Silma ehitus ja talitus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. Soovitusi õppetegevuseks: - Katsed meeleeelundite tundlikkuse määramiseks.

VALGUSE PEEGELDUMINE JA MURDUMINE. Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine. Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja

lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. Soovitusi õppetegevuseks: - Valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine Kuu faaside mudeldamiseks. - Valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsega. - Valgusfiltri läbilaskeriba kindlakstegemine.

VÕNKUMINE JA LAINE. Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Müra ja mürakaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. Soovitusi õppetegevuseks: - Võnkuva keha amplituudi, perioodi ja sageduse määramine. - Laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine. - Lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine. - Heli (müra) summutavate materjalide võrdlemine. - Kuuldepiirkonna määramine.

RÕHUMISJÕUD. Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter. Üleslükkejõud. Kehade ujumine. Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas. Soovitusi õppetegevuseks: - Õhurõhu mõõtmine baromeetriga, õhurõhu muutuste fikseerimine, rõhu muutumise ja ilma muutumise seose uurimine. - Autorehvide rõhu kontrollimine. - Üleslükkejõu väärtuse määramine.

ELEKTRIÕPETUS. Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsmed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarvitid koduses majapidamises, elektriohutus, säästlikkus. Soovitusi õppetegevuseks: - Lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga. - Lühis: 1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral. - Kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.

MAGNETNÄHTUSED. Püsimagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirgus: kiirgusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele. Soovitusi õppetegevuseks: - Katsed püsimagnetitega. - Püsimagneti ja elektromagneti katseline võrdlemine.

KEEMIA IGAPÄEVAELUS. Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond. Soovitusi õppetegevuseks: - Plasti põletamine (tõmbekapis).

MAAILM. Mandrid, maailmajaod, suuremad riigid, pealinnad maailma poliitilisel kaardil: asukoht, geograafilised koordinaadid. Erinevad rassid ja rahvad. Soovitusi õppetegevuseks: - Atlasest või internetist vajaliku kaardi leidmine, kohanime registri kasutamine. - Kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.

EUROOPA JA EESTI. Rahvastik, asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Eesti ja mõne teise Euroopa riigi võrdlus kaartide, teabeallikate põhjal. - Diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal). - Eesti rahvastiku iseloomustamine / võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal.

Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine: elektri tarbimine koduses majapidamises (elektritarvitid, kasutamise aeg, elektriarvesti näit, tarbimise hind, säästlikkuse võimalused).

Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate / võrdlustabeli koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil): toiduainete päritolulamaa, hind jms.

Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või - maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid. Soovitusi õppetegevuseks: - Uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaris tööna (kava abil) peamiste vaatamisväärsuste kohta kodulinnas või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele. - Ülesannete / võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms).

REISISIIHT EUROOPA. Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms. Soovitusi õppetegevuseks: - Reisisihiks valitud riigi (linna) ja transpordivõimaluste iseloomustamine kaartide ja teabeallikate põhjal, valikute põhjendamine toetudes õpitud teadmistele. Uurimusliku ülevaate esitamine kaaslastele.

9. Ainevaldkond „Sotsiaalne”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Ajalugu						1	2	2	1	6
Inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1	14

AJALUGU

Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetuse kaudu toetatakse õpilase suutlikkust teha valikuid ja mõista oma vastutust ühiskonna ees. Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) tajub aja kulgu ja oma elu lugu läbi põlvkondliku järjepidevuse;

- 2) teadvustab sotsiaalse ja looduskeskkonna muutumist ajas;
- 3) teab oluliste ajalooliste sündmuste põhifakte (mis?, kus?, millal?);
- 4) mõistab sündmustevahelisi ajalisi ning põhjus-tagajärg-seoseid;
- 5) teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 6) teab lugusid oma tuttavate täiskasvanute elust;
- 7) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja tänapäeva arengusuundadest;
- 8) teab ja väärtustab kombeid ja traditsioone oma kultuuris;
- 9) aktsepteerib teisi rahvusi ja kultuure ning on avatud nende tundmaõppimisele;
- 10) leiab infot erinevatest teabeallikatest ja oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust;
- 11) tajub ja tunneb üldinimlikke väärtusi ja moraalinorme;
- 12) tunneb ja järgib jõukohaselt üldisi õigusnorme ning demokraatia põhimõtteid;
- 13) väärtustab Eestimaad oma kodumaana ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloo osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse lapse isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja ettekujutustele, kesksel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Otstarbekas on „oma ajaloo” (eluloo) koostamine näiteks vanematelt ja vanavanematelt saadud teabe põhjal.
- Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised, et vältida võimalike väärkujutluste 36 kinnistumist ja uute kujunemist. Õppetöös tuleb vastata kõigile ajalooalastele küsimustele ning vestluse käigus jälgida aktiivselt õpilaste ettekujutuste arengut.
- 6. klassis omandatakse teadmisi õpilaskeskse lähiümbruse kohta. 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo tundmaõppimisele. Väga oluline on ajaloo õpetamisel muuseumide, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine ning minevikku kajastavate filmide vaatamine.

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) tunneb huvi oma perekonnaga seotud minevikusündmuste vastu;
- 2) teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud;
- 3) tajub mineviku ja oleviku seoseid;
- 4) mõistab „põlvkonna” olemust;
- 5) mõistab ajalist järgnevust ajateljel, omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest.

Õppesisu

Sissejuhatus.

Mis on ajalugu? Mida me minevikust mäletame? Suguvõsa ajalugu. Minu suguvõsa.

Kuidas me ajaloost teada saame? Suulised ajalooallikad.

Vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu maal. Vanemate lapsepõlve aegne elu linnas. Vanavanemate elu maal nende noorusajal. Vanavanemate elu linnas nende noorusajal. Kool läbi aegade. Toit inimeste elus eri aegadel. Eri ajastute inimeste rõivad.

Kirjalikud ja esemelised ajalooallikad.

Vanad asjad jutustavad minevikust. Muuseum. Muuseumikülastus. Kirjalikud ajalooallikad. Arhiiv. Vanad ehitised jutustavad minevikust. Rehetare. Õppekäik kodukoha vanemate ehitistega tutvumiseks. Ajaloo jäljed maastikul ja maapõues. Õppekäik kodukoha linnamäe, kivikalme või muu ajaloojäljega tutvumiseks. Raamatud räägivad ajaloost. Filmid räägivad ajaloost.

Ajaarvamisest.

Ajaarvamisest. Esimesed jäljed inimestest kodukohas. Kodukoht muinasajal. Keskaja jäljed kodukohas. Kodukoht 100 a tagasi. Eluolu kodukohas kaasajal.

Õpitu kinnistamine.

Ekskursioon. Kordamine.

Õpitulemused

7.klassi lõpetaja:

- 1) nimetab vanaaja olulisemaid kultuurisaavutusi;
- 2) selgitab õpitava ajaloo perioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;
- 3) nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg);
- 4) selgitab üldisi fakte Eestist ja tema naabermaadest muinas- ning keskajal;
- 5) kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust;
- 6) nimetab keskaja tähtsamaid leiutisi ja avastusi.

Õppesisu

Muinasaeag.

Ajaarvamisest. Kiviaeg. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus. Metallide kasutuselevõtt. Looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel. Muinasaja ajajärgud ja nende üldiseloomustus.

Muinasaeag Eestis.

Jääaeag. Eesti ala asustamine inimestega. Vanimad inimasulad Eestis. Muistsete eestlaste eluolu. Karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis. Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel. Eestlased muinasaja lõpus. Eestlaste naabrid. Eestlaste naabruses tekivad riigid. Suhted naabritega.

Vanaaeag.

Vanaaja sisu ja üldiseloomustus. Vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näitel.

Keskajast ja feodaalkorrast.

Keskaja üldiseloomustus. Põlluharimise areng keskajal. Talupoegade elu-olu. Feodaalide elu-olu. Keskaegsed linnad. Ristiusu kirik. Feodaalsed riigid. Ristisõjad.

Eestlaste muistne vabadusvõitlus.

Tung itta Liivlaste ja lätlaste alistamine Muistse vabadusvõitluse algus. Ümera lahing. Lembitu. Madisepäeva lahing. Taanlased Põhja-Eestis. Muistse vabadusvõitluse lõpp. Miks eestlased lüüa said?

Eestlased võõra võimu all.

Eesti ala pärast vallutust. Jüriöö ülestõus. Keskaegsed linnad Eestis. Keskaegne Tallinn. Reformatsioon. Reformatsiooni mõju kultuuri arengule.

Eestlaste naabrid XIII-XV sajandil.

Liivlased, lätlased, leedulased, Soomlased, rootslased. Venelased. Kordamine. Eesti varauusajal. (6 tundi) Liivi sõda. Eesti Rootsi riigi koosseisus. Eestikeelse koolihariduse algus. Tartu Ülikool. Suur nälg.

Suured leiutused ja avastused.

Teaduse ja tehnoloogia areng keskaja lõpul. Trükikunsti leiutamine. Esimesed eestikeelsed raamatud. Tulirelvade kasutuselevõtmine. Linnade kaitseehitiste muutumine. Meresõidu arenemine. Ameerika avastamine. Esimene teekond ümber maailma. Asumaade vallutamine. Orjakaubandus.

Õpitu kinnistamine

Õppekäik/ekskursioon. Kordamine.

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- 8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo õppimisele seoses Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis vajadus pöörata tähelepanu otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.
- 8. klassi ajalooõpetuses lähtutakse kontsentrilisuse põhimõttest. Taotluseks on tuua selgelt esile seosed varemõpitu ja -kõnelduga, et võimaldada sel moel äratundmistunde tekkimist. Võimaluse korral korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne. Rõhutatatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajateljele kantakse Euroopas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.
- 9. klassis üldistatakse seni Eesti ja Euroopa ajaloo kohta õpitud, paigutades selle maailma ajaloo konteksti. Ajateljele kantakse kogu maailmas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on arenenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) mõistab sõdade erisust seoses ajaperioodiga;
- 8) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 9) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

Õppesisu

Maailm uusajal.

Mis on uusaeg? Euroopa uusaja algul Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd Suur Prantsuse revolutsioon Napoleoni sõjad. Euroopa pärast Napoleoni sõdu Tööstusrevolutsioon Muuseumitund/filmitund.

Eesti Tsaari-Venemaa võimu all.

Põhjasõda. Peeter I Eesti pärast ühendamist Venemaaga. Muudatused majanduses. Talupoegade koormiste suurendamine Pärissorjus. Pärissorjuse kaotamine ja asendamine teoorjusega Mõisnike elu-olu Teorendilt raharendile. Talude päriseksostmine. Talurahvarahutused. Mahtra sõda Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Eesti talurahva elu.

Talupere. Talu hooned Talupere aastaringised tööd Talurahva söök ja söögikombed Rahvakalender ja rahvakombed Talurahvakoolid Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Rahvuslik ärkamisaeg.

Ärkamisaja eellugu. Kr. J. Peterson Fr. R. Kreutzwald. „Kalevipoeg“ J.V. Jannsen ja „Postimees“ Vanemuise Selts. I üldlaulupidu L. Koidula. Eesti teatri algus J. Hurt C.R. Jakobson Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Tööstuse areng. Venestamisaeg.

Esimesed vabrikud ja raudteed Eestis Töölise elu. Venestamisaeg. Rahvuslik liikumine venestamisajal. EÜS ja Eesti rahvusvärvide algus J. Tõnisson ja „Postimees“. Karskus- ja spordiseltsid. G. Lurich Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Eesti XX sajandi alguses.

Eesti majandus XX sajandi algul 1905.-1907. aasta revolutsioon. Revolutsioonisündmused Eestis. Mõisate põletamine. Karistussalgad. Eesti enne I maailmasõda. Väljarändamine Eesti kultuur XX sajandi algul Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Maailm I maailmasõja eel.

Suured leiutused ja avastused. Suurriikide ajastu (Briti impeerium, Ameerika Ühendriigid, Tsaari-Venemaa, Saksamaa, Prantsusmaa) I maailmasõja põhjused ja algus. 1917. aasta revolutsioon Venemaal. Nõukogude võimu kehtestamine. I maailmasõja lõpp Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Eestist saab iseseisev riik.

Eestlased I maailmasõjas Eesti 1917. aastal Eesti 1918. aastal Muuseumitund/filmitund/õppekäik.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 2) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 3) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 4) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 5) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 6) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 7) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 8) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 9) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

Õppesisu

Eesti Vabadussõda.

Vabadussõja algus. Kaitse korraldamine. Välismaine abi. Eesti vabastamine. Sõda sakslastega. Võnnu lahing. Vabadussõja lõpp. Tartu rahu Muuseumitund/õppekäik.

Eesti Vabariik 1918-1940.

Asutav Kogu ja maareform Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika Põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus Eesti Vabariigis.

Maailm kahe maailmasõja vahel.

Saksamaa pärast I maailmasõda Kommunistlik Nõukogude Liit Asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine.

Eesti kaotab iseseisvuse. 1939-1940

Molotovi-Ribbentropi pakt. Baaside leping. Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga. Esimene Nõukogude aasta.

Teine maailmasõda 1939-1945

II maailmasõja käik. II maailmasõda ja Eesti Sõjasündmused Eestis 1944.

Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda.

Maailm pärast II maailmasõda. Külma sõda Nõukogude Eesti Kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine Eesti taasiseseisvumine Muuseumitund/õppekäik.

Ühiskonnaõpetus.

Põhiseadus. Eesti riigi sümbolid Valimised Riigikogu Riigipea. Valitsus. Korrakaitse. Riigikaitse. Kohus. Ekskursioon/õppekäik.

INIMESEÕPETUS

Õppeaine kirjeldus

- Inimeseõpetus on lõimitud õppeaine. Ainekava sisaldab nelja põhilist teemade valdkonda: sotsiaalsed toimetulekuoskused (sh enesekohased oskused ja suhtlemisoskused), terviseõpetus, igapäevane elukorraldus ning ühiskonnaõpetus, viimane on lõimitud 1.-5.klassis. Lisaks on inimeseõpetus seotud karjääri planeerimisega, mille osaoskuste arendamine sisaldub nii sotsiaalsete oskuste kui ka igapäevase elukorralduse teemade valdkonnas. Kõikide teemade juures on õpetuse rõhuasetus valdavalt sotsiaalsel ning probleeme ennetaval aspektil. Aine käsitluse kaudu aidatakse õpilastel õppida tundma oma keha, mõistma ja reguleerima oma tunnetustegevust, võimalikult adekvaatselt hindama enda omadusi ja võimeid ning ümbritsevat keskkonda, sh selle võimalusi ja ohte; kujundatakse positiivse sotsiaalse käitumise oskuseid (toimetulek enese, teiste ning ühiseluga). Õpetuse eesmärk (integreeritult teiste ainetega ning järjepideva kasvatusetegevusega) on aidata õpilasel kujuneda isiksuseks, kes on võimeline kohanema ümbritsevas keskkonnas ning toime tulema iseseisvas praktilises elus.
- Inimeseõpetuse õppesisu on koostatud ja selle rakendamine toimub kontsentriselt: samade teemade puhul laieneb aastast aastasse õppesisu ning suurenevad nõudmised õpitulemustele. Korduvate teemade puhul on iga klassi ainekavas märgitud ainult uus õppesisu: kontsentiline käsitlus eeldab, et eelnevalt õpitut korratakse või tuletatakse meelde, vajadusel kujundatakse puuduvaid teadmisi-oskusi. Kontsentrist ainekäsitlust toetab järjepidev ainetevahelise integratsiooni rakendamine ning eakohaste üldpädevuste kujundamine.
- Inimeseõpetuse ja teiste õppeainete vaheline lõiming avaldub nii temaatika, kasutatavate (aktiiv) õppemeetodite kui omandatavate pädevuste tasandil. Väga tihe on seos emakeele (sõnavara, lausemallid, tunnetustegevus, etiketikäitumine, suhtlemine jne) ja tööõpetuse ainega (kultuuripärand, säästlikkus ja turvalisus (ohutustehnika), tööprodukti esteetiline välimus jne), samuti loodusõpetuse ja matemaatika ainega.

- Inimeseõpetuse teemade käsitlemisel kasutatakse aktiivõppemeetodeid. 1.-5.klassis kasutatakse palju mängulisi elemente ja õppemänge. Teadmiste-oskuste kinnistamiseks loodavates tegevus- ja suhtlussituatsioonides (sh rollimängudes) kujundatakse järjepidevalt oskust mõista, valida ja kasutada variatiivseid repliike, mitteverbaalseid väljendusi (miimika, žestid); harjutatakse etiketikäitumist (nt tervitamine, võõra poole pöördumine jne); kujundatakse turvalise ja loodussäästliku käitumise teadmisi-oskusi.
- Inimeseõpetuse tundides hinnatakse õpilase teadmisi, oskusi ja nende rakendamist. Õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on motiveerida ja toetada õpilast, saada ülevaade püstitatud eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust ning saadud teabe kasutamine õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.
- Inimeseõpetuse õppesisus on paljude teemade käsitlemise rõhuasetus õpilase vahetul ümbrusel ja kodukohal, seetõttu tuleb õppematerjal siduda oma kodukandiga (sh kooliga).

Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi ja vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoolitseb iseenda ja kaaslaste tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid, esmaabi); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) järgib olmesuhtlemiseks vajalikke sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti;
- 8) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.

Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- 1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema koos, matkides ning eeskuju järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi (teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms).
- Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, eseme- ja tegevuspildid), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng).
- Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi (*Mida tegid? Mida hakkad tegema?*), harjutatakse oma ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingut verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset planeerimist. Ühistegevuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele.

- Igas tunnis tegeldakse (koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžeeega mängu (nii üksi kui ka mitmekesi), korraldada koostegevust, kasutada mängus esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatsioone. Mänguoskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge (süžee mängud, reeglitega mängud) ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguoskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest.
- Võrdlevate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama (puhas/must-, meeldib / ei meeldi- jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama). Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite praktilisi kasutamisoskusi. Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal (nt tervitamine, pea kammimine jne).

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- 1) nimetab oma lemmiktegevusi küsimuste toel;
- 2) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 3) kirjeldab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukohta, õdede-vendade ja vanemate nimesid;
- 4) väärtustab kodu ja perekonda;
- 5) kirjeldab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 6) teab oma kohustusi kodus;
- 7) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja suudab meeldetuletamisel mängureeglitest kinni pidada;
- 8) hindab kaaslaste tegevusi meeldib / ei meeldi-tasandil ning õppesituatsioonis õige / valetasandil;
- 9) hoolitseb isikliku välimuse ja hügieeni eest (kammib juukseid, peseb käsi ja hambaid, kasutab tualetti);
- 10) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu;
- 11) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses;
- 12) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 13) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 14) korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 15) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 16) kirjeldab ühissõidukisse sisenemise ja väljumise korda.

Õppesisu

MINA JA MEIE

Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi,

kool, klass). Õpitegevused koolis, õppevahendid. Tüli; vabandamine, leppimine (dialoogi repliigid). Peo-, töö-, spordiriietus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga).

MINA JA TERVIS

Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.

MINA JA PERE

Pereliikmed (vanemad, õed-vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.

MINA JA MINU KODU

Kodumaja (talamaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus, koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa, Eesti Vabariigi lipp.

MINA JA AEG

Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Ööpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste tegevused, riietus, ohud jalakäijatele liikluses).

MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslaste oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.

MINA JA TURVALISUS

Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- 1) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;
- 2) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi;
- 3) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides;
- 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, valib ja jagab rolle ning mänguasju;
- 5) nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meelditasandil;
- 7) tunneb ära situatsiooni, kus kedagi kiusatakse;
- 8) kirjeldab ja järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) nimetab illustratsioonidele toetudes vajalikke toidukordi ja tervisele kasulikke toite;
- 10) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 11) kirjeldab üksteisega arvestamise võimalusi peres;
- 12) selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- 13) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 14) määrab aega täistundides;
- 15) kirjeldab ja väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;
- 16) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 17) väärtustab ausust asjade jagamisel;
- 18) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

Õppesisu

MINA JA MEIE

Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid (sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.

MINA JA TERVIS

Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-köha korral. Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas

MINA JA PERE

Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud, pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).

MINA JA MINU KODU

Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).

MINA JA AEG

Aasta (aastaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.

MINA JA ASJAD

Minu oma, kaaslase oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadetus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Individuaalsed ja üldkasutatavad transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele.

MINA JA TURVALISUS

Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valessti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, võõralt asjade/maiustuste vastu võtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliid), vanemale helistamine.

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- 3.–5. klassis kujundatakse jätkuvalt õpilaste oskust märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms); tutvustatakse ja õpetatakse väärtustama rahvuskombeid, -traditsioone (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Läbivalt tutvustatakse elukutseid ja nende esindajate põhitegevust (nt kaupluse teema juures müüja tegevus jne).
- Tegevus- ja suhtlussituatsioonides tegeldakse isiksuseomaduste ning ühiskonnas aktsepteeritavate käitumishormide kujundamisega: õpetatakse märkama – eristama – mõistma igapäevaseid situatsioone (sh ohuolukordi), verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms; täiendatakse ühis- ja koostevõime oskusi (sh hoolivat ja teisi arvestavat suhtumist, vastutus- ja kohusetunnet); harjutatakse etiketikäitumist.

Pere ja koduga seotud teemade käsitlemisel selgitatakse õpilastele laste ning vanemate vastastikuseid õigusi-kohustusi.

- Järjepidevalt kujundatakse (täiendatakse) õpilaste sotsiaalset teadlikkust ning verbaalset aktiivsust: õpetatakse (abivahendite toel) kirjeldama ja hindama kaaslaste ning iseenda tegevus- ja käitumisakte (sh mõistma ja nimetama eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid iseloomujooni jne), õpetatakse planeerima (sh parandama) edasist tegevust/käitumist. Harjutatakse suhtlemist ja koostegevuse reguleerimist dialoogis (kutse koostegevusele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine-loobumine, alternatiivne ettepanek).
- Teemade käsitlemisel kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on suurem osatähtsus praktilistel tegevustel ja õppekäikudel, eetilise sõnumiga lühipalade lugemisel ja analüüsimisel.

Õpitulemused

3.klassi lõpetaja:

- 1) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest;
- 2) väärtustab iseennast ja teisi;
- 3) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine);
- 4) hindab ning vastandab õpituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil;
- 5) kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses;
- 6) kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu;
- 7) kirjeldab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni;
- 8) nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust;
- 9) kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- 10) teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- 11) teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest kaaslasti;
- 12) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport;
- 13) kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus);
- 14) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- 15) väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- 16) nimetab oma kohustusi peres;
- 17) tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill);
- 18) väärtustab Eestit – oma kodumaad;
- 19) jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5–6 lauset);
- 20) määrab aega täis- ja pooltundides;
- 21) kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi;
- 22) kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- 23) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh kasutada telefoni, valida hädaabi numbrit).

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Minu. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine).

Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine. Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas. Telefonivestlus sõbraga (kutse koostegevusele, dialoog). Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded). Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine. Suhtluspartnerite näoilmed, hääletoon (viha, hirm, vastikus, häbi, üllatus, rõõm).

INIMENE JA TERVIS Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega. Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine. Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport.

INIMENE JA PEREKOND

Peretüübid: suurpere, väikepere. Õdede-vendade, vanemate, vanavanemate andmed (nimi, vanus, tegevus). Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne, üksteisega arvestamine.

INIMENE JA KODUMAA

Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümbolid: vapp, hümn. Pealinn. President. Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud).

INIMENE JA AEG

Aastaegade jagunemine kolmeks perioodiks (varakevad jne), inimeste tegevused, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast (kõndimine jäätunud veekogul jms). Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad). Kellaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused.

INIMENE JA TURVALISUS

Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Käitumine tundmatute ainetega, vedelikega. Päästeteenistus: kiirabi, politsei, tuletõrje; abi vajadus (seos õnnetusjuhtumitega). Abipalve esitamine hädaabi numbril 112. Turvakodu.

Õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- 1) nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid;
- 2) väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust;
- 3) analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi;
- 4) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade);
- 5) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid;
- 6) tunneb õpituatsioonis konfliktsituatsiooni ning mõistab, millistel juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;
- 7) kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele;
- 8) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus;
- 9) väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukohta rikkusi ja tunneb ära sümbolid;
- 10) hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda;
- 11) kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas;
- 12) määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas;
- 13) hangib koostegevuses teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest;
- 14) mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust;
- 15) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist;

16) sorteerib klassis tekkivaid olmejätmeid;

17) kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine). Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); võimalikud konfliktid igapäevases koolielus. Teatamine, kaebamine.

INIMENE JA TERVIS

Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).

PEREKOND JA KODUKOHT

Minu sugupuu (perekond ja lähisugulased). Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Meie kool ja teised ümbruskonna koolid. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).

INIMENE JA AEG

Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hilinemine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.

INIMENE JA TEAVE

Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) kodus majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. Kirja saatmine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Olmejätmete tekkimine klassis ja kodus majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkinud prügi); jätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine, ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).

Õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes;
- 2) osaleb koostevõttes erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne);
- 3) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktsituatsioonis;
- 4) kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg);

- 5) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi ning teab hoolitsematuse tagajärgi;
- 6) kirjeldab uimastite (alkoholi ja tubaka) mõju õppimisvõimele ja käitumisele;
- 7) kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone;
- 8) määrab aega minutilise täpsusega ning koostab õpetaja abiga endale otstarbeka ajakulutusega päevakava;
- 9) otsib koostegevuses teavet pilt-teatmeteosest;
- 10) teadvustab reklaamide eesmärke;
- 11) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga;
- 12) teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust;
- 13) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi kodus ning koolis;
- 14) nimetab olmejäätmete käitlemise viise koduses majapidamises;
- 15) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevat tagajärki.

Õppesisu

KÄITUMINE JA SUHTLEMINE

Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed/negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemisesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve, keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana. Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamine ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.

INIMENE JA TERVIS

Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsmis-, kompimis- ja lõuend) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. "Ei" ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.

PEREKOND JA KODUKOHT

Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariiete kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused/erinevused kaaslastega). Pühad ja kombed (ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev, hingedepäev).

INIMENE JA AEG

Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne).

INIMENE JA TEAVE

TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekülge (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD

Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja

soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine kodus majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- 6.–7. klassis täiendatakse õppetegevuse käigus jätkuvalt õpilaste sotsiaalseid suhtlemis- ja käitumisoskusi. Õpetaja poolt organiseeritud suhtlussituatsioonides (dialogis ja polioloogis) harjutatakse teabe esitamist ja küsimist, väljendusvahendite mõistmist ja kasutamist sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest ja -normidest (st suhtluspartnerite soovide, kavatsuste jms erinevad väljendusviisid), erinevate seisukohtade (sh vastandlike) mõistmist ja väljendamist, oma arvamuste selgitamist/kaitsmist. Oma ja kaaslaste tegevuse kohta tagasiside andmisel suurendatakse õpilaste verbaalset aktiivsust, kujundatakse avaliku esinemise esmaseid oskusi: toimub individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemine, kommenteeritakse ja hinnatakse iseenda ning kaaslaste tegevus-, käitumis- ja suhtlusakte. Üksikute aktide hindamiselt jõutakse tervikuni; õpilasi juhatakse leidma seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti komponentide vahel, tegema järeldusi. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate strateegiatele, motiividele ja kavatsustele; olukordade tingimustele, tulemustele ja tagajärgedele. Õpetatakse leidma situatsioonidele alternatiivseid lahendeid ning esitama soovitusi kaaslastele.
- Suhtlemis- ja terviseetemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu õpilaste arengulistele muutustele organismis ja käitumises (suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning vaimsele ja sotsiaalsele tervisekasvatusele (eneseanalüüs ja positiivne mõtlemine; nõustamis- ja abivõimalused jms).
- Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadliku ja säästliku tarbija kujunemiseks. Võrreldakse teenuseid–kaupu (otstarve, hind, vajadus, pakendiinfo jms), õpitakse eristama ja arvestama oma soove ning võimalusi, planeerima oma tegevusi.
- Õppetegevuses kasutatavatest aktiivõppemeetoditest domineerivad eetilise sõnumiga palade lugemine ning analüüs ja praktilised tegevused (rühmatööd, rollimängud jms). Tegevustes luuakse probleemsituatioone, otsitakse neile lahendusi. Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT-vahendeid.

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti, eristab kohast käitumist/suhtlemist kohast käitumisest/suhtlemisest;
- 2) võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg);
- 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -ee

- 9) koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning teabetekstidest; edastab plaani abil kaaslastele teavet;
- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet);
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise;
- 16) demonstreerib õpisisu olulisel juhul hädaabi numbrile helistades täpse teabe andmist.

Õppesisu

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine jm. Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jäljendamine; isiklik arvamus, vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest. Suhtlemine vastassugupoolega (tähelepanu köitmine, tunnete verbaalne ja mitteverbaalne väljendamine, reageerimine (eba)meeldivatele ettepanekutele jms). Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtlemine koduste ja eakaaslastega: rääkimine, ärakuulamine; pinged-konfliktid, arusaamatused, nende vältimine ja lahendamine. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.

MINA ISE

Mina-pilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes olukordades).

INIMESE TERVIS

Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest (nahk, meelelundid, aju, kopsud, magu, neerud, maks, suguelundid). Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo (eri toitainete sisaldumine; parim enne jms). Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja nälgutamise), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.

INIMESE ARENG

Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.

INIMESE VÄLIMUS

Riietumine (olukorrale ja kehaehitusele sobiva riietuse, jalanõude valik, noortemood – riietusesemete otstarbekus). Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid: pesemis- ja hooldusvahendite kasutamine; keemiline puhastus, kingsepp (oma soovide väljendamine suhtlemisel). Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Küünte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.

INIMENE JA KODU

Kodu ja koduümbrus (kirjeldus, soovid muudatuste osas; igapäevane korrashoid). Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine (suulise ja kirjaliku kutse saamine, ettevalmistused sõltuvalt küllakutsest, külas

viibimine). Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtted ja nende toodang, töötajate ametid.

INIMENE JA TEAVE

Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühiinfo hankimine ja edastamine koostegevuses). Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Kodukeemia kasutamine (WC, vanni, pliidi ja akna puhastamine), piktogrammide pakendil, kodukeemia väärkasutuse võimalikud tagajärjed. Tulekahju tekkimise ohud koduses majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esimeste tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine.

Õpitulemused

7.klassi lõpetaja:

- 1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele;
- 2) teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi;
- 3) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);
- 4) oskab teha kaaslastele (sh vastassugupoole esindajatele) ettepanekuid ning vastata positiivsetele/negatiivsetele ettepanekutele situatsioonile vastavaid moraalinorme ja käitumisetiketti arvestades;
- 5) väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist;
- 6) mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust;
- 7) oskab uimastitega seotud situatsioonides ütelda „ei” ning vajaduse korral abi kutsuda;
- 8) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi);
- 9) koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine);
- 10) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning teabetekstidest; edastab plaani abil kaaslastele teavet;
- 11) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus, kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet);
- 12) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada;
- 13) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused);
- 14) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid;
- 15) kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise;
- 16) demonstreerib õpitu situatsioonis hädaabi numbrile helistades täpse teabe andmist.

Õppesisu

SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA

Suhtlussituatsioonide kirjeldamine oma ja teise positsioonilt; suhtluspartneri soovide, kavatsuste variatiivsed väljendusviisid; hinnang suhtluspartnerite käitumisele (motiivid, tingimused, tulemused); eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusel); konfliktide lahendamise võimalused. Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad: agressiivne, ennastkehtestav ja alistuv käitumine; süüdistamine, kriitika; ironia, must huumor. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine,

mida sõprades, sh vastassugupooles hinnatakse. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine (kaaslane kinos, teatris, peol: kutsumine, nõustumine/keeldumine, alternatiivsete ettepanekute esitamine, kaaslasega arvestamine jne). Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted: partnerite valmisolek, seksuaalsuhtest keeldumine, selle edasilükkamine; vastutus seoses seksuaalelu alustamisega, noorte nõustamisteenused. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.

MINA ISE

Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga inimeste käitumine, minu ja kaaslaste reageeringud kiitusele, laitudele, õnnestumisele, ebaõnnestumistele jms.; hinnangud reageeringutele, käitumisele; võimalikud lahendused).

MINU TERVIS

Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana (kehalise aktiivsuse vormid, võimalused koolis, kodukohas). Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine (registratuur, vestlus vastuvõtul, konsultatsioon telefoni teel). Tuntumad ravimtaimed (korjamine, säilitamine, apteegist ostmine; kasutamine). Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.

KODU JA KODUKOHT

Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine (võimalused ja pakkumised kodukohas ja lähiümbruses jne), tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses (planeerimine koostegevuses: info otsimine vaatamisväärsuste kohta, valikute tegemine, ettevalmistuste planeerimine (sh reisikoti pakkimine); kirjalik meespea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine jms). Noorteüritused, -peod (kodused peod; kooli-, linna- jm peod: käitumine, riskid). Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.

INIMENE, AEG JA TEAVE

Isikut tõendav dokument (ID-kaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine. Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähitud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubateenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustuminekeeldumine.

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA

Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).

INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS

Jäätmekäitlus maal ja linnas (era- ja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammide pakenditel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamisel (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- Õppetegevuses rakendatakse ja täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi/oskusi. Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Harjutatakse vestluspartnerilt täiendava teabe küsimist, erinevate ja vastandlike arvamuste kuulamist ja eristamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine). Kujundatakse oskust hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg-seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).
- Teemade käsitlemisel tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi (sh selgitatakse igaühe õiguste, vabaduste ja kohustuste ühetaolisuse printsiipi), kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid. Õpilastele tutvustatakse ja õpetatakse kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida, kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.
- Perekonnaõpetuse ühe osana pööratakse tähelepanu vanema rollile oma lapse kasvatamisel: tutvustatakse lapse arengutingimusi, eakohaseid arendavaid tegevusi ja vahendeid (kehalised tegevused, mängud ja mänguasjad, raamatud jms); õpetatakse lapsega koos mängima ja tegutsema. Väiksematele mängude õpetamist ja koosmängimist saavad õpilased harjutada vahetundidel, kooli üritustel.
- Tundides kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised õppused (sh rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemsituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. (Lisa)õppematerjalina kasutatakse trüki- ja elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (ajakirjandus, käsiraamatud) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ning selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekterimist).

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpisisuotsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste korral;
- 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpisisuotsioonis lahendusi pingeolukordadele; reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;
- 3) kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpisisuotsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 4) nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
- 5) leiab infot nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses, kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 6) teab ja otsib olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks;
- 7) väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
- 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 9) eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 10) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi);
- 11) selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 12) mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamise seotud riske ja vastutust;
- 13) hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja -tekstidest;
- 14) oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi;

16) nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.

Õppesisu

KÄITUMINE RÜHMAS

Rühmakäitumine: Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

LÄHISUHTED JA PEREKOND

Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkuminek. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.

TERVISE HOIDMINE

Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonehaiguste ja pahaloomuliste kasvaja põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel (põhivajaduste rahulda(ma)tus, mõju inimese käitumisele, suhtlemisele, tundemaailmale). Arstiabi kodukohas (lähinaabruses): meditsiiniastutused ja nende otstarve; perearst ja eriarstid, kojukutse telefoni teel; tervisekindlustus; tervise- ja puhkekeskused. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek (sisu, kasutamine, ravimipakendi teabeleht). Esmaabi lämbumise, pörutuse korral. Väsimus, stress, depressioon (tundemärgid, nõustamis- ja kriisiabi). Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväarsus. Kaitsesüstimine haiguste ennetamise eesmärgil (lastehaigused, gripp, puugihammustustega kaasnevad haigused); kaitsesüstimine enne välisreise. Allergia: peamised allergiaallikad, allergilised reaktsioonid, meditsiiniline abi.

RISKIKÄITUMISE ENNETUS

Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.

INIMENE JA VÄLIMUS

Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid.

INIMENE JA TEAVE

Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.

INIMENE, ASJAD JA RAHA

Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid kodus majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslase kutsumine); toidu kojutellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki

saamine ja saatmine. Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.

KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) suhtleb tavaolukorras adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele, tunnistab oma eksimusi ja väärkäitumist); reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras ning vastavust ühiskonnainimikele, käitub vastavalt;
- 3) eristab ja nimetab illustreerivatele toetudes elundeid/elundkondi, nende põhilist funktsiooni ning kirjeldab nende tervishoiu põhitõdesid;
- 4) demonstreerib õpituolukorras peamisi esmaabivõtteid;
- 5) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, tervishoiu- ning sotsiaalsüsteemi teenuseid;
- 6) teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega;
- 7) teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- 8) teab koostelu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 9) kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid;
- 10) mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi;
- 11) oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke;
- 12) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- 13) hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku;
- 14) teab oma peamisi õigusid ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- 15) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;
- 16) tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.

Õppesisu

LÄHISUHTED JA PEREKOND

Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Koostelu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseeas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imikuja lapsega (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja -vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.

EELARVE PLANEERIMINE

Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).

ELUASE

Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).

KARJÄÄRI PLANEERIMINE

Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

10. Ainevaldkond „Kunstiained”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Kunst	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Muusika	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9

KUNSTIÕPETUS

Õppeaine kirjeldus

Kunstiõpetuse eesmärgiks on loomingulise algatusvõime areng. Oluline on käeliste oskuste ja vilumuste treenimine. Õpilane õpib tundma ja kasutama kunstikeelt, arendab vaatlusoskust kunstilist mõtlemist ja kujutlusvõimet. Kunstiõpetuse tunnid toovad õpilase ellu rõõmu ja mängulusti, eeskätt tegijale endale. Õpetaja püüab sisendada õpilastesse teatud ideaale ja põhimõtteid.

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 2) vaatlleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- 3) tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- 4) tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.-2. klass)

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- Õppetöös tegutsetakse koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi. Ühistegevuses õpitakse omandatud oskuste piires sooritama ülesannet ja teostama enesekontrolli: a) vaadeldakse ümbritsevaid esemeid ja näidiseid, valitakse töövahendid ja -materjalid, valmistatakse ette töökoht; b) täidetakse õpiülesanne; c) jälgitakse töö lõpuleviimist ja soorituse puhtust, korrastatakse oma töökoht.
- Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Praktiliste tööde teemad valitakse vastavalt õpilaste teadmistele ja kogemustele (mängud, mänguasjad, 51 muinasjutud, salmikised jms). Kunstitööde ainekavasse leiab teistest õppeainetest, eelkõige lugemise ja loodusõpetuse teemadest. Kunstiõpetuse tunnis aktiveeritakse olemasolevad teadmised esemete/olendite tunnustest ning kasutatakse neid kujutiste loomisel.
- Õppeülesannete järjestamisel lähtutakse põhimõttest liikuda ruumiliselt kujutiselt tasapinnalisele (kõigepealt voolitakse eset, seejärel tehakse temast joonistus). Ülesannete täitmisel toetutakse mitmesugustele näitvahenditele, mille abil täpsustatakse esemete/olendite tunnuste taju. Õppeülesandeid sooritatakse paari- või enamatunniliste tsüklitena, et töövõtet/tehnikat paremini kujundada/kinnistada. 1.–2. klassi kunstiõpetuse tundides omandatakse esmased töö- ja korraharjumused; õpitakse tundma töövahendeid, -materjale (sh jääkmaterjale) ning kasutama neid ohutult ja säästlikult; omandatakse esmased kunstialased oskused.
- Intellektipuuetega laste kunstilise eneseväljenduse oskused võivad olla väga erineval tasemel. 1.–2. klassi õpilaste loomingulist eneseväljendamist piiravad tajukujutluste vähesus ja/või ebatäpsus, kõne alaareng ning motoorne kohmakus. Seetõttu kaasneb kunsti- ja teiste ainete õpetusega nende valdkondade arendamine.

- Õpilaste tunnetustegevus toetub valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele. Õpetaja suunamisel õpitakse tajutavaid objekte eri meeltega (nägemine, kuulmine, haistmine, kompimine) vaatlema ja võrdlema, eri tunnuste alusel järjestama ja rühmitama. Tajukujutluste kujundamise/laiendamise eesmärgil õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju ning oma töödes sobimatut (st reaalsusele mittevastavat) värvust ja kuju vältima.

Teemat sissejuhatavates vestlustes tutvustatakse kujutatava objekti loomulikke keskkonda, inimtegevust (sh toimingute järjekorda). Vestlus toetub praktilisele tegevusele, piltide vaatlusele, seeriapiltide järjestamisele vms (nt porgand kasvab peenral, lapsed koristavad saaki, laps sööb porgandit). Lisaks kujutlustele keskkonnast arendatakse oskust moodustada ja kasutada lauseid, laiendatakse sõnavara (sh emotsioone väljendavad omadussõnad nt Poiss tegi lumememme. Ta naerab. Ta on rõõmus.).

- Praktilisi harjutusi sooritatakse töövahenditeta (joonistamine käe/jalaga õhus, laual, põrandal) ja erinevate vahenditega (kriidid, pliiatsid, pintsel jt). Kujundatakse õiget kehaasendit, pliiatsi jms hoidu ja käesurvet. Harjutusi sooritatakse õpetaja loetud rütmisalmide saatel. Esmased töövahenditega harjutused tehakse suurtel pindadel: tõmmatakse jooni tahvlile ja A-3 formaadis paberile; värvitakse suuremaid pindu (nt suur ring) jne. Järk-järgult muutuvad tööformaadid ja värvitavad pinnad väiksemaks – nendel töötamine nõuab õpilaselt suuremat motoorset vilumust.

Õpetatakse joonistama/maalima üksikobjekte ja objektide rühmi ettevalmistatud taustale või värvilisele paberile, esialgu orientiiride (eri kuju ja suunaga punktiirjoonte ülejoonistamine, punktide ühendamine) ja šabloonide abil. Tunnetustegevuse arenedes kujutatakse objekte silueti ja joone abil. Kujundatakse värvimisoskust (sh pliiatsi- ja pintslihoid, käesurve teadlik reguleerimine, kujutise kontuuri jälgimine).

- Tegevuse käigus õpitakse kuulama ja mõistma suulisi lihtkorraldusi, osalema dialoogis. Tegevuse verbaalne kommenteerimine ja kokkuvõtete tegemine on valdavalt õpetaja pädevuses. Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama ning lõpetama.

Tegevuste käigus suunatakse õpilasi viisakalt abi paluma ning kaaslasele abi osutama.

Kunstiõpetuse tundides kasutatakse ja kinnistatakse teistes ainetes (eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, tööõpetus) omandatud sõnavara: tajutavaid tunnuseid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused) ja ruumisuhteid väljendavad sõnad, rühmanimetused (koduloomad, mööbel jne). Õppetegevuse jõukohastamise eesmärgil jälgitakse märgitud õppeainetes omandatavaid teadmisi ja oskusi (nt geomeetriliste kehade tundmist ja nimetamist õpilastelt ei nõuta, voolimisel kasutatakse eakohast sõnavara: vooli pall jne). Kunstiaine-alasest sõnavarast omandatakse sel etapil kasutatavate töövahendite ja materjalide nimetused ning tegusõnad (joonistan, rebin jne).

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 2) kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil;
- 3) valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökoha;
- 4) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegEVuses, eeskuju ja näidise järgi.

Õppesisu

- Tajude, kujutluste ja motoorika arendamine.
- Vaatlemine ja võrdlemine (esemete suurus, vormid, värvid, proportsioonid, materjalid). Vaatamine, kompimine.
- Ruumilise mõtlemise arendamine. Orienteerumine pildipinnal ja ruumis.
- Erinevate töövahendite kasutamine.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine jne.

- Värvused. Kromaatiliste ja akromaatiliste värvuste, primaar- ja sekundaarvärvuste eristamine ning äratundmine.
- Värvide üksteise sisse sulatamine.
- Kujutamine eeskju ja näidise järgi.
- Mustrite joonistamine.
- Esemete kujutamine.
- Olendite kujutamine.
- Situatsiooni mõistmine ja kujutamine (nt. laps mängib).
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- 1) tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;
- 2) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- 3) kujutab kõrvutiasetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- 4) võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- 5) valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- 6) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

Õppesisu

- Tajude, kujutluste ja motoorika arendamine.
- Vaatlemine ja võrdlemine (esemete suurused, vormid, värvid, proportsioonid, materjalid). Vaatamine, kompimine.
- 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiste ja valminud kujutiste võrdlemine (õpetaja suunamisel).
- Ruumilise mõtlemise arendamine. Orienteerumine pildipinnal ja ruumis.
- Paberilehel ja pildipinnal otsitavat leidmine (õpetaja juhendamisel).
- Erinevate töövahendite ning -materjalide kasutamine. Kasutatavate töövahendite ning -materjalide tundmine.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine jne.
- Värvused. Kromaatiliste ja akromaatiliste värvuste, primaar- ja sekundaarvärvuste eristamine ning äratundmine. Opereerimine kuni 4 värviga.
- Värvide üksteise sisse sulatamine. Sekundaarvärvide segamine (lilla, roheline, oranz).
- Kujutamine eeskju ja näidise järgi.
- Kõrvutiasetsevate sarnasete figuuride väiksemana ja suuremana kujutamine.
- Mustrite joonistamine. Mustride koostamine (näidise järgi).
- Esemete kujutamine.
- Olendite kujutamine.
- Situatsiooni mõistmine ja kujutamine (nt. laps mängib).
- Täitmine kunstiõpetuse ülesannete koostegevuses, eeskju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- Õpitakse tegutsema plaani järgi. Esialgu on selleks õpetaja koostatud tegevuskava (algoritm). 5. klassis hakatakse ühistegevuses ise plaani koostama ning selle täitmist jälgima. Enesekontrollioskusena õpitakse oma tööd vaatlema ning võrdlema näidisega ja kaaslaste töödega.
- Ühe osa tunnist moodustavad illustreeritud kunstivestlused. Vestluste läbiviimisel arvestatakse põhimõtet lähemalt kaugemale, st tutvutakse esmalt lähiümbruse/kodukandi kunstiga.
- Õpitakse kasutama eri väljendusvahendeid; seostama kujutatavaid objekte paberilehel ja edasi andma figuuride eri asendeid. Sel etapil harjutatakse kujutatavale sobiva tausta loomist.
- Õpitakse märkama objektide ja kujutiste värvinüansse, objektide osalist kattumist, kujutise suuruse visuaalset (optilist) vähenemist kauguses. Vaadeldakse ja kirjeldatakse oma ja kaaslaste kunstitöid. Õpilaste töödest korraldatakse klassis ja koolis näitusi. Võimaluse korral külastatakse kunstinäitusi (sh õpilastööde näitusi väljaspool kooli).
- Suureneb kasutatavate töövahendite ja -materjalide hulk (kattevärvide kõrval võetakse kasutusele akvarellid). Joonistamisel-maalimisel kasutatakse võimalikult erinevaid tööformaate.

Õpitulemused

3.klassi lõpetajad:

- 1) kasutab ohutult töövahendeid ja -materjale;
- 2) kujutab loomi (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis;
- 3) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuuride detaile, täiendab kujutist;
- 4) järgib mustri rütmi;
- 5) võrdleb ja iseloomustab õpetaja suunamisel kahte kujutist tajutavate tunnuste alusel, väljendab kujutiste paiknemist pildiruumis;
- 6) korrastab oma töökohta;
- 7) täidab kunstiõpetuse ülesandeid eeskuju, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.

Õppesisu

- Tajude, kujutluste ja motoorika arendamine.
- Vaatlemine ja võrdlemine (esemete suurused, vormid, värvid, proportsioonid, materjalid). Vaatamine, kompimine.
- Ruumilise mõtlemise arendamine. Orienteerumine pildipinnal ja ruumis. Tasapinnaliste ja ruumiliste esemete pikkuse määramine.
- Kahe kujutise tajutavate tunnuste alusel võrdlemine ja iseloomustamine (õpetaja suunamisel). Kujutiste paiknemise pildiruumis väljendamine.
- Esemete ja figuuride detailide märkimine (õpetaja suunamisel). Kujutise täiendamine.
- Erinevate töövahendite ning -materjalide kasutamine. Kasutatavate töövahendite ning -materjalide tundmine.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, klepimine, voltimine paberist jne.
- Värvused. Soojade ja külmade värvuste eristamine. Emotsioonide edasiandmine värvisümboolika abil.
- Värvide üksteise sisse sulatamine. Sekundaarvärvide segamine (lilla, roheline, oranz).
- Kujutamine eeskuju ja näidise järgi.
- Kõrvutiasetsevate sarnasete figuuride väiksemana ja suuremana kujutamine.

- Mustrite joonistamine. Mustride koostamine (näidise järgi). Mustri rütmi järgimine.
- Esemete ja figuuride pisdetailide kujutamine.
- Loomade (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis kujutamine.
- Situatsiooni mõistmine ja kujutamine (nt. laps mängib).
- Tehnikate tundmaõppimine: graafilised tööd, tilgatrükk, vahakriibe, šabloontrükk, kollaaž jt.
- Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine.
- Täitmine kunstiõpetuse ülesannete eeskujul, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.

Õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- 1) kujutab inimest paigalasendis;
- 2) jälgib pinna katmisel kujutise kontuuri;
- 3) segab põhivärvide II astme värvid (värvuste tabeli eeskujul);
- 4) kujutab esemeid kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga);
- 5) voldib paberit eeskujul järgi.

Õppesisu

- Ilumeele ja loovuse arendamine.
- Vaatlus- ja võrdlusoskuse ning kõne arendamine.
- Motoorika ja kompimistaju arendamine.
- Ruumilise mõtlemise arendamine. Tasapinnaliste ja ruumiliste esemete pikkuse, laiuse ning kõrguse määramine.
- Pinna katmisel kujutise kontuuri jälgimine.
- Esemete kujutamine kahel horisontaalsel abijoonel (ees, taga).
- Esemete ja figuuride detailide märkimine (õpetaja suunamisel). Kujutise täiendamine.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine, voltimine paberist jne.
- Värvused. Soojade ja külmade värvuste eristamine. Emotsioonide edasiandmine värvisümboolika abil.
- Põhivärvide II astme värvide segamine (värvuste tabeli eeskujul).
- Esemete ja figuuride pisdetailide kujutamine.
- Loomade (jt elusolendeid) neile iseloomulikus asendis kujutamine.
- Inimese paigalasendis kujutamine.
- Tehnikate tundmaõppimine: graafilised tööd, maalitööd, tilgatrükk, vahakriibe, šabloontrükk, kollaaž jt.
- Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine.
- Täitmine kunstiõpetuse ülesannete eeskujul, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.

Õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid kunstitööde loomiseks;

- 2) kujutab inimest liikumises;
- 3) tõstab oma töödes tegelasi ja objekte esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil;
- 4) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel;
- 5) võrdleb oma ja kaaslaste töid (leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi);
- 6) osaleb vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).

Õppesisu

- Ilumeele ja loovuse arendamine.
- Vaatlus- ja võrdlusoskuse ning kõne arendamine.
- Motoorika ja kompimistaju arendamine.
- Nägemis- ja ruumitaju ning sensomotoorse koordineerimise arendamine.
- Kujutamine ja kujundamine ruumis ja tasapinnal.
- Tõstmine oma töödes tegelaste ja objektide esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil.
- Väljendamine osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemise üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine, voltimine paberist jne.
- Esemete ja figuuride detailide märkimine ja kujutamine.
- Emotsioonide edasiandmine värvisümboolika abil. Põhivärvide II astme värvide segamine (värvuste tabeli eeskujul).
- Inimeste ja loomide liikumises kujutamine. Inimeste miimika iseloomustamine ja selle edasiandmine.
- Perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine.
- Erinevate tehnikate tundmaõppimine: graafilised tööd, maalitööd, tilgatrükk, vahakriibe, šabloontrükk, kollaaž jt.
- Õpitud tehnikate kunstitööde loomiseks kasutamine.
- Osalemine vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).
- Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Oma ja kaaslaste tööde võrdlemine (leidmine peamiste tegelaste/objektide, toomine esile sarnasuste ja erinevuste).
- Näituste korraldamine ja vaatamine.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- Alustatakse tutvumist visuaalse kunsti liikide ja väljendusvahenditega. Tutvutakse kunstivaldkondadega seotud elukutsetega, st isikute ja nende põhitegevusega (nt skulptor, arhitekt, restauraator jne). Õpitakse märkama kunstiilminguid lähiümbruses ning käituma niisugusel viisil, et see ei kahjustaks loometööd ja kultuuriväärtusi.
- Õppeülesandeid sooritatakse mitmetunniliste tsüklitena, milles vahelduvad eri iseloomuga tööd. Õppeülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele.
- 6.–7. klassis kujuneb õpilastel analüütilis-süntheetiline tajumise võime, mis võimaldab teadlikumalt vaadelda ja võrrelda objektide visuaalseid karakteristikuid (vormi, suurussuhteid, paiknemist ruumis, varju, värvinüansse jne). Õpitakse ruumilist kujutamist tasapinnal. Modelleeritakse eri materjalidest skulptuure, rõhuasetus on detailidel ja

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr 27.04.2018 1-1/9
kujunduselementidel. Joonistustes on põhiohk inimese kujutamisel võimalikult õigestes
proportsioonides, erinevas töö- ja elukeskkonnas.

- Võetakse kasutusele suuremat osavust nõudvad töövahendid (sirkliid, lõikenoad),
õpitakse neid kasutama tehnoloogiliselt õigesti, säästlikult ja ohutusnõudeid arvestades.

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt;
- 2) arvestab inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve
kehapiikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel;
- 3) kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta;
- 4) loob kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta;
- 5) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja
tagapool; 6) kujundab oma lähemat ümbrust (stend, klassiruum);
- 6) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, graafika).

Õppesisu

- Ilumeele ja loovuse arendamine.
- Vaatlus- ja võrdlusoskuse ning kõne arendamine.
- Motoorika ja kompimistaju arendamine.
- Nägemis- ja ruumitaju ning sensomotoorse koordineerimise arendamine.
- Kujutamine ja kujundamine ruumis ja tasapinnal.
- Tõstmine oma töödes tegelaste ja objektide esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil.
- Väljendamine osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemise üksteise suhtes
ees- ja tagapool, keskel.
- Joonistamine, maalimine, voolimine, modelleerimine, rebimine, kleepimine, voltimine
paberist jne.
- Esimete ja figuuride detailide märkimine ja kujutamine.
- Kujutamine temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta.
- Loomine kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta.
- Kujutamine inimeste ja loomide erinevates poosides ja erinevate näoilmetega.
- Arvestamine inimese täisfiguuride kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve
kehapiikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel.
- Perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine.
- Väljendamine kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemise pildiruumis ees- ja
tagapool.
- Kasutamine töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja
säästvalt.
- Vaadeldud kunstitööde (skulptuur, maal, graafika) tundmine ja liigitamine.
- Osalemine vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).
- Piltide ja raamatuillustatsioonide lahtimõtestamine.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Oma ja kaaslaste tööde võrdlemine (leidmine peamiste tegelaste/objektide, toomine
esile sarnasuste ja erinevuste).
- Näituste korraldamine ja vaatamine.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

Õpitulemused

7.klassis lõpetaja:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti olulisi tunnuseid (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) segab ja kasutab maalimisel värvide eri toone;
- 3) loob eri vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid;
- 4) teeb kollaaži;
- 5) tunneb ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika);
- 6) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust;
- 7) märkab kujunduselemente keskkonnas.

Õppesisu

- Ilumeele ja loovuse arendamine.
- Kujutamine ja kujundamine ruuumis ja tasapinnal.
- Tõstmine oma töödes tegelaste ja objektide esile suuruse, asukoha ja värvi valiku abil.
- Väljendamine osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemise üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel.
- Esemete ja figuuride detailide märkmine ja kujutamine.
- Värvide eri toonide segamine ja kasutamine maalimisel.
- Kujutamine temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta.
- Loomine kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta.
- Kujutamine inimeste ja loomide erinevates poosides ja erinevate näoilmetega.
- Arvestamine inimese täisfiguuride kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta sellel.
- Leidmine vaatluse ja võrdlemise teel inimese ameti oluliste tunnuste (keskkond, riietus, töövahendid) ning väljendamine nende temaatilistes töödes.
- Perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine.
- Väljendamine kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemise pildiruumis ees- ja tagapool.
- Kasutamine töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt.
- Mitmesuguste pinnamustrite eri vahenditega loomine.
- Kollaažide tegemine.
- Vaadeldud kunstitööde tundmine ja liigitamine (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika).
- Kujunduselementide keskkonnas märkmine.
- Osalemine vestlustes rahvuskultuuri ja -kunsti teemadel (kodukandi rahvariided jne).
- Originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemuse mõistmine.
- Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.-9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.-9. klassis

- Suureneb kunstivestluste osa praktilise töö tundides. Õpitakse tundma tuntumaid kunstnikke, vaadeldakse ja kirjeldatakse õpitud oskuste piires nende teoseid. Näidete varal õpitakse eristama kunstiliike ja eri ajastute -stiile. Saadavad teadmised seotakse

Kinnitatud direktori käskkirjaga nr 27.04.2018 1-1/9 õpilaste kogemustega (filmides nähtu, reisil kogetu). Harjutatakse visuaalse teabe otsimist (piltteatmeteostest, Internetist) ning selle kasutamist loomingulise töö eeskuju või lähtepunktina.

- Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb ruumilise kujutamise osakaal. Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama.
- Kunstiõpetuse ülesannete täitmisel pööratakse tähelepanu töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigele kasutamisele. Õpitakse kasutama käe kindlust ja täpsust nõudvaid tehnikaid (nt paljundusgraafika).

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- 3) kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- 4) eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- 5) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).

Õppesisu

- Ilumeele ja loovuse arendamine.
- Värvide eri toonide segamine ja kasutamine maalimisel.
- Pildi koloriidi eristamine (õpetaja suunamisel) ja kirjeldamine.
- Leidmine vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanuse ja näoilmete kõige enam iseloomustavate tunnuste ning väljendamine nende temaatilistes töödes.
- Perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine.
- Kasutamine töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt.
- Mitmesuguste pinnamustrite eri vahenditega loomine. Selle traditsiooniliste ja nüüdisaegste kasutusvõimaluste nimetamine.
- Vaadeldud kunstitööde tundmine ja liigitamine (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika).
- Kultuurinähtuste ja kunstiliikide eristamine (sh karikatuur, šarž, grafiti).
- Kujunduselementide keskkonnas märkimine.
- Etenduses esinevate eri kunstiliikide eristamine (visuaalne kunst, muusika, liikumine).
- Originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemuse mõistmine.
- Piltide ja raamatuillustratsioonide lahtimõtestamine.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Näituste korraldamine ja vaatamine.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- 2) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- 3) märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- 4) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
- 5) väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd).

Õppesisu

- Kasutamine õpitud tehnikate, töömaterjalide ja -vahendite, kujutamise ja kujundamise viite.
- Inimese eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses kujutamine.
- Värvide eri toonide segamine ja kasutamine maalimisel.
- Perspektiivse kujutamise algvõtete tundmine.
- Suuremate kompositsiooni- ja proportsioonivigade märkmine.
- Kasutamine töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt.
- Kunstiteoste õpitud oskuste piires kirjeldamine. Oma eelistuste põhjendamine.
- Oma tegevuse planeerimine ja analüüsimine. Valmistööde analüüsimine.
- Kunstiloomingute väärtustamine (oma ja kaaslaste tööd).
- Näituste korraldamine ja vaatamine.
- Ruumide kaunistamine tähtpäevadeks.

MUUSIKAÕPETUS

Õpetuse eesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu musitseerimisest;
- 2) omandab muusika kuulamise kogemuse;
- 3) laulab ja esineb pingevabalt;
- 4) rikastab oma tundeelu muusikaelamuse kaudu;
- 5) kujundab muusikalist maitset.

Ainekava I kooliastme esimesele etapile (1.--2. klass)

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- Muusikaõpetuses pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.
- Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvlil.
- Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- 1) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
- 2) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- 3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, plaksutab neid kaasa;
- 4) liigub lihtsa muusika rütmis;
- 5) mängib õpitud rütme tuttavatel rütmipillidel;

- 6) tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti;
- 7) osaleb õpitud laulumängude mängimisel, hoiab rivi ja sõõri.

Õppesisu

- Kõrged ja madalad helid.
- Kiire ja aeglane muusika.
- Rütmivormid: TA, TI-TI (plaksutab neid kaasa, mängib tuttavatel rütmipillidel).
- Lihtsaliikumine muusika rütmis.
- Eesti hümn (tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti).
- Laulumängud (hoiab rivi ja sõõri)

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- 1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- 2) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;
- 3) tunneb helipikkusi ja rütmivorme TA, TI-TI, paus (ühelöögiline), mängib õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa;
- 4) laulab lihtsama regilaulu kooriosa;
- 5) laulab peast mõnda lastelaulu;
- 6) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes.

Õppesisu

- Pikad ja lühikesed helid (reageerib nendele erinevalt).
- Meloodiad kurvakõlalised ja rõõmsakõlalised.
- Helipikkused ja rütmivormid: TA, TI-TI, paus (ühelöögiline) (mängib õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa).
- Regilaulu laulmine (laulab lihtsama regilaulu kooriosa).
- Laulmine (laulab peast mõnda lastelaulu).
- Laulumängud (mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes).

Ainekava I kooliastme teisele etapile (3.--5. klass)

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- 3.–5. klassis pööratakse tähelepanu laulmisele ning liikumisele muusika rütmis (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis).
- Rütmipillide tegemiseks kasutatakse käepäraseid looduslikke materjale, nende valmistamisel kaasatakse vanemate klasside õpilasi.
- Laulude valikul arvestatakse laste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Tutvustatakse Eesti hümn, õpetatakse seda kaasa laulma. Laulusõnade mõistmiseks tehakse koostööd eesti keele õpetajaga.
- Sotsiaalset suhtlemist ja kaaslastega arvestamise oskust kujundatakse laulumängude abil. Muusikatunnis õpitud laulu- ja tantsumänge soovitatakse mängida ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel.

Õpitulemused

3.klassi lõpetaja:

- 1) teab peast 3–4 lastelaulu;
- 2) laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti;

- 3) tunneb tuttavas laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega;
- 4) tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu;
- 5) tunneb kuulatud muusikapala iseloomu (kurb, rõõmus; aeglane, kiire);
- 6) tunneb hümni, laulab esimest salmi kaasa;
- 7) teab mõnda rahvakalendri tähtpäevadega seotud rahvalaulu, osaleb nende laulmisel (mardi- ja kadrilaulud);
- 8) mängib paarides laulumänge („Me lähme rukist lõikama“ vm).

Õppesisu

- Laulmine (teab peast 3–4 lastelaulu, laulab tuttavat laulu võimalikult selge diktsiooni ja õige kehahoiuga vaikselt/valjusti).
- Rütmivältus TA-A (tunneb tuttavas laulus rütmivältust TA-A, reageerib sellele keha liikumisega).
- Kaheosaline taktimõõt (tähistab käega viibates kaheosalist taktimõõtu).
- Muusika iseloom (kurb, rõõmus; aeglane, kiire).
- Eesti hümn (tunneb hümni, laulab esimest salmi kaasa).
- Rahvakalendri tähtpäevade rahvalaulud (mardi- ja kadrilaulud).
- Laulumängud (mängib paarides laulumänge („Me lähme rukist lõikama“ vm)).

Õpitulemused

4.klassi lõpetaja:

- 1) laulab peast 5–6 laulu vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga, muudab laulmise ajal hääle tugevust;
- 2) tunneb 3-osalist taktimõõtu, seostab seda valsi rütmiga;
- 3) teeb vahet marsil ja valsil, valib õige liikumisviisi;
- 4) tunneb rütmivältust TA-A-A, tunneb selle ära õpitud laulus;
- 5) mõistab terminite valss, orkester, orkestrijuht tähendust;
- 6) eristab puhkpillide mängu keel- ja löökpillide mängust;
- 7) laulab Eesti hümni (laululehelt);
- 8) mängib laulumänge (sh paaride vahetusega).

Õppesisu

- Laulmine (laulab peast 5–6 laulu vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga, muudab laulmise ajal hääle tugevust).
- 3-osaline taktimõõt (seostab seda valsi rütmiga).
- Muusikažanrid: mars ja valss.
- Rütmivältus TA-A-A (tunneb selle ära õpitud laulus).
- Muusika terminid: valss, orkester, orkestrijuht.
- Pillid: puhkpillid, keel- ja löökpillid.
- Eesti hümn (laululehelt).
- Laulumängud (sh paaride vahetusega).

Õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- 1) laulab peast 5–6 laulu, laulab vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga;
- 2) teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul;
- 3) lahendab lihtsamaid rütmiülesandeid 2/4 taktimõõdus;
- 4) tunneb tuttavas laulus rütmi TAI-RI, imiteerib seda mingil rütmipillil;
- 5) saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes ja muudab oma hääle tugevust vastavalt;
- 6) iseloomustab kuulatud muusikat: vaikne, vali, rõõmus, kurb;

- 7) teab mõnd eesti heliloojat, nimetab mõnd lastelaulu;
- 8) laulab kaasa Eesti hümn.

Õppesisu

- Laulmine (laulab peast 5–6 laulu, laulab vaba ning kõlava tooniga, selge diktsiooniga).
- 2- ja 3-osaline taktimõõt (lahendab lihtsamaid rütmülesandeid 2/4 taktimõõdus).
- Rütmivormid: TAI-RI (tunneb tuttavas laulus rütmi TAI-RI, imiteerib seda mingil rütmipillil).
- Väljendusvahendid: (valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes ja muudab oma hääle tugevust vastavalt).
- Dünaamika ja muusika iseloom: vaikne, vali, rõõmus, kurb.
- Eesti heliloojad (teab mõnd eesti heliloojat, nimetab mõnd lastelaulu).
- Eesti hümn (laulab kaasa).

Ainekava II kooliastme esimesele etapile (6.-7. klass)

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

- Õpetegevuses tuginetakse kujunenud oskustele, esmaseks ei ole muusika täpne produtseerimine, vaid muusika tegemisest või kuulamisest positiivsete emotsioonide saamine. Arendatakse rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi.
- Pööratakse tähelepanu rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida, arendatakse soovi osaleda kultuuriüritustel.
- Õpetaja suunamisel kuulatakse ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Õppeprotsessi mitmekesistatakse interaktiivsete õppematerjalidega ning kasutatakse infotehnoloogilisi-kommunikatiivseid võimalusi.

Õpitulemused

6.klassi lõpetaja:

- 1) tunneb õpitud rütmistruktuure lauludes, muusikas;
- 2) eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab koori häälerühmi;
- 3) tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike;
- 4) laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone;
- 5) tunneb eesti olulisemaid rahvapille (nii välimuse kui ka kõla järgi), teab nende nimetusi;
- 6) teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost;
- 7) tunneb ja eristab duur- ja moll-helilaadi.

Õppesisu

- Rütmistruktuurid: TA, TI-TI, TA-A, TA-A-A, TAI-RI, (tunneb lauludes, muusikas).
- Koori häälerühmid.
- Koori hääled (eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält).
- Rahvalaulu liigid (tunneb levinumaid rahvalaule).
- Regilaulu laulmine.
- Rahvapillid (nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi).
- Eesti laulupidu ja tantsupidu.
- Helilaadid (duur- ja moll).

Õpitulemused

7.klassi lõpetaja:

- 1) tunneb ja võrdleb uuemat ja vanemat rahvalaulu;

- 2) tunnetab rõhulist osa $\frac{3}{4}$ rütmis, seostab seda vastavate liigutustega;
- 3) oskab nimetada hääle- ja kooriliike;
- 4) eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab neid;
- 5) teeb muusika kuulamisel vahet kooriliikidel, nimetab neid;
- 6) tunneb rahvapille, nimetab neid;
- 7) teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil.

Õppesisu

- Uus ja vanem rahvalaulud
- Kolmelöögiline mõõt (tunnetab rõhulist osa, seostab seda vastavate liigutustega)
- Koori hääled ja koori liigid (teeb muusika kuulamisel vahet kooriliikidel, nimetab neid)
- Vokaal hääled (eristab kõrget ja madalat mees- ja naishäält, nimetab neid)
- Eesti Rahvapillid
- Häälemurre
- Muusikažanr: sümfoonia
- Viiulivõti ja bassivõti
- Sümfooniaorkestri pillirühmid

Ainekava II kooliastme teisele etapile (8.--9. klass)

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- Arendatakse edasi laste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemiskogemuste andmiseks (laul ning pillimäng; esinemine solistina, ansambelis, kooris).
- Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis.
- Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) laulab peast 5–6 laulu;
- 2) laulab pingevabalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb taktimõõte $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$. Oskab lahendada neis rütmülesandeid;
- 4) tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A, TA-AA, TA-A-A-A ja pause;
- 5) on tutvunud viiuli- ja bassivõtmega;
- 6) tunneb järgmisi muusikžanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia;
- 7) teab pillirühmi sümfooniaorkestris;
- 8) on tutvunud tähtnimetustega;
- 9) on tuttav nüüdismuusikaga.

Õppesisu

- Laulmine (laulab peast 5–6 laulu, laulab pingevabalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga).
- Taktimõõt: $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$ (Oskab lahendada neis rütmülesandeid).
- Noodivältused ja rütmid TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pausid.
- Nüüdismuusika ja tähtnimetused.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) laulab pingevabalt tuttavaid lihtsa meloodiaga laule;
- 2) nimetab õpitud levinumaid muusikapalu;
- 3) on omandanud muusika kuulamise ja musitseerimise kogemuse;
- 4) tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure (2/4, 3/4, 4/4);
- 5) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille.

Õppesisu

- Laulmine (laulab pingevabalt tuttavaid lihtsa meloodiaga laule).
- Muusika kuulamine ja musitseerimine.
- Taktimõõt: 2/4, 3/4, 4/4 (tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure).
- Eesti rahvamuusika ja eesti rahvapillid.
- Muusikažanrid: ooper, operett, muusikal, ballett.

11. Ainevaldkond „Kehaline kasvatus”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Kehaline kasvatus	2	3	3	2	2	2	2	2	2	20

KEHALINE KASVATUS

Õpetuse eesmärgid ja õpitulemused:

Kehalise kasvatus eesmärkide ning õpitulemuste puhul lähtutakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud kehalise kasvatus õppeaine eesmärkidest ning sama vanade laste õpitulemustest, võttes arvesse lihtsustatud õppel olevate õpilaste arenguvajadusi ja õppetöö rõhuasetusi.

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

1. Kehalise kasvatus kaudu õpetatakse ühistegevuses kontakteerumist, korralduste täitmist ja abi küsimist. Laps suunatakse vastama küsimustele, mis puudutavad füüsilise pingutusega seotud enesetunnet.

- Selle etapi eesmärk on õpetada last oma keha tunnetama.
- Arendatakse orienteerumist keskkonnas.
- Kehaline kasvatus lõimitakse emakeele ja matemaatika õpetamisega (ruumisuhete tajumine, objektide ja nende kujutiste eristamine, kasutatavate spordivahendite ja nende nimetuse kokkuviimine, kirjelduse järgi äratundmine jne).
- Harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi.

2. Lapse harjutusvara põhineb igapäevaelus kasutatavail liikumisviisidel, liigutustel ja asenditel ning vahendite käsitlemisega seotud tegevustel.

- Üldarendavad harjutused ja mängud on oma iseloomult dünaamilised, soodustades liikumisaparaadi arenemist ja avaldades mõju kõikidele lihasgruppidele.
- Tundide käigus omandatakse algteadmised oma rühi ja liigutuste kontrollimiseks.

Primaarne on osavuse, liigutuskoodinatsiooni, kiiruse ja tasakaalu arendamine, kujundatakse ka elementaarsed korra- ja hügieeniharjumused

Õpitulemused

1.klassi lõpetaja:

- 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega;
- 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 500 m distantsti;
- 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus;
- 4) sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta;
- 5) sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga;
- 6) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- 7) on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust;
- 8) oskab liikuda, kasutades rivisammu
- 9) sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni saatelugemise saatel;
- 10) sooritab tireli ette
- 11) hüpleb hübitsat tiirutades ette;

Õppesisu:

Põhiasendid ja -liikumised.

Algseis, sulgseis, päkkseis, harkseis, toengkägar, toengpõlvitus, iste, toengiste, kägariste, kõhuli, selili.

Käed all, ees, ülal, kõrval, puusal, pihkseongus, sõrmseongus.

Kerepööre, painutamine, vibutamine, käte ja jalgade ringitamine.

Rivi- ja korraharjutused. Rivistumine ühte viirgu. Rivistumine kolonni ühekaupa.

Põhiseisang. Joondumine viirus varvaste järgi.

Hüppega pöörded paigal.

Liikumise alustamine ja lõpetamine.

Paaride moodustamine. Pihkseongus ringi moodustamine.

Võimlemine.

Matkimisharjutused, vabaharjutused, tasakaaluharjutused.

Kõnd ja kõnniharjutused. Kõnd kindla rütmi järgi. Kõnd erinevas tempos, erineva sammu pikkusega. Päck-kõnd, kõnd kandadel. Kägarkõnd. Juurdevõtusamm kõrvale.

Hüplemisharjutused. Hüplemine kahel jalal, ühel jalal, liikumisega. Sulghüplemine, harkihüplemine, kükkihüplemine.

Rakendusvõimlemine. Rippseis ja ripe varbseinal. Ronimine varbseinal. Ronimine kaldpingil.

Üle takistuse ronimine.

Roomamine. Takistuste alt läbi roomamine.

Väikeinventari kandmine.

Akrobaatika. Veeremine. Kägardumine seisust, istest, selililamangust. Veere kägarasendist ette, taha, kõrvale.

Tasakaaluharjutused. Seis ühel jalal, teine jalg tõstetud ette, taha kõrvale. Päck-kõnd mööda joont.

Kõnniharjutused võimlemispingil.

Jooks ja jooksuharjutused. Õige keha ja käte asend.

Jooks vahelduvalt kõnniga. Tagurpidijooks. Jooksu kiire alustamine ja lõpetamine järsu pidurduseta.

Jooks 30 m. Jooks rahulikus tempos kuni 1 km.

Hüpped ja hüppeharjutused.

Õige maandumisasend hüplemistel ja hüpetel. Hüpped võimlemispingilt.

Hüpped 3-4-sammuliselt hoojooksult. Hüpped hoojooksult üle madalate takistuste.

Visked ja viskeharjutused.

Palli tunnetamine, hoie, viskeliigutus, püüdmine.

Palli veeretamine mitmesugustest lähteasenditest.

Palli visked ja püüdmine kahe käega. Visked ühe käega, vise üle takistuste.

Keskmise palli põrgatus ja püüdmine. Märkivisked.

Mängud. Mängud osavuse, reageerimis- ja liigutuste kiiruse, üldise vastupidavuse, ruumitaju, kuulmise arendamiseks.

Ujumine. Veega kohanemise harjutused.

Õpitulemused

2.klassi lõpetaja:

- 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega;
- 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 500 m distantsti;
- 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus;
- 4) sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga;
- 5) sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta;
- 6) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- 7) on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust;
- 8) oskab liikuda, kasutades rivisammu
- 9) sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni saatelugemisesaatel;
- 10) sooritab tireli ette hüpleb hüpitsat tiirutades ette.

Õppesisu:

Põhiasendid ja -liikumised.

Jalg ees (kõrval) varbal, kükk, põlvitus, põlvitusiste, harkiste, rististe.

Käed rinnal, õlgadel.

Rivi- ja korraharjutused.

Tervitamine ravis. Rivikäskluste täitmine. Loendamine kaheks, kolmeks, neljaks. Ringi moodustamine. Harvenemine ja koondumine.

Võimlemine.

Matkimisharjutused, vabaharjutused, tasakaaluharjutused. Harjutused vahenditega.

Kõnd ja kõnniharjutused. Kõnd kindla rütmi järgi. Kõnd erinevas tempos, erineva sammu pikkusega. Päkk-kõnd, kõnd kandadel. Kägarkõnd. Juurdevõtusamm kõrvale. Põlvetõstekõnd. Kõnd käte erinevate asenditega. Jalatõstekõnd, tagurpidikõnd. Juurdevõtusamm ette.

Hüplemised ja hüplemisharjutused. Harkishüplemine, käärishüplemine jalavahetusega, sulghüplemine pöõretega. Hüplemine kahel jalal, ühel jalal, liikumisega. Sulghüplemine, harkihüplemine, kükkihüplemine.

Rakendusvõimlemine. Rippseisust varbseinal pöõre tagarippesse. Rippkük, rippkükis liikumine kõrvale.

Roomamine. Ronimine varbseinal üleminekuga kaldpingile. Ronimine kaldpingil kápili. Väikeinventari kandmine.

Akrobaatika. Veere kõrvale sirutatult. Toengkágarast veere taha turjale ja tagasi (káte haardega põlvedest).

Tasakaaluharjutused. Päkk-kõnd võimlemispingil. Kõnd juurdevõtusammudega kõrvale võimlemispingil. Pöõrded pákkadel maas ja pingil. Kõnd võimlemispingil üle takistuse. Kõnniharjutused võimlemispingil.

Jooks ja jooksuharjutused. Õige keha ja káte asend.

Jooks pika ja lühikese sammuga. Põlvetõstejooks, jooks suuna muutmisega.

Jooks vahelduvalt kõnniga. Tagurpidijooks. Jooksu kiire alustamine ja lõpetamine jársu pidurduseta.

Jooks 30 m. Jooks rahulikus tempos kuni 1 km.

Hüpped ja hüppeharjutused. Õige maandumisasend hüplemistel ja hüpetel. Hüpped võimlemispingilt.

Hüpped 3-4-sammuliselt hoojooksult. Hüpped hoojooksult üle madalate takistuste.

Üleshüpe poolkükist maandumisega poolkükki.

Paigalt kaugushüpe. Kaugushüpe lühikese hoojooksuga. Kõrgushüpe otsejooksult.

Visked ja viskeharjutused.

Palli tunnetamine, hoie, viskeliigutus, püüdmine.

Palli veeretamine mitmesugustest láhteasenditest.

Palli viskamine ühe ja püüdmine kahe káega üksi ja paarides. Keskmise palli põrgatamine paigal.

Tennispalli vise. Rõnga veeretamine. Märvisked.

Mängud. Mängud osavuse, reageerimis- ja liigutuste kiiruse, üldise vastupidavuse, ruumitaju, kuulmise arendamiseks.

Ujumine. Veega kohanemise harjutused.

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klass:

Kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. Õpetatavad harjutused (kõnd, jooks, hüpped, visked, ronimine, roomamine) on nende oskuste kujundamise teenistuses. Alustatakse kehaliste harjutuste tehnika õppimise ning ujumise algõppega.

Innustatakse liikuma ja õppima kõike uut, mis seotud erinevate füüsiliste tegevuste ning harjutustega. Kehalise ja motoorse arengu seisukohast on väga táhtis motiveerida õpilasi süsteemseks kehaliseks aktiivsuseks – treeninguks. Uute liigutuste õppimisel ei arene üksnes luu- ja lihaskond, vaid sellest protsessist võtab osa ka kesknärvisüsteem. Oluline on õpilaste

motoorika arendamisega koos pöörata tähelepanu ka kognitiivsele ja sotsiaalseemotsionaalsele arengule.

Õpitulemused

3.klassi lõpetaja:

- 1) jookseb kiirjooksu püstistardist stardikäsklustega;
- 2) läbib joostes võimetekohase tempoga 500 m distantsti;
- 3) sooritab õige teatevahetuse teatevõistlustes ja pendelteatejooksus;
- 4) sooritab palliviske paigalt ja kahesammulise hooga;
- 5) sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta;
- 6) sooritab harjutusi erinevaid palle põrgatades, vedades, söötes, visates ja püüdes ning mängib nendega liikumismänge;
- 7) on kaasmängijatega sõbralik ning austab kohtuniku otsust;
- 8) oskab liikuda, kasutades rivisammu;
- 9) sooritab põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni saatelugemis saatel;
- 10) sooritab tireli ette;
- 11) hüpleb hüpitsat tiirutades ette.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Põlvitus ühel jalal, väljaaste, toenglamang.

Käte kõverdamine-sirutamine toengpõlvituses ja kõhuli.

Vabaharjutused kõigile lihasrühmadele.

Rivi- ja korraharjutused.

Tervitamine rivis. Rivikäskluste täitmine. Loendamine kaheks, kolmeks, neljaks.

Ringi moodustamine. Pöörded paigal. Harvenemine ja koondumine.

Võimlemine.

Matkimisharjutused, vabaharjutused, tasakaaluharjutused. Harjutused vahenditega.

Kõnd ja kõnniharjutused. Marsisamm, vahetussamm. Kõnd (kõnniharjutused) mitmesuguste käteliigutustega. Väljaastekõnd.

Hüplemised ja hüplemisharjutused. Koordinatsiooni arendavad hüplemisharjutused. Sulghüplemine hüpitsa tiirutamisega ette.

Rakendusvõimlemine. Harjutused varbseinal rippes.

Roomamine. Ronimine varbseinal üleminekuga kaldpingile. Ronimine kaldpingil kápili.

Akrobaatika. Tirel ette. Turiseis.

Tasakaaluharjutused. Harjutused kummuli võimlemispingil. Kõnd pingil lisaõlesannetega. Õige keha ja käte asend.

Jooks ja jooksuharjutused. Pendelteatejooksu teatevahetus.

Jooks 30 m. Jooks rahulikus tempos kuni 1 km.

Püstilähe. Jooksu alustamine püstilähtest.

Hüpped ja hüppeharjutused. Õige maandumisasend hüplemistel ja hüpitel. Hüpped võimlemispingilt.

Poolkükist käte hooga üleshüpe. Hüpped üle "kraavi" maandumisega kahele jalale.

Kaugushüpe 5-7-sammuliselt hoojooksult. Ridahüpped (jalalt jalale). Kõrgushüpe otsejooksult.

Visked ja viskeharjutused.

Palli viskamine ja püüdmine lisaülesannetega.

Palli põrgatamine vahelduvalt parema ja vasaku käega paigal ja liikumisel.

Rõnga pöörlema panemine. Pallivise paigalt. Tennispalli vise. Märkivisked.

Mängud. Kullimängu erinevad variandid.

Mängud ja teatevõistlused reageerimis-, liikumis- ja liigutuste kiiruse, üldise vastupanu, jõu, painduvuse, kuulmise ja orienteerumise arendamiseks.

Ujumine. Ujumise algõpetus.

Õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- 1) teab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/ liikumisharrastust;
- 2) mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatus tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral;
- 3) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi;
- 4) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne;
- 5) tunneb õpitud spordialade oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel;
- 6) teab, mida tähendab aus mäng spordis;
- 7) valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi;
- 8) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni saatelugemise või muusika saatel;
- 9) hüpleb hü pitsat ette tiirutades paigal ja liikudes;
- 10) sooritab lihtsamaid iluvõimlemise elemente hü pitsaga (T);
- 11) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 12) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil;
- 13) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe);
- 14) sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse pendelteatejooksus
- 15) sooritab kaugushüppe paku tabamisega ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 16) sooritab hoojooksult palliviske;
- 17) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 18) jookseb järjest 6 minutit;
- 19) sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;
- 20) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid.
- 21) sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korpale korvpallis;
- 22) sooritab sulgpallis servi eest- ja tagantkäe, vastuvõtt eest- ja tagantkäe, ülevalt.
- 23) sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis;
- 24) mängib kaht kooli valitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi ja/või sooritab õpetaja poolt koostatud kontrollharjutuse ;
- 25) orienteerub etteantud ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas;
- 26) oskab mängida lihtsamaid orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Jalg ees-all, kõrval-all, väljaseade, poolkukk.

Põlvitus ühel jalal, väljaaste, toenglamang. Põlvitusiste paremal (vasakul).

Käed vasakul (paremal), ees-all, kõrval-ülal.

Käte kõverdamine-sirutamine toengpõlvituses ja kõhuli. Käte altkaar, ülaltkaar.

Vabaharjutused, harjutused vahenditega.

Rivi- ja korraharjutused.

Loendamine. Pööre ümber (ühe jala kannal ja teise päkal).

Ümberrivistumine ühest viirust kahte ja tagasi.

Võimlemine.

Matkimisharjutused, vabaharjutused, tasakaaluharjutused. Harjutused vahenditega.

Kõnd, jooks, hüplemine.

Vahelduva rütmiga kõnniharjutused.

Hüplemine hüpitsaga. Hüplemine hüpitsa tiirutamisega 30 sekundit.

Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste seosed. Koordinatsioonihüplemised.

Rakendusvõimlemine. Harjutused varbseinal rippes.

Roomamine. Ronimine varbseinal üleminekuga kaldpingile. Ronimine kaldpingil käpili.

Akrobaatika. Tiritamm (poisid). Kaarsild selililamangust (abistamisega).

Turiseis jalgade erinevate asenditega. Kaks tirelit ette.

Tasakaaluharjutused.

Harjutused kummuli võimlemispingil. Kõnd pingil lisaõlesannetega. Õige keha ja käte asend.

Ronimine köiel.

Harjutused võimlemisriistadel.

Kergejõustik.

Jooks erinevatest lähteasenditest. Kiirendusjooks, süstikjooks.

Pendelteatejooks. Jooks rahulikus tempos kuni 1,5 km.

Hüpped. Kaugushüpe (kägarhüpe). Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Poolkükist käte hooga üleshüpe. Hüpped üle "kraavi" maandumisega kahele jalale. Kaugushüpe 5-7-sammuliselt hoojooksult. Ridahüpped (jalalt jalale). Kõrgushüpe otsejooksult.

Visked. Pallivise paigalt.

Sportmängud.

Korvpall. Palli põrgatamine liikumisel parema ja vasaku käega. Pealevise.

Jalgpall. Palli veeretamine ja vedamine takistuste vahel.

Mängud. Kullimängu erinevad variandid.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

Õpitulemused

5.klassi lõpetaja:

- 1) teab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;
- 2) mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatus tundides ja tunnivälises tegevuses;
- 3) teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral;
- 4) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi;
- 5) oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne;
- 6) tunneb õpitud spordialade oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel;
- 7) teab, mida tähendab aus mäng spordis;
- 8) valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi;
- 9) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni saatelugemise või muusika saatel;
- 10) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes; sooritab lihtsamaid iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T);
- 11) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 12) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil;
- 13) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe);

- 14) sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse pendelteatejooksus;
- 15) sooritab kaugushüppe paku tabamisega ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 16) sooritab hoojooksult palliviske;
- 17) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 18) jookseb järjest 6 minutit;
- 19) sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;
- 20) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid.
- 21) sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis;
- 22) sooritab sulgpallis servi eest- ja tagantkäe, vastuvõtt eest- ja tagantkäe, ülevalt;
- 23) sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis;
- 24) mängib kaht kooli valitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi ja/või sooritab õpetaja poolt koostatud kontrollharjutuse;
- 25) orienteerub etteantud ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas;
- 26) oskab mängida lihtsamaid orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Käärseis, seljati ja selitsi, küljeti ja külitsi, rinnati.

Käte ja jalgade hoods, lõdvestamised, raputamised. Terviklik lõdvestamine.

Vabaharjutused ja harjutused vahenditega. 2. Riviharjutused, kujundliikumine.

Ümberrivistumine viirust ja kolonnist. Liikumine diagonaalis, maona ja teona.

Võimlemine.

Kõnd, jooks, hüplemine, hüppamine. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste seosed. Ristsamm.

Sääretõstejooks. Hüplemine hüpitsa tiirutamisega taha.

Rakendusvõimlemine. Harjutused varbseinal rippes.

Roomamine. Ronimine varbseinal üleminekuga kaldpingile. Ronimine kaldpingil kápili.

Akrobaatika. Tired taha. Paaristired. Kaarsild abistamisega. • Tasakaaluharjutused. Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused võimlemispingil.

Kergejõustik.

Jooks. Püstilähe ühe käe toetusel. Madallähte tutvustamine. Finišeerimine. 60 m jooks
Rahulikus tempos jooks kuni 2 km. Pendelteatejooks.

Hüpped. Kaugushüpe (sammhüpe). Kõrgushüpe (üleastumishüpe). Paigalt kaugus- ja kolmikhüpe.

Visked. Pallivise kolmelt sammult. Topispallivise paigalt.

Sportmängud.

Korvpall. Pallihoie. Põrgatamine ja söötmine. Pöörded. Pealevise põrgatuselt. Kahe käega rinnaltvise.

Jalgpall. Paigaloleva palli löömine ja söötmine. Veereva palli peatamine. Palli vedamine.

Võistlusmäärustik. Mäng.

Rahvastepall. Mängud.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klass:

6.–7. klassis arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid ning kujundatakse liigutusvilumused, arvestades murdeeast lähtuvaid ealisi ja individuaalseid iseärasusi.

Jätkatakse erinevate harjutuste tehnika õppimist, kusjuures õpilaste iseseisvus tõuseb (ülesannete täitmine esitatud plaani järgi, iseseisev tegevusplaani koostamine ja enesekontroll). Pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased tunneksid tervislike eluviiside põhitõdesid ja järgiksid neid, mõistaksid kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestaksid nendega ühistegevustes, kujundaksid kehakultuuriga tegelemiseks vajalikke tahteomadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime).

Positiivse enesehinnangu kujunemisel on individuaalne lähenemine väga oluline. Tunnis omandatud oskuste ja teadmiste toel suunatakse õpilasi iseseisvalt harjutama ja sportima. Tutvustatakse spordieetika nõudeid (aus võistlus, võistlusmäärustest kinnipidamine, vastase austamine).

6.klass

Õpitulemused:

- 1) teab kehalise aktiivsuse ja hea rühi tähtsust tervisele, kirjeldab kehalise aktiivsuse rolli tervislikus eluviisis ning oma kehalist aktiivsust/liikumisharrastust;
- 2) mõistab ohutus- ja hügieeninõuete täitmise vajalikkust ning järgib neid kehalise kasvatus tundides ja tunnivälises tegevuses; teab, kuidas vältida ohuolukordi liikudes, sportides ja liigeldes ning mida teha õnnetusjuhtumite ja lihtsamate sporditraumade korral;
- 3) suudab iseseisvalt sooritada üldarendavaid võimlemisharjutusi ja rühiharjutusi; oskab sportida/liikuda koos kaaslastega, jagada omavahel ülesandeid, kokku leppida mängureegleid jne;
- 4) tunneb õpitud spordialade oskussõnu, kasutab neid sündmuste kirjeldamisel ning oskab käituda spordivõistlustel;
- 5) teab, mida tähendab aus mäng spordis;
- 6) valdab teadmisi õpitud spordialadest/liikumisviisidest, nimetab Eestis ja maailmas toimuvaid suurvõistlusi, tuntud sportlasi ja võistkondi;
- 7) sooritab põhivõimlemise harjutuskombinatsiooni saatelugemise või muusika saatel;
- 8) hüpleb hüpitsat ette tiirutades paigal ja liikudes;
- 9) sooritab lihtsamaid iluvõimlemise elemente hüpitsaga (T);
- 10) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 11) sooritab harjutuskombinatsiooni madalal poomil;
- 12) sooritab õpitud toenghüppe (hark- või kägarhüpe).
- 13) sooritab madallähte stardikäsklustega ja õige teatevahetuse pendelteatejooksus;
- 14) sooritab kaugushüppe paku tabamisega ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 15) sooritab hoojooksult palliviske;
- 16) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 17) jookseb järjest 6 minutit;
- 18) sooritab sportmänge ettevalmistavaid liikumismänge ja teatevõistlusi palliga;
- 19) mängib reeglite järgi rahvastepalli ning aktsepteerib kohtuniku otsuseid;
- 20) sooritab põrgatused takistuste vahelt ja sammudelt viske korvile korvpallis;
- 21) sooritab sulgpallis servi eest- ja tagantkäe, vastuvõtt eest- ja tagantkäe, ülevalt;
- 22) sooritab palli söötmise ja peatamise jalgpallis;
- 23) mängib kaht kooli valitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi ja/või sooritab õpetaja poolt koostatud kontrollharjutuse.
- 24) orienteerub etteantud ning silmapaistvate loodus- või tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas;
- 25) oskab mängida lihtsamaid orienteerumismänge plaaniga, kaardiga ja kaardita.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Väljaseadepõlvitus, tagatoenglamang, poolspagaat. Käte kõverdamine toenglamangus.

Kere, käte ja jalgade hoods, pinge- ja lõdvestusharutused.

Vabaharjutused, vahenditega harjutused.

Riviharjutused, kujundliikumine.

Mõisted rivist: rivi, viirg, kolonn, tiib, vahe, kaugus. Pöörded sammuliikumisel.

Kujundliikumised erinevate liikumisviiside kasutamisega.

Võimlemine.

Kõnd, jook, hüplemine, hüppamine.

Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste seosed. Liikumine ristsammuga ette, taha, kõrvale.

Põlvetoestehüpe, jalatõste hüpe ette, taha, kõrvale.

Põlvetoestevahetushüpe, sammhüpe (tõdrukud). Hüplemisharjutused hübitsaga paigal ja liikudes. Hüplemine hübitsatiirutamise silmusena.

Võimlemispalli visked, püüdmised. Kombinatsioonid võimlemispalliga.

Akrobaatika.

Pikk trel ette. Käetseis abistamisega. Ettevalmistavad harjutused rattaks kõrvale.

Tiritamm (poisid). Harjutused vahenditega (tõdrukud).

Kergejõustik.

Jooks. Õige jooksutehnika alused.

Pendelteatejooks teatepulga määrustepärase vahetamisega.

Kestvusjooks kuni 2,5 km.

Hüpped. Kaugushüpe (sammhüpe) täishoolt. Kõrgushüpe (üleastumishüpe) täishoolt.

Hoojooksu mõõtmine. Paigalt kaugus- ja kolmikhüpe.

Visked. Pallivise viielt sammult. Topispallivise.

Sportmängud.

Korvpall. Kehaasend ja liikumistehnika. Pealevise söödult. Individuaalne kaitsemäng.

Jalgpall. Lõök jala siseküljega. Liikuva palli löömine. Langeva palli surmamine.

Rahvastepall.

Mängud.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

Õpitulemused

7.klassi lõpetaja:

- 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele;
- 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul; oskab anda elementaarset esmaabi;
- 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasid austades ja abistades ning keskkonda säästes;
- 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid;
- 5) osaleb aktiivselt kehalise kasvatus tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordiüritustel ning jälgib seal toimuvat;

- 6) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni;
- 7) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 8) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe);
- 9) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 10) sooritab hoojooksult palliviske ning paigalt kuulitõuke;
- 11) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 12) suudab joosta järjest 1,5 km (T) / 2 km (P);
- 13) sooritab tundides õpitud sportmängude (sulgpall, jalgpall, korvpall) tehnikaelemente;
- 14) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus;
- 15) mängib kaht õpitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Pöördpainutus, külgtöenglamang, õlavarsseong.

Poolkumerkükk, kerelainetus (tüdrukud).

Käte ja jalgade vastassuunalised liikumised, lõdvestus.

8-taktilise harjutuskombinatsiooni koostamine.

Riviharjutused, kujundliikumine.

Ümberpööre sammuliikumisel. Kujundliikumine galopiga, polkaga.

Võimlemine.

Kõnd, jooks, hüplemine, hüppamine.

Väljaastekõnd järelvetrumisega. Pöiajooks. Sulghüpe 180-kraadise pöördega.

Juurdevõtusamm ja sammhüpe (poisid). Harkhüpe ja kägarhüpe (tüdrukud).

Akrobaatika.

Ratas kõrvale. Turiseis, käed põrandal.

Kaarsild, kaarsillas käte ja jalgade vahelduv tõstmine (tüdrukud).

Kätelseisust trel ette (poisid, abistamisega).

Harjutused vahenditega (tüdrukud). Võimlemispall, rõngas.

Tantsusammud.

Polkasamm pööreldes. Luisksamm. Valsisamm. "Jooksupolka".

Kergejõustik.

Võistluseelne soojendus.

Jooks. Madallähe. Täpsusjooksud 3-4 x 60 m. Jooks kuni 2 km.

Hüpped.

Kaugushüpe (sammhüpe) – tõuke ja hoojalakooskõlastatud liigutused äratõukel.

Kõrgushüpe üleastumistehnikaga.

Visked. Pallivise hoojooksult.

Sportmängud.

Korvpall. Põrgatamine suuna ja tempo muutmisega, takistustest möödumine. Sööt kahe käega rinnalt. Vise korvile põrgatamiselt ja liikumiselt. Mäng lihtsustatud reeglitega.

Jalgpall. Lööök jala siseküljega. Liikuva palli löömine. Langeva palli surmamine.

Rahvastepall.

Mängud.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

Süsteemiseeritakse ja teadlikustatakse praktilisi sportlikke oskusi, kinnistatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, püütakse tekitada huvi ja motivatsiooni edaspidiseks iseseisvaks kehakultuuriharrastuseks.

Kujundatakse hoiak järgida ausa mängu põhimõtteid ja spordieetika nõudeid. Tutvustatakse erinevaid spordialasid, Eesti olümpiavõitjaid, tuntumaid sportlasi.

Õpitulemused

8.klassi lõpetaja:

- 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele;
- 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul; oskab anda elementaarset esmaabi;
- 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslas austades ja abistades ning keskkonda säästes;
- 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid;
- 5) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordiüritustel ning jälgib seal toimuvat;
- 6) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni;
- 7) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 8) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kägarhüpe);
- 9) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 10) sooritab hoojooksult palliviske ning paigalt kuulitõuke;
- 11) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 12) suudab joosta järjest 1,5 km (T) / 2 km (P);
- 13) sooritab tundides õpitud sportmängude (sulgpall, jalgpall, korvpall) tehnikaelemente;
- 14) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus;
- 15) mängib kaht õpitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Jõu, painduvuse, osavuse, rütmitude ja koordineerimise arendamine.

Rühi ja liigutusvilumuste kujundamine. Põhiasendid.

Tõkkeiste, kere pöördkallutus, toengharkuppseis.

Kehaosade liikumised. Jalgade ringid, kerering, "pesa", lüliksirutus põlvitusistest.

Lainetus, käte avaringne ja lainetaoline liikumine (tüdrukud).

Toenglamangus jalad pingil, käte kõverdamine (poisid).

Rivi- ja korraharjutused.

Ümberpööre sammuliikumisel. Kujundliikumine galopiga, polkaga.

Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine.

Võimlemine.

Kõnd, jooks, hüplemine, hüppamine.

Hüpe kahelt jalalt ühele ja ühelt kahele.

Kõnd erineva iseloomuga; Väljendusjooks (tüdrukud). Hüpe 360-kraadise pöördega (poisid).

Hüplemine hüpitsa tiirutamisega taha, ühel jalal, tiirutamisega silmusena.

Galopp hübitsaga.

Akrobaatika.

Tirel ette üle kraavi. Harkhüpe üle kägardunud kaaslase.

Turiseisust tirel taha toengpõlvitusse ühel põlvel.

Harjutused vahenditega (tüdrukud).

Rõngas – ringitamine vedrutades ja liikudes. Rõnga silmus ees ja selja taga.

Rõnga vise ja püüdmine rõhtsalt. Visked paarilisele.

Lint – lindi hood, ringid, sakid, spiraalid, kaheksad.

Tantsusammud.

Valsisamm pööretega.

Kergejõustik. Jooksud. Tutvumine ringteatejooksuga. Kestvusjooks: tüdrukud – kuni 2 km, poisid – kuni 3 km.

Hüpped. Määrustepärane kaugushüpe, erialane soojendus. Kõrgushüpe – erinevate tehnikate tutvustamine.

Visked. Pallivise täishoolt.

Kuulitõuge. Kuuli hoide ja algasendi tutvustamine. Tõukeliigutus. Tõuked topispalliga.

Sportmängud.

Korvpall. Mängija põhiasend ja kaitseasend. Põrgatamine ja söödud. Mees-mehe kaitse.

Ründamine ja kaitsmine. Võistlusmäärused.

Mängud.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) selgitab kehalise aktiivsuse ning regulaarse liikumisharrastuse mõju tervisele;
- 2) järgib kehalisi harjutusi tehes hügieeni- ja ohutusnõudeid ning väldib ohuolukordi; teab, kuidas toimida sportides/liikudes juhtuda võivate õnnetusjuhtumite ja traumade puhul; oskab anda elementaarset esmaabi;
- 3) liigub/spordib reegleid ja võistlusmäärusi järgides, kaaslasi austades ja abistades ning keskkonda säästes;
- 4) oskab iseseisvalt treenida: analüüsib oma kehalise vormisoleku taset, seab liikumisharrastusele eesmärgi, leiab endale sobiva (jõukohase) spordiala/liikumisviisi, õpib uusi liikumisoskusi ja arendab oma kehalisi võimeid;
- 5) osaleb aktiivselt kehalise kasvatuse tundides, harrastab liikumist/sportimist iseseisvalt (tunniväliselt), käib spordiüritustel ning jälgib seal toimuvat;
- 6) sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni;
- 7) sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas;
- 8) sooritab õpitud toenghüppe (hark- ja/või kagarhüpe);
- 9) sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe;
- 10) sooritab hoojooksult palliviske ning paigalt kuulitõuke;
- 11) jookseb kiirjooksu stardikäsklustega;
- 12) suudab joosta järjest 1,5 km (T) / 2 km (P);
- 13) sooritab tundides õpitud sportmängude (sulgpall, jalgpall, korvpall) tehnikaelemente;
- 14) mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus;
- 15) mängib kaht õpitud sportmängu lihtsustatud reeglite järgi.

Õppesisu:

Põhiasendid, kehaosade liikumised.

Jõu, painduvuse, osavuse, rütmitude ja koordineerimise arendamine.

Rühi ja liigutusvõimete kujundamine. Põhiasendid.

Tõkkeiste, kere pöördekallutus, toengharkuppsis.

Kehaosade liikumised. Jalgade ringid, kerering, "pesa", lüliksirutus põlvitustest.

Lainetus, käte avaringne ja lainetaoline liikumine (tüdrukud).

Toenglamangus jalad pingil, käte kõverdamine (poisid).

Rivi- ja korraharjutused.

Ümberpöörde sammuliikumisel. Kujundliikumine galopiga, polkaga.

Jagunemine ja liitumine. Lahknemine ja ühinemine.

Võimlemine.

Kõnd, jooks, hüplemine, hüppamine.

Hüpe kahelt jalalt ühele ja ühelt kahele.

Kõnd erineva iseloomuga; Väljendusjooks (tüdrukud). Hüpe 360-kraadise pöördega (poisid).

Hüplemine hüpitsa tiirutamisega taha, ühel jalal, tiirutamisega silmusena.

Galopp hüpitsaga.

Akrobaatika.

Tirel ette üle kraavi. Harkhüpe üle kägardunud kaaslase.

Turiseisust tirel taha toengpõlvitusse ühel põlvel.

Harjutused vahenditega (tüdrukud).

Rõngas – ringitamine vedrutades ja liikudes. Rõnga silmus ees ja selja taga.

Rõnga vise ja püüdmine rõhtsalt. Visked paarilisele.

Lint – lindi hood, ringid, sakid, spiraalid, kaheksad.

Tantsusammud.

Valsisamm pööretega.

Kergejõustik.

Jooksud. Tutvumine ringteatejooksuga. Kestvusjooks: tüdrukud – kuni 2 km, poisid – kuni 3 km.

Hüpped. Määrustepärane kaugushüpe, erialane soojendus. Kõrgushüpe – erinevate tehnikate tutvustamine.

Visked. Pallivise täishoolt.

Kuulitõuge. Kuuli hoide ja algasendi tutvustamine. Tõukeliigutus. Tõuked topispalliga.

Sportmängud.

Korvpall. Mängija põhiasend ja kaitseasend. Põrgatamine ja söödud. Mees-mehe kaitse.

Ründamine ja kaitsmine. Võistlusmäärused.

Mängud.

Mängud ja teatevõistlused osavuse, kiiruse, vastupidavuse, tähelepanu, orienteerumise, kuulmise, ruumitaju arendamiseks.

Talialad.

Kelgutamine.

Uisutamine.

12. Ainevaldkond „Tehnoloogia”

Õppeaine	Nädalatunde klassiti									
	1.kl	2.kl	3.kl	4.kl	5.kl	6.kl	7.kl	8.kl	9.kl	Kokku
Tööõpetus	2	2	2	2						8
Käsitöö ja kodundus					4	4	4	5	7	24
Tehnoloogia-õpetus					4	4	4	5	7	24

TÖÖÕPETUS**Õppeaine kirjeldus**

Tööõpetusel on põhihariduse lihtsustatud õppekava alusel õpetatava lapse arengus ja eluks ettevalmistusel täita oluline roll. Tööõpetuse kaudu omandab laps ainekavas fikseeritud baasoskused, lapsel kujuneb hoiak ja harjumus tööd teha ning teadvustub tööprotsess. Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli sooritama. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab ja tahab teha võimetekohast tööd.

Õpetuse eesmärgid

Tööõpetusel on põhihariduse lihtsustatud õppekava alusel õpetatava lapse arengus ja eluks ettevalmistusel täita oluline roll. Tööõpetuse kaudu omandab laps ainekavas fikseeritud baasoskused, lapsel kujuneb hoiak ja harjumus tööd teha ning teadvustub tööprotsess. Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli sooritama. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab ja tahab teha võimetekohast tööd.

Tööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab vajalikud oskused ning tööharjumused eluks, võimetele vastavaks tööks ja harrastusteks;
- 2) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana;
- 3) õpib tundma ning õigesti ja säästlikult kasutama materjale, töö- ja tehnilisi vahendeid;
- 4) õpib töötama suulise ja kirjaliku instruksiooni järgi;
- 5) õpib töötama teksti ja elementaarsete tööjooniste toel;
- 6) omandab õiged tehnoloogilised võtted materjalide töötlemiseks, arvestab töötamisel töötervishoiu ja ohutustehnika nõuetega;
- 7) õpib oma tööd kavandama, plaani järgi sooritama, kontrollima ning hindama;
- 8) arendab loovust ja esteetilist maitset;
- 9) õpib töötama üksi ning koos teistega, hindama tööks vajalikke isiksuseomadusi: vastutustunnet, täpsust, püsivust, kriitilist meelt;
- 10) õpib hindama tööd ning iseennast teatud elukutse omandamise seisukohalt;
- 11) on võimeline omandama kutseharidust.

Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

- Kujundatakse üldisi õpioskusi: oskust vaadelda, võrrelda, kuulata, küsimustele vastata, täita suulisi lühikorraldusi. Õpilasele õpetatakse töövahendite õiget ja ohutut kasutamist, kujundatakse korraharjumusi, oskust oma tööd lõpule viia.

- Oluline on arvestada tundide korrektsioonilise suunaga. Kõikides tundides arendatakse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju, mootorikat, kõne mõistmist ja suulist väljendusoskust käelise tegevuse kaudu. Kujundatakse oskust eristada objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi, tajuda materjale, tunda ja valida töövahendeid töövõttest ja - eesmärgist lähtuvalt. Õpilasi suunatakse märkama ilu enda ümber.
- Ülesandeid täidetakse valdavalt koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Omandatakse rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise oskused.

Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

Õpitulemused

1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb õpitud kasutatava materjali ära (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
- 2) joonistab šablooni abil kujundeid;
- 3) rebib paberit eesmärgistatult;
- 4) lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
- 5) liimib paberit;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid.

Õppesisu

- Materjalide tundmine ja kasutamine. Paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jt materjalid. Õpitud kasutatavate materjalide äratundmine.
- Kujundite šablooni abil joonistamine.
- Paberi eesmärgistatult rebimine.
- Lõikamine silma järgi ning kontuuri (sirgjoon, kõverjoon) mööda paberitükkide ja ribade.
- Paberi liimimine.
- Voltimine paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks.
- Voolimine rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamate kujundite ja esemete.

Õpitulemused

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb ja nimetab õpitud materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
- 2) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti);
- 3) teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid;
- 4) joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab;
- 5) lõikab õhukest riidet silma järgi;
- 6) kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist.

Õppesisu

- Paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jt materjalid. Õpitud materjalide tundmine ja nimetamine.
- Kasutamine joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti).
- Voltimise teel lihtsamate esemete tegemine.
- Kujundite šablooni abil joonistamine, nende väljalõikamine, liimimine ja täiendamine.

- Õhukese riide silma järgi lõikamine.
- Õpitud voolimisvõtete kasutamine (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist.

Õppetöö rõhuasetused 3.–5. klassis

- Kujundatakse iseseisva töö ja enesekontrolli oskus. Uued oskused omandatakse peamiselt eeskuju järgi. Õpilasi suunatakse ühistegevuses omandatud õpioskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust kontrollima ja kavandama (tegevusega kaasnev ja sellele järgnev kommenteerimine, oma tegevuse planeerimine).
- Omandatakse mõõtmise, märkimise, lõikamise (tükeldamise), ühendamise, viimistlemise oskused.

Taotletavad õpitulemused 3.–5. klassis

Õpitulemused

3. klassi lõpuks õpilane:

- 1) nimetab kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel);
- 2) valib töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega;
- 3) kasutab šablooni;
- 4) kasutab materjali ökonoomselt;
- 5) valmistab voltimise teel lihtsamaid kujundeid;
- 6) mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites;
- 7) lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid paberist, õhemast kartongist ja riidest;
- 8) paneb niiti nõelasilmast läbi;
- 9) tikib eelpistet;
- 10) õmbleb riidele kahe auguga nõöpi;
- 11) torkab naaskliga auke;
- 12) valmistab tähtpäevalisi ruumikaunistusi.

Õppesisu

- Nimetamine kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel);
- Valimine töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega;
- Šablooni kasutamine.
- Materjali ökonoomselt kasutamine.
- Valmistamine voltimise teel lihtsamate kujundite.
- Mõõtmine paberil pikkuste täissentimeetrites.
- Lõikamine kääridega mitmesuguste kujundite paberist, õhemast kartongist ja riidest.
- Niidi nõelasilmast läbi panemine.
- Eelpiste tikkimine.
- Õmblemine riidele kahe auguga nõöpi;
- Aukude naaskliga torkamine.
- Tähtpäevaliste ruumikaunistuste valmistamine.

Õpitulemused

4. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teeb punumistöid (palmik, järjehoidja);
- 2) lõikab šablooni abil kartongist ja riidest kujundeid;
- 3) teeb meisterdamistöid erinevatest materjalidest;
- 4) paneb niidi nõelasilmast läbi ja teeb sõlme;
- 5) teeb käsitsi lihtõmblust;
- 6) teeb üleloomispistet;
- 7) õmbleb riidele kannaga nõöpi;
- 8) käsitseb heegelnõela;
- 9) heegeldab alg- ja ahelsilmust;
- 10) käsitseb naasklit, haamrit ja naelu;
- 11) kasutab materjali ökonoomselt;
- 12) kaunistab tähtpäevadeks ruumi;
- 13) hindab oma tööd esteetilisest ja praktilisest küljest.

Õppesisu

- Punumistööde tegemine (palmik, järjehoidja).
- Šablooni abil kartongist ja riidest kujundite lõikamine.
- Meisterdamistööde erinevatest materjalidest tegemine.
- Niidi nõelasilmast läbi panemine ja sõlme tegemine.
- Käsitsi lihtõmbluse tegemine.
- Üleloomispistete tegemine.
- Riidele kannaga ja kannata nõövide õmblemine.
- Heegelnõela käsitsemine.
- Algsilmuse ja ahelsilmuste heegeldamine.
- Naaskli, haamri ja naelade käsitsemine.
- Materjali ökonoomselt kasutamine.
- Tähtpäevadeks ruumi kaunistamine.
- Oma töö esteetilisest ja praktilisest küljest hindamine.

Õpitulemused

5. klassi lõpuks

KÄSITÖÖS õpilane:

- 1) tikib üherealisi pisteid;
- 2) heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena; tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingimärke;
- 3) määrab varraste ja lõnga omavahelist sobivust;
- 4) koob parem- ja pahempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
- 5) traageldab väljalõigatud detaile;
- 6) õmbleb lihtõmblust, ühekordset palistust ja kahekordset palistust;
- 7) õmbleb riidele kannaga ja kannata nõöpi;
- 8) viimistleb valminud töid (õpetaja abiga).

KODUNDUSES õpilane:

- 1) koristab klassiruumi ja oma tuba, valib sobivad koristusvahendid;
- 2) hoiab korras oma kooliriided;
- 3) valmistab lihtsamaid toite;
- 4) katab laua vastavalt menüüle;
- 5) täidab elementaarseid lauakombeid;
- 6) kaunistab klassiruumi ja oma kodu tähtpäevadeks.

PUIDUTÖÖS õpilane:

- 1) kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;
- 2) märgib toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, ringjooni ja kaari;

- 3) järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile;
- 4) saeb jõhvsaga, võnksaega ja elektrilise tikksaega kõverjoonelisi kujundeid;
- 5) viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga;
- 6) ühendab puitdetailide liim-, kruvi- ja naelliite abil.

Õppesisu

KÄSITÖÖ

- Üherealiste pistete tikkimine.
- Alg-, ahel- ja kinnissilmusee heegeldamine. Edasi-tagasi ridadena heegeldamine. Heegeldamise ja kudumise õpitud tingmärkide tundmine.
- Varraste ja lõnga omavahelist sobivuse määramine.
- Parem- ja pahempidiste silmuste edasi-tagasi ridadena kudumine.
- Väljalõigatud detailide traageldamine.
- Lihtõmbluse, ühekordse palistuse ja kahekordse palistuse õmblemine.
- Riidele kannaga ja kannata nõöpi õmblemine.
- Valminud tööde viimistlemine (õpetaja abiga).

KODUNDUS

- Klassiruumi ja oma toa koristamine. Sobivate koristusvahendite valimine.
- Korras oma kooliriiete hoiamine.
- Lihtsamate toitude valmistamine.
- Laua vastavalt menüüle katmine.
- Elementaarsete lauakommete täidamine.
- Klassiruumi ja oma kodu tähtpäevadeks kaunistamine.

PUIDUTÖÖ

- Joonlaua esemete mõõtmisel kasutamine.
- Märkimine toorikule punktide, sirgjoonte, ristjoonte, ringjoonte ja kaarte.
- Puitliistust etteantud pikkusega detailide järkamine.
- Saagimine jõhvsaga, võnksaega ja elektrilise tikksaega kõverjooneliste kujundite.
- Pinna viili ja lihvpaberiga viimistlemine.
- Puitdetailide liim-, kruvi- ja naelliite abil ühendamine.

Õppetöö rõhuasetused 6.–7. klassis

Taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab töö vajalikkust ja suudab iseseisvalt rakendada õpitud oskusi;
- 2) küsib raskuste puhul abi ja kasutab seda;
- 3) õpib töö planeerimisel kasutama verbaalseid tööjuhendeid;
- 4) omandab õpitoimingute struktuuri – orienteerub ülesandes, kavandab oma tegevust, teostab selle, kontrollib ja hindab tulemust näidise järgi võrdlemise teel.

Taotletavad õpitulemused 6.–7. klassis

Õpitulemused

6. klassi lõpuks

KÄSITÖÖS õpilane:

- 1) kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
- 2) valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid;
- 3) tikib kaherealisi pisteid;
- 4) heegeldab ringselt;
- 5) koob ringselt;

- 6) koob sokki;
- 7) käsitseb õmblusmasinat ja õmbleb sellega;
- 8) õmbleb kahekordset palistust ja kahekordset õmblust;
- 9) õmbleb pealeõmmeldud taskut;
- 10) viimistleb erinevates tehnikates töid.

KODUNDUSES õpilane:

- 1) hoiab korras ning kaunistab kodu;
- 2) korrastab ja hooldab oma rõivaid;
- 3) valib toiduaineid ja valmistab lihtsamaid toite;
- 4) teab tervisliku toitumise põhimõtteid;
- 5) käitub toitu serveerides ja lauas olles viisakalt.

PUIDUTÖÖS õpilane:

- 1) hõõveldab antud mõõtmetega nelikantliistu, silindrit ja koonust;
- 2) märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi;
- 3) puurib avasid akutrelliga ja puurpingil;
- 4) ühendab puitdetailide liim-, kruvi- ja tappliitega;
- 5) viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib.

Õppesisu

KÄSITÖÖ

- Lihtsate esemete kavandamine ja valmistamine.
- Valimine tikkimiseks sobivate materjalide ja töövahendite.
- Kaherealiste pistete tikkimine.
- Ringselt heegeldamine.
- Ringselt kudumine.
- Sokkide kudumine.
- Õmblusmasina käsitsemine ja nendega õmblemine.
- Kahekordsete palistuste ja kahekordsete õmbluste õmblemine.
- Pealeõmmeldud taskute õmblemine.
- Erinevates tehnikades tööde viimistlemine.

KODUNDUS

- Kodu korras hoidmine ja kaunistamine.
- Oma rõivaste korrastamine ja hooldamine.
- Toiduainete valimine ja lihtsamate toitude valmistamine.
- Tervisliku toitumise põhimõtete teadmine.
- Toitu serveerides ja lauas olles viisakas käitumine.

PUIDUTÖÖ

- Antud mõõtmetega nelikantliistu, silindrit ja koonust hõõveldamine.
- Baaspinna, rist- ja keeltapi märkimine ja töötlemine.
- Akutrelliga ja puurpingil avade puurimine.
- Puitdetailide liim-, kruvi- ja tappliitega ühendamine.
- Valmistatud esemete viimistlemine. Toonimine, peitsimine, pahteldamine ja värvimine.

Õpitulemused

7. klassi lõpuks

KÄSITÖÖS õpilane:

- 1) kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid;
- 2) tikib pinnakattepisteid: mähk-, rist-, narmaspiste tikandid;
- 3) loeb lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju;
- 4) heegeldab ääre- ja vahepitse;

- 5) koob kinnast;
- 6) koob kahe eri värvi lõngaga;
- 7) käsitseb õmblusmasinat ja õmbleb sellega;
- 8) õmbleb tõmblukk-kinnist;
- 9) vahetab katkiläinud tõmblukku;
- 10) õmbleb sissevõtteid;
- 11) töötleb eseme alläärt;
- 12) teeb nõõpauke, õmbleb riidele trukke, haake;
- 13) viimistleb ja hooldab valminud töid.

KODUNDUSES õpilane:

- 1) kasutab lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel;
- 2) kasutab triikrauda ning pesumasinat;
- 3) hooldab jalatseid;
- 4) valmistab iseseisvalt lihtsamaid toite.

PUIDUTÖÖS õpilane:

- 1) järkab puittoorikust detaile 45o nurga all;
- 2) märgib puittoorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile;
- 3) mõõdab detaili läbimõõtu nihikuga ja kontrollib harkkaliibriga;
- 4) märgib ja töötleb rööptappe;
- 5) puurib avasid silinder- ja reguleeritava puuriga;
- 6) saeb kõverjoonelisi kontuure tikksae ja lintsaega;
- 7) kinnitab puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse;
- 8) treib puidust silindrilisi ja astmelisi detaile.

Õppesisu

KÄSITÖÖ

- Lihstate esemete kavandamine ja valmistamine.
- Pinnakattepistete tikkimine: mähk-, rist-, narmaspiste tikandid.
- Lihtsamate heegelskeemide ja koekirjade lugemine.
- Ääre- ja vahepitside heegeldamine.
- Kinnaste kudumine.
- Kahe eri värvi lõngaga kudumine.
- Õmblusmasina käsitlemine ja nendega õmblemine.
- Tõmblukk-kinnise õmblemine.
- Katkiläinud tõmbluku vahetamine.
- Sissevõtete õmblemine.
- Eseme allääre töötlemine.
- Nõõpaukude tegemine. Riidele trukide ja haakide õmblemine.
- Valminud tööde viimistlemine ja hooldamine.

KODUNDUS

- Lihtsamate võtete rõivaste korrastamisel kasutamine.
- Triikrauda ning pesumasina kasutamine.
- Jalatsite hooldamine.
- Lihtsamate toitude iseseisev valmistamine.

PUIDUTÖÖ

- Puittoorikust detailide 45o nurga all järkamine.
- Puittoorikule kõverjoonelise kontuuriga detailide märkimine.
- Detaili läbimõõtu mõõtmine ja kontrollimine.
- Rööptappide märkimine ja töötlemine.
- Avade silinder- ja reguleeritava puuriga puurimine.
- Kõverjooneliste kontuuride tikksae ja lintsaega saagimine.

- Kinnitamine puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse.
- Silindriliste ja astmeliste detailide puidust treimine.

Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

- Tööõpetuse kaudu valmistatakse noorukeid ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või kutseõppeks, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul. Omandatakse oskus töötada pikema perioodi vältel, täites õpitud jõukohaseid ülesandeid.
- Süvendatakse oskust ise oma tööd kavandada ja kontrollida.
- Rakendatakse eelmistel aastatel omandatud oskusi, suunatakse õpilast õpitu ulatuses valima ja kasutama sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid.
- Antakse ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest, kujundatakse valmisolek nende jätkamiseks. Tutvustatakse käsitööoskustele toetuvaid elukutseid.
- Õpetatakse kasutama kirjalikke juhendeid, skeeme, jooniseid, käsiraamatuid.

Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

Õpitulemused

8. klassi lõpuks:

KÄSITÖÖS õpilane:

- 1) kavandab käsitööeset, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid;
- 2) jäljendab mustreid ja kannab need riidele;
- 3) teeb pilutamise eeltöid ja tikib pilutikandit;
- 4) heegeldab skeemi järgi;
- 5) koob skeemide järgi erinevaid koekirju (palmikut, soonikut, poolpatenti);
- 6) valmistab lõngast nõõpi;
- 7) käsitseb elektriõmblusmasinat;
- 8) õmbleb lihtsamaid volte, sirget passet, kraed;
- 9) leiab ja kopeerib lõikeid lõikelehelte;
- 10) viimistleb erinevates tehnikates töid;
- 11) parandab riideid.

KODUNDUSES õpilane:

- 1) kasutab otstarbekalt taskuraha;
- 2) kujundab oma tuba;
- 3) juhindub pakendiinfost;
- 4) katab laua olenevalt ürituse eesmärgist;
- 5) valib ja kasutab erinevaid puhastusaineid;
- 6) valmistab toite mitmesugustest algmaterjalidest.

PUIDUTÖÖS õpilane:

- 1) loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid;
- 2) saeb ja hõveldab detaile puidutöötluspinkidel;
- 3) valmistab keeltappi, puurib (freesib) tapipesasid;
- 4) valmistab lihtsamaid mööbliesemeid (taburet, voodi);
- 5) kõrvaldab puidurikkeid korkimisega;
- 6) valmistab ja kasutab puiduseotisi;
- 7) lõikab ümarpulki lõikepeaga;

- 8) treib keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal.

Õppesisu **KÄSITÖÖ**

- Käsitööde kavandamine, nende valmistamiseks sobivate materjalide ja töövahendite valimine.
- Mustrite jäljendamine ja nende kandmine riidele.
- Pilutamise eeltööde tegemine ja pilutikandi tikkimine.
- Skeemi järgi heegeldamine.
- Skeemide järgi erinevate koekirjade (palmiku, sooniku, poolpatenti) kudumine.
- Lõngast nõopide valmistamine.
- Elektriõmblusmasina käsitlemine.
- Lihtsamate voltide, sirgete passede, kraede õmblemine.
- Lõigete lõikelehelts leidmine ja kopeerimine.
- Tööde viimistlemine erinevates tehnikates.
- Riiete parandamine.

KODUNDUS

- Taskuraha otstarbekalt kasutamine.
- Oma toa kujundamine.
- Pakendiinfost juhendumine.
- Katmine laua olenevalt ürituse eesmärgist.
- Erinevate puhastusainete valimine ja kasutamine.
- Toitude valmistamine mitmesugustest algmaterjalidest.

PUIDUTÖÖ

- Jooniselt detaili mõõtmete lugemine ja lihtsate jooniste tegemine.
- Detailide puidutöötuspinkidel saagimine ja hõõveldamine.
- Keeltapi valmistamine, tapipesade puurimine (freesimine).
- Lihtsamate mööbliesemete valmistamine (taburet, voodi)
- Puidurikete kõrvaldamine korkimisega.
- Puiduseotiste valmistamine ja kasutamine.
- Ümarpulkade lõikamine lõikepeaga.
- Treimine keeruka kujuga detailide tsentrite vahel ja ketastoorikute kinnituskettal.

Õpitulemused

Põhikooli lõpuks:

KÄSITÖÖS õpilane:

- 1) valib tikkimiseks, kudumiseks, heegeldamiseks ja õmblemiseks vajaliku materjali, lisandid, töövahendid ning õige tehnoloogia;
- 2) jäljendab mustreid ja kannab neid riidele;
- 3) heegeldab skeemi järgi;
- 4) koob kindaid ja sokke;
- 5) koob kirjalist pinda ja lihtsamaid pitsilisi koekirju tingmärkide järgi;
- 6) määrab oma riiete suurusnumbri;
- 7) õmbleb volange;
- 8) võtab lõikelehelts lõike, paigutab lõiked riidele ja lisab õmblusvaru;
- 9) õmbleb lihtsamaid esemeid iseseisvalt (sirge seelik, lihtsalõikeline kleit);
- 10) kasutab ainealast teabekirjandust;
- 11) loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab sellel esitatavat teavet;
- 12) hooldab erinevast materjalist rõivaid;
- 13) hooldab õmblusmasinat.

KODUNDUSES õpilane:

- 1) korrastab tuba/korteri;
- 2) kasutab ja hooldab köögitehnikat;
- 3) valmistab toitu, järgides seejuures hügieeninõudeid;
- 4) oskab end ja oma peret otstarbekalt majandada;
- 5) oskab rakendada säästlikkuse põhimõtteid.

PUIDUTÖÖS õpilane:

- 1) planeerib puidu töötlemisel oma tegevust ja kontrollib selle tulemusi;
- 2) loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
- 3) mõõdab joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles;
- 4) valmistab puidust või plastist detaile etteantud mõõtmeid arvesse võttes ja sobivaid puidutöövahendeid kasutades;
- 5) viimistleb puitesemeid toonimise, värvimise või lakkimisega;
- 6) ühendab puitdetailide liim-, nael-, kruvi-, polt-, pulk- või tappliitega;
- 7) teeb elementaarseid elektriinstallatsioonitöid;
- 8) remondib, restaureerib või renoveerib lihtsaid mööbliesemeid ja ehituslaudsepa tooteid.

Õppesisu

KÄSITÖÖ

- Tikkimiseks, kudumiseks, heegeldamiseks ja õmblemiseks vajaliku materjalide, lisandite, töövahendite ning õige tehnoloogia valimine.
- Mustride jäljendamine ja nende kandmine riidele.
- Heegeldamine skeemi järgi.
- Kinnaste ja sokkide kudumine.
- Kirjalise pinna ja lihtsamate pitsiliste koekirjade kudumine tingmärkide järgi.
- Oma riiete suurusnumbri määramine.
- Volangide õmblemine.
- Lõigete lõikelehelts võtmine. Lõigete riidele paigutamine ja õmblusvarude lisamine.
- Lihtsamate esemete (sirge seelik, lihtsalõikeline kleit) iseseisvalt õmblemine.
- Ainealase teabekirjanduse kasutamine.
- Valmisriiete etikettide lugemine ja mõistmine, nendel esitatava teabe arvestamine.
- Erinevast materjalist rõivaste hooldamine.
- Õmblusmasina hooldamine

KODUNDUS

- Toa/korteri korrastamine.
- Köögitehnika kasutamine ja hooldamine.
- Toidu valmistamine, hügieeninõuete järgimine.
- Iseenda ja oma pere otstarbekalt majandamine.
- Säästlikkuse põhimõtete rakendamine.

PUIDUTÖÖ

- Oma tegevuse puidu töötlemisel planeerimine ja selle tulemuste kontrollimine.
- Lugemine tööjooniste ja elektriskeemide õpitud teadmiste/oskuste ulatuses.
- Joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmete mõõtmine. Nende ülestähendamine lihtsa eskiisi kujul (vajaduse korral).
- Valmistamine detailide puidust või plastist etteantud mõõtmeid arvesse võttes ja sobivaid puidutöövahendeid kasutades.
- Puitesemete viimistlemine toonimise, värvimise või lakkimisega.
- Puitdetailide ühendamine liim-, nael-, kruvi-, polt-, pulk- või tappliitega.
- Elementaarsete elektriinstallatsioonitööde tegemine.

- Lihtsate mööbliesemete ja ehituslaudsepa toodete remontimine, restaureerimine või renoveerimine.